

ΠΑΝΔΩΡΑ.

Ι ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 1858.

ΤΟΜΟΣ Η΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 187.

ΕΚ ΤΩΝ ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ

ΠΕΡΙΤΕΡΩ ΤΙΝΕΣ ΦΙΑΟΚΡΙΝΟΥΜΕΝΑΙ,

Η ΕΠΑΝΟΡΘΩΟΥΜΕΝΑΙ.

(Ίδε φυλλ. 183 σελ. 333.)

—οεεεε—

1. Ἡ Δηλακὴ ἐπιγραφή.

Ἀπὸ τὴν νῆσον Δῆλον ἔφερον εἰς τὴν Γαλλίαν ποτὲ ὁ Τουρνεφόρτιος, καὶ μετέπειτα ὁ Φουρμόντιος ἐπιγραφὴν ληφθεῖσαν ἐκ λίθου, ὅστις ἐγραφέμευε, λέγουσιν, ὑποπόδιον εἰς Κολοσσαῖον Ἀνδριάντα τοῦ Ἀπόλλωνος. Τὸ ὑποπόδιον τοῦτο σώζεται ἀκόμη ἴσως καὶ σήμερον εἰς τὴν νῆσον, ὅπου πρὸ τινῶν χρόνων εἶχεν ἰδῆ αὐτὸ ὁ Λήκιος (ιδ. Travels in Northern Greece, vol. III, p. 97) φέρον ἐπὶ

μὲν τοῦ μετώπου ἀναγινωσκόμενα καθαρῶς ΝΑΞΙΟΙ ΑΠΟΛΛΩΝΙ, ἐπὶ δὲ τοῦ ὀπισθεν μέρους τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφὴν ὄχι πλέον εὐανάγνωστον. Ἡ ἐπιγραφὴ λοιπὸν αὕτη, ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸν Μοντεφλκόνιον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν αὐτοῦ Παλαιογραφίαν (Palæogr. Gr. L. II, C. I, p. 121), ὕστερον δὲ καὶ ἀπ' ἄλλους, καὶ τὸν Βαίκιον τελευταῖον εἰς τὸ Σῶμα τῶν ἐπιγραφῶν (Vol. I. Νο. 10), ἔχει οὕτως·

ΟΑΦΥΤΟΛΙΘΟΕΜΙ ΑΝΔΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΣΦΕΛΑΣ.

Τὴν ἀρχὴν αὐτῆς, τὸ Ο, ἐδιώρθωσεν ὁ Δωδέσιος (Miscel, Gr. p. 120) ΤΟ, προεικάσαντος ἑτέρου, ὡς λέγει, τοῦ Σχουκφερδίου· συνείδε δὲ καὶ ἰαμβικὸν εἰς Αἰολικὴν διάλεκτον τρίμετρον, ἀναγινώσκων·

τ' αὐτῶ λίθω ἡμ' ὁ τ' ἀνδριάς καὶ τὸ σφέλας·

ἢ

τ' αὐτῶ λίθω ἡμ' ὁ τ' ἀνδριάς καὶ τὰ σφέλας.

Ἀλλὰ στοχαζομαι ὅτι ὄφειλε ν' ἀναγνώσῃ μᾶλλον ἄνευ παραλλαγῆς, καθὼς καὶ ἄνευ βίας τῶν κωνῶνων τοῦ μέτρου·

ταυτο λιθο εμ Ανδριας και το σφελας, ἥτοι κατὰ τὴν νεωτέραν ὀρθογραφίαν·

ταύτου λίθου εἰμ' ἀνδρίας καὶ τὸ σφέλας· διότι ἡ εἰς ο κατὰληξίς τῶν Γενικῶν πτώσεων ΑΥΤΟ καὶ ΛΙΘΟ κείται ἐνταῦθα ἀντὶ τῆς εἰς ου, καθὼς καὶ εἰς τὸ ΕΜΙ τὸ ε ἀντὶ τοῦ εἰ, κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἀμρότερα διατύπωσιν ἐκείνην τῶν διωβόγγων, περὶ τῆς ὁποίας εἶπα ἰκανὰ ἐν τῇ ἐξετάσει τῆς Σιγειακῆς ἐπιγραφῆς· ὥστε οὐδεμία λοιπὸν ἦταν ἀνάγκη οὔτε τὸ ΕΜ νὰ γραφθῆ ἢ μ' ἢ μ', οὔτε καὶ πρὸ τοῦ ΑΝΔΡΙΑΣ νὰ προστεθῆ τὸ ἄρθρον καὶ ὁ σύνδεσμος τε· τὸ γρῆζον ἄρθρον εὐρίσκεται ἤδη συννημένον κατὰ κρᾶσιν μετὰ τοῦ α τοῦ ἀνδρίας, καθὼς κατὰ κρᾶσιν εὐρίσκεται πολλάκις εἰς τὸ ἀνθρ, ἀνθρώπος (ἰδ. Ἀπολλών. περὶ συνδέσ. 495, 25. Bekker), ἡ δὲ δασεία αὕτη ὑπάρχουσα, στοχάζομαι, ἀρχῆθεν εἰς τὸν λίθον πρὸ τοῦ ΑΝΔΡΙΑΣ, ἐπειδὴ αὕτης δὲν διεκρίνετο πλέον παρὰ μόνον μία ἐκ τῶν κεραίων, ἐξελήφθη ὡς ἀπλοῦν Ι ἔπειτα ὑπὸ τοῦ ἀπογράφαντος τὴν ἐπιγραφὴν, καὶ ἐκ τούτου ἡ ἀνάγνωσις, ὡς τῶρα φαίνεται εἰς τὰς ἐκδόσεις ΕΜΙ ΑΝΔΡΙΑΣ ἀντὶ ΕΜΗΑΝΔΡΙΑΣ. Φέρει δὲ τὸ νόημα τοῦ λόγου α τοῦ αὐτοῦ λίθου εἶμαι ὁ ἀνδρίας καὶ ἡ βάσις· ἢτοι « ὄχι ἐξ ἑτέρου ὁ μὲν, ἐξ ἑτέρου ἡ δὲ ».

Ὅμως κριτικῶς τις Ἀγγλος ἐπρόβλεπεν εἰς τὴν Κλασικὴν λεγομένην ἐφημερίδα (Classical Journal T. I, p. 94-100) νῆαν τινὰ εἰκασίαν περὶ τῶν τριῶν πρώτων λέξεων ΟΑΥΓΤΟ ΛΙΘΟ. Εἰκάζει οὗτος ὅτι αὗται κείνται ἀντὶ ΟΑΥΓΤΟΣ ΛΙΘΟΣ, ὁ αὐτὸς λίθος, Ὀνομαστικῆς· δὴθεν ἀναλόγου τῶν Δωρικῶν Ἰππότα, Θυέστα καὶ τῶν τοιοῦτων· καὶ ἐ-τεῦθεν καὶ διάφορον δίδει ἐξήγησιν· α ὁ αὐτὸς λίθος εἶμαι ὁ ἀνδρίας καὶ ἡ βάσις ».

Ὅσον ἀγγίλους καὶ φαίνεται ἡ εἰκασία τοῦ ἀνω-νόμου Ἀγγλου, ἔχει τὸ ἀσθενὲς ὅμως ὅτι ἀπ' οὐδενὸς ἄλλου βοηθεῖται παραδείγματος εἰς ΟΣ ὀνόματος ἐκφερομένου ἀνευ τοῦ Σ. Ἡ ἀραίρεσις τοῦ ληκτικῶν συμφώνων ἀπαντᾷται κατὰ διαλεκτικὸν ἀρχαίον μόνον εἰς τὰ εἰς ας τῆς πρώτης κλίσεως ὀνόματα, εἰς τὰ ὅποια συμβαίνει τοῦτο καὶ τακτικῶς τρόπον τινὰ διὰ τὸ νὰ ἐκφέρωνται καὶ τὰ θηλυκὰ αὐτῆς ὁμοίως, διὰ τὸ ὅποιον καὶ κυρία κατὰλήξις τῶν ὀνομάτων ἐκατέρου τοῦ γένους τῆς κλίσεως ταύτης ἤθελε θεωρεῖσθαι μᾶλλον τὸ α, ὡς τοῦτο δείχνουσι καὶ τὰ τῆς πρώτης Λατινικῆς ὀνόματα, ἐνῶ, τούναντιον, εἰς τὴν δευτέραν κλίσιν καὶ τὰ θηλυκὰ ἀκολουθοῦσι τὴν κατάληξιν τῶν ἀρσενικῶν· καὶ ἔπειτα δὲν ἔπρεπεν ἡ ὑποτιθεμένη αὕτη Ὀνομαστικῆ τοῦ ἄρθρου νὰ ἔχη πρὸ αὐτῆς τὸ δασύ Η, κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον γραφόμενον, διὰ νὰ μὴ προσθέσω καὶ ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ, οὔσα, ὡς εἶδαμεν, ἰαμβικὸν τρίμετρον, δεῖ ἤθελε πλέον ἔχη τὸ προσῆκον μέτρον διὰ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης, ὅσον παράδοξος καὶ ἀν φαίνεται. Ἡ γνώμη μολοντοῦτο τοῦ Ἀγγλου πόσον ἤρσεν εἰς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνδόξων ἀρχαιολόγων Γάλλων, ὥστε νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι δι' ὅλου ἀποδέχεται καὶ συμμερίζεται αὐτήν. α J'avoue, λέγει Ρουὶλ ὁ Ροκκέτιος, (Deux lettres à Mylord Aberdeen sur l'authenticité des

inscriptions de Fourmont p. 51, note 1), j'avoue que je partage entièrement son opinion.» Καὶ εἰς τὴν ἀποδοχὴν καὶ τὸν συμμερισμὸν τοῦτον ἐκινήθη, διότι ἀπολογούμενος εἰς τὸν Παιναίτιον, ὁ ὁποῖος πολέμων τὴν γνησιότητα τινῶν ἀρχαιοτάτων ἐπιγραφῶν τῆς Φουρμοντιανῆς Συλλογῆς, εὗρισκε σιμὰ εἰς ἄλλα κατ' αὐτὸν πλαστογραφίας τεκμήρια, καὶ τὴν γενικὴν ὀνομασίαν ΚΑΛΙΚΕΡΑΤΟ (Καλλικράτους) ἀνευ τοῦ Σ ἐναντίον τῶν κανόνων τῆς γλώσσης, ἀπολογούμενος, ἐπαναλαμβάνω, ὁ Ροκκέτιος εἰς τὴν ἐνστασιν ταύτην, στοχάζεται νὰ δικαιολογήσῃ τὴν λειψόσιμον Γενικὴν, ὑποθέτων ὅτι χάριν οἰκονομίας ἐσυγκόπτοντο εἰς ἀρχαῖα μνημεῖα ἢ παρελείποντο τινες χαρακτῆρες, τῆς ὁποίας παραλείψεις μαρτύριον ἀρίθμητον πιστεύει νὰ ὑπάρχη καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀγγλου τῆς Κλασικῆς ἐφημερίδος δημιουργηθεῖσα ἐκείνη Ὀνομαστικῆ ὁ αὐτὸς λίθος εἰς ταύτην τὴν Δηλιαν ἐπιγραφὴν. Ἄλλὰ τοιαύτη οἰκονομία, ἀν ἀληθεύῃ, ἤθελεν ἔχει μόνον τόπον ἐν τῷ μέσῳ μᾶλλον τῆς λέξεως, παραλειπομένου ἐνός τῶν συμφώνων, ὅτε διπλᾶ, ἢ καὶ κἀνεὸς τυχὸν φωνήεντος, ὡς φαίνεται γινόμενον τοῦτο ἐνίοτε εἰς πᾶν ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ ἐπιγραφὰς καὶ νομίσματα. Οὕτως εἰς πετράδιον τοῦ Στοσχανοῦ Μουσειοῦ τοῦ εἶδους ἐκείνου, τὸ ὅποιον διὰ τὸ σχῆμα συνήθως ὀνομάζεται κἀνθαρος, ὅπου περιστάνονται πέντε ἀπὸ τοὺς ἐπὶ Θίβας ἤρωας, κείται ΦΥΑΝΙΝΕΣ ἀντὶ ΦΥΑΥΝΙΝΕΣ, τούτέστι Πολυνεϊκῆς (ἰδ. Winkelman Stor. dell' arte T. I, p. 162, ἐκδ. Tea). Ἡ δὲ παράλειψις αὕτη ἔχει ἀρχὴν, ὡς φαίνεται, ἀπὸ τὰς Ἀσιανὰς γλώσσας καὶ ἀπὸ τὴν Αἰγυπτιακὴν ἀκόμη, εἰς τῆς ὁποίας τὰ Ἱερογλυφικὰ πολλὰ ἀνέγνωσεν ὀνόματα κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐκθεμένα Καμπολλίων (Champollion) ὁ νεώτερος. Εἰς τὸν Καμπεσιανὸν Ὀβελίσκον, τὸν ὑπὸ Αὐγούστου εἰς Ῥώμην μετακομισθέντα ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἀνεγνώσκειται μετὰ τὴν μέθοδον τοῦ Καμπολλίωνα τὸ ὄνομα Ψαμμήτιχος, ἐνθα ὑπάρχουσι τὰ παραστατικά τῶν συμφώνων ΠΣΜΚΤ σχήματα (ἰδ. Revue Britann: Avril 1827). Ἄλλὰ καὶ ἡ παράλειψις ὅμως αὕτη, ἀν ἐπράττετο ἐνίοτε καὶ εἰς Ἑλληνικὰ μνημεῖα, οὐδέποτε εἶχε πάλιν χώραν εἰς τὸ χαρακτηριστικὸν μέρος τῆς καταλήξεως· θεωρεῖται τοῦτο τοῦλάχιστον εἰς ἐπιγραφὰς μόνον νομισμάτων, ὅπου τὸ στενὸν τοῦ διαστολήματος δὲν ἐσυγχώρει νὰ χαρασσεται ὀλόκληρος ἡ λέξις. Ἡδύνατο ὁ ῥηθεὶς σοφὸς νὰ ὑπερασπίσῃ ἀρκούντως τὴν γνησιότητα τῆς εἰς ο γενικῆς εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ Φουρμοντιοῦ, ἀπαντῶν μόνον ὅτι τὰ ὀνόματα ταῦτα εἶχον κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους κλίσιν ἐπαμφοτερίζουσαν, Καλλικράτου καὶ Καλλικράτους, ὡς καὶ μετέπειτα εἰς τοὺς Ἀττικοὺς πολλὰ τοιαῦτα. Οὐδὲ μόνον τὸ ὄνομα τοῦτο εὐρίσκειται εἰς τὰς ἐπιγραφὰς· ἐκείνας μετὰ ταύτην κλίσιν· εἰς αὐτὰς προσέτι ἀπαντῶσιν, ἀν γνήσια, Εὐρυκρατεο, Αλκαμενεο, Κλεομενεο, τὰ ὅποια, ἀφοῦ μετέβησαν εἰς τὴν πρώτην, διέλυσαν καὶ τὴν λήγουσαν ου εἰς ω, ὡς τὰ τῆς αὐτῆς εἰς τὸν Ἡρόδο-

τον, Ἀστυάγεω, Καμβύσεω, καὶ τὰ ὅμοια. Ἐπιτρέφω εἰς τὸ προκείμενον. Ὅχι εἰς ὀλίγην ἀπορίαν προσέτι ἐνέβαλε τοὺς ἀρχαιολόγους ἡ θέσις τοῦ F πρὸ τοῦ Y εἰς τὴν λέξιν ΑΥΓΤΟ, ἐνῶ παντοῦ αὕτη γνωρίζεται δι-σύλλαβος. Ἐκ τούτου ὀρθοίτερος ὁ Δωσίσιος (ἐνθ. ἀνωτ.), κρατεῖ πολλὰ ὑποπτον τὴν γραφὴν, καὶ πείθεται νὰ ἐχαραχθῇ κατὰ πρῶτον ἡ λέξις ΑΥΤΟ, ἔπειτα δὲ ἀπὸ νεωτέραν χεῖρα νὰ ἐπροστέθῃ τὸ Y πρὸς δεξιῶν, ὡς λέγει, τῆς δυνάμεως, ἥτις πρέπει ν' ἀποδίδεται εἰς τὸ F σπανιωτέρως ἀπαντῶμενον. Ὁ λόγος οὗτος ἐνὶ μὲν ἀρ' ἐκτου ἀνίκανος, ὅμως καὶ ἀπὸ νεωτέραν χεῖρα ἀν ἦτο προσθεμένον τὸ Y, ἔπρεπεν αὐτὸ νὰ φαίνεται ἐπάνω τῆς λέξεως χαραχόμενον, ὡς οὔτω φαίνονται καὶ εἰς ἄλλας ἐπιγραφὰς τὰ προσθεμένα τυχὸν γράμματα. Ἄλλοι δὲ, οἱ μὲν καταδικάζοντες, οἱ δὲ καὶ δικαιώνοντες τὴν γραφὴν, ἐξηγήθησαν εἰς διαφόρους περὶ τούτου γνώμας. Ὁ Παιναίτιος εἰς τὰ εἰς τὸν Ὀμηρον προλεγόμενα (LXXV) θέλει ὅτι ὁ χαρακτῆς, τάλαντευόμενος μετὰ τῆς ἀρχαίας διὰ τοῦ F γραφῆς τῆς διωβόγγου ΑΥ καὶ τῆς διὰ τοῦ Y νεωτέρας, καὶ διαστάζων ποῖαν νὰ προτιμήσῃ, ἐμεταχειρίσθη καὶ τὰς δύο. Ἐτεροι ἔκριναν ὅτι ἐκ παρακλήλου ἐχάραξε καὶ τὰς δύο φωνὰς διὰ τὸ δῶσθαι, λέγουν, δασυσμὸν περισσώτερον εἰς τὸν φθόγγον τοῦ Y, καὶ ἕτεροι πάλιν ὅτι ἐξ ἀπροσεξίας ἐσυνέβη ἡ διπλῆ γραφὴ, καὶ τέλος ὁ Θερίσιος (Griech. Gr. § CLX) ἀποδέχεται τὰ δύο γράμματα FY ὡς παραστατικά ἐνός καὶ μόνου τοῦ F, ὡς δηλαδὴ νὰ ἦτο ἡ λέξις γραμμὴν ἀπλῶς ΑΥΤΟ. Ἐν αὕτῃ μόνῃ ἡ ἐπιγραφὴ ἐσώζετο, εἰς τὴν ὁποῖαν τὸ F νὰ εὐρίσκεται πρὸ τοῦ Y, ἢτοι ἡ συλλαβὴ ΑΥ νὰ γράθεται ΑFY, ἴσως ἤθελε κλίνη τις ν' ἀποδώσῃ τὴν τοιαύτην τοῦ διγύμματος θέσιν καὶ εἰς λάθος τοῦ χαραχάντος, ἀρ' οὐ βέβαια ἤρκει τὸ ἐν ἢ τὸ ἄλλο τῶν γραμμάτων πρὸς ἐκφρασιν τῆς ΑΥ συλλαβῆς. Ἄλλ' εἰς ἡμᾶς τῶρα ὑπάρχει ἐγνωσμένον καὶ ἕτερον μνημεῖον ἀρχαῖον, ὅπου ἡ ΑΥ ὄχι ἀπαξ, ἀλλὰ πεντάκις ἢ ἐξάκις παριστάνεται μετὰ παρενθῆκης τοῦ διγύμματος, ΑFY. Τὸ μνημεῖον τοῦτο, ἐπιγραφὴν ἐκ τῶν χοραγικῶν τῶν εὐρεθεισῶν ἐν Βοιωτίᾳ, ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸν ἡμέτερον Μελέτιον (ἰδ. Γεωγρ. σελ. 337 τοῦ Β'. τ' μυσ. τῆς νεωτ. ἐκδ.), μετεξέδωκεν ἀπ' αὐτοψίας ὁ Κλάρκιος εἰς τὰς Περιουσίας αὐτοῦ (Travels. Vol. IV. p. 158) ὀρθότερον, καθότι εἰς τὸν Μελέτιον τὸ F παριστάνεται κατ' ἐσφαλμένην ἀνάγνωσιν ἢ τύπωσιν, ὡς Ε. Αὐτοῦ λοιπὸν μετὰ παρομοίαν θέσιν τοῦ διγύμματος κείται ΡΑΥΑΡΥΓΔΟΣ, ΑΥΑΡΥΓΔΟΣ, ΚΙΘΑΡΑΥΓΔΟΣ, ΤΡΑΥΑΡΥΓΔΟΣ, ΚΟΜΑΡΥΓΔΟΣ. Οἱ Βοιωτοὶ, ὡς γνωστὸν ἀπ' ἄλλα καὶ ἀπὸ τὰς Ὀρχομενίας ἐπιγραφὰς, ἐμεταχειρίζοντο ἀντὶ τῆς ΟΙ διωβόγγου τὸ Y, ὥστε τὰ ἀνωτέρω ἰσοδυναμοῦσιν ὡς ἐν ἦσαν γραμμὴν ῥαψχοιδῶς, αἰλαοιδῶς καὶ καθεξῆς. Τῶρα, ἐὰν εἰς τὰς ἀνω Βοιωτικὰς μορφὰς, τὰς διὰ τοῦ Y, ἔλειπε τὸ πρὸ αὐτῶν δίγγραμμα F, ἤθελε βέβαια τὸ ΑΥ προφέρεσθαι εἰς μίαν

συλλαβὴν αὐ, καθὼς αὐτὸ τοῦτο τὸ ΑΥ προφέρεται οὕτως εἰς τὴν πρώτην τοῦ ΑΥΑΡΥΓΔΟΣ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς, καὶ ὄχι πλέον εἰς δύο συλλαβὰς αὐ, δηλαδὴ αὐα, πρὸς τὸ ὅποιον ἀντιστοιχεῖ μετὰ τῶν λοιπῶν τῶν δύο γραμμάτων, τοῦ Α καὶ Y, ἐγγωρούσε κατὰ τὴν προφορὰν αὐτῶν τὸ φωνητικὸν στοιχεῖον F, τὸ ὅποιον παριστάνετο καὶ διὰ τῆς γραφῆς, ὡς φαίνεται εἰς τὰ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἀνωτέρω φερθέντα παραδείγματα, ὅπου ἡ μετὰ τοῦ Α καὶ Y παρενθῆκη τοῦ χαρακτῆρος τούτου ἀπετέλεσεν ἐξ ἀπαντος δύο συλλαβὰς τὸ ΑΥ, ἐνῶ χωρὶς αὐτοῦ ἤθελεν εἶσθαι μία, καθὼς μία ἐνὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ΑΥΑΡΥΓΔΟΣ, καὶ ἤθελε πάντως συγχέεσθαι μετὰ τὴν αὐ διωβόγγον. Ἐκ τούτων συμπεραίνω, ὅτι καθὼς εἰς τὴν Βοιωτικὴν διάλεκτον τὸ ΑΥ ἐπροφέρετο ποῦ μὲν ὡς μία συλλαβὴ ποῦ δὲ ὡς δύο, διαιρούμενον διὰ παρενθῆσεως τοῦ διγύμματος, τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς τοὺς χρόνους, ἢ καὶ εἰς τὸν τόπον ὅπου ἔζη ὁ γραφεὺς ἢ ὁ γλύπτῆς τῆς Δηλιακῆς ἐπιγραφῆς, τὸ αὐτὸ ΑΥ εἰς τὴν λέξιν αὐτῆς ἐπροφέρετο ὡς δύο συλλαβὰς αὐ, ὥστε ὄχι δισύλλαβον ἀλλὰ τρισύλλαβον νὰ ἐκφωνεῖτο τὸ αὐτὸς, αὐτὸς δηλαδὴ, καὶ διὰ τῆς παρενθῆκης τοῦ F αὐτοῦ, παρενθῆκης ταύτης πολλὰ ἀναγκασίως πρὸς ἐκκοπὴν τοῦ χάσματος, τὸ ὅποιον ἐπρόκυπτε, προφερομένου τοῦ ΑΥ ὄχι εἰς μίαν πλέον ἀλλ' εἰς δύο συλλαβὰς, καὶ πρὸς διάκρισιν ἀκόμη τοῦ διωβόγγου αὐ ἀπὸ τοῦ μονοβόγγου αὐ. Οὐδὲ παράξενον νὰ ἐκφωνεῖτο δισύλλαβως ἡ πρώτη τοῦ αὐτοῦ εἰς κανὲν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος μέρος, καθὼς καὶ ἀπὸ τοὺς Ἴωνας εἰς δισύλλαβον διελύετο ἡ δευτέρα τῆς συνθέτου ἀνωνομίας ἐαυτοῦ (ἐαυτοῦ). Εἰς ἐπιγραφὴν τῆς Λέρου ὁ Ῥόσιος (Inscr. Gr. fasc. II, n° 188) ἐστοχάσθη νὰ διεκρίνε χαραχόμενον ΛΟΤΟΥΣ καὶ ΤΑΟΤΑ ἀντὶ ΑΥΤΟΥΣ καὶ ΤΑΥΤΑ, τὸ ὅποιον ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ ἄλλους τοιοῦτους τρόπους γραφῆς διωβόγγων, ὅσον ΦΕΟΓΕΙΝ ἀντὶ ΦΕΥΓΕΙΝ ἐν Ἀμφιπόλει ἐπιγραφῆ (C. I, n° 2008), ΕΟΠΑΜΟΝΟΣ ἀντὶ ΕΥΠΑΜΟΝΟΣ ἐν Βοσπορανῶ λίθῳ τῆς Φαναγορείας (αὐτ. n° 2,121). Ἐκφωνοῦντο λοιπὸν δισύλλαβως ἡ ΑΥ καὶ ἡ ΕΥ διωβόγγος ἀπὸ λαοῦς τινὰς Ἑλληνικοὺς, καθὼς ὅλον ἐν καὶ σήμερον τῆς ἀνωνομίας αὐτῆς ἡ πρώτη ἐκφωνεῖται δισύλλαβως ἀπὸ τοὺς περὶ τὸν Πόντον ὁμογενεῖς ἡμῶν αἰῶντος ἀντὶ αὐτῆς ἐκφέροντας. Ἡ δὲ διὰ τοῦ διγύμματος διάκρισις τοῦ ΑΥ εἰς δύο συλλαβὰς, ΑFY, δείχνει φανερά ὅτι τὸ ΑΥ χωρὶς τὸ ῥηθὲν διακριτικὸν ἐπροφέρετο κοινῶς ἐνωμένως, ὡς τὸ προφερόμενον, ἐξ ὧν τῶν Τραπεζουνητιῶν, ὅλοι ἡμεῖς τῶρα. Ἐνὶ λοιπὸν τὸ ΑΥΓΤΟ τῆς Δηλιακῆς ἐπιγραφῆς, τὸ ὅποιον παρήγαγε δυσχερείας καὶ ἀκολούθως ὑποθέσεις διαφόρους, γενικὴ πτώσις αὐτοῦ (αὐτοῦ), ἐκφερομένη τρισύλλαβως κατ' ἀρχαῖσμον ἢ κατὰ τοπικὴν ἰδιαιτέραν συνήθειαν.

3. Ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Νανιανοῦ Κίτορος.

Κατὰ μῆκος εἰς τοὺς αἰλακὰς ῥαβδωτοῦ τινος

κίονος τῆς ἐν Βενετία Νανιανῆς Συλλογῆς, φερθέν-
τος ἐκεῖ ἀπὸ τὴν νῆσον Μῆλον, κειμένου δὲ τῶρα
μετ' ἄλλων ἀρχαίων τῆς αὐτῆς Συλλογῆς εἰς τὸ
Τιεπόλου Παλάτιον, εὐρίσκεται χαρκαμένη ἐπιγρα-
φὴ ἀποτελοῦσα ἐπιγράμματα, ἐκ δύο στίχων συγκεί-
μενον, τοῦ μὲν ἠρωϊκοῦ, τοῦ δὲ ἐλεγείου. Οἱ χα-
ρακτῆρες τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης εἶναι ὅμοιοι μὲ τῆς
βουστροφρόδον Σιγειακῆς τοῦς χαρακτῆρας. Ἐχει δὲ
οὕτως, ὡς τελευταῖον ἐξέδωκεν αὐτὴν ἀπ' αὐτοφίας
Εἰρηναῖος ὁ Θεῖριος (ιδ. Griech. Gr. p. 51).

ΠΑΙΔΙΟΣΕΚΠΗΝΑΝΤΟΙΔΕΚΣΑΙΤΟΛ
ΑΜ. ΝΠΗΣΣ ΑΓΑΛΜΑ
ΣΟΙ ΓΑΡ ΕΠΕΥΧΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΤ
ΕΓΕΛΕΣΣΕ. ΡΟΠΗΟΝ

ἦτοι.

Παι Διος, Εκραντος δεξί τοδ ἀμ|ε]νφες ἄγαλμα
Σοι γὰρ ἐπευχόμενος τοῦτ ἐτέλεσε. ροφον

Εἰς τὸ χάσμα ὅμως, τὸ πρὸ τῆς τελευταίας λέ-
ξεως, τὰ ἀρχαιότερα ἀπόγραφα ἔχουσι τὸν χαρα-
κτῆρα Γ ἦτοι τὸ ὄλον τῆς λέξεως ΤΡΟΠΗΟΝ.

Ἐνταῦθα τὸ Φ καὶ τὸ Χ παριστάνεται διὰ τῶν
συνιστανόντων αὐτὰ γραμμάτων ΠΗ, ΚΗ, ὡς δη-
λαδὴ τὸ πάλαι ἐγράφητο αἰ φωναὶ αὐταὶ κατὰ τὸν
Σχολιαστὴν Διονυσίου τοῦ Θορκῆς πρὸ τῆς εὐρέσεως
τῶν ἰσοδυνάμων μονογράμματων (ιδ. Villos. A-
need. T. II, pag. 161, Priscian. L. 1. cap. de
numero litterarum). ἡ ὁποία γραφὴ ἐσυνειθίσθη
κοινῶς ἀπὸ τοῦς Ῥωμαίους ἔπειτα πρὸς παράστα-
σιν τῶν Ἑλληνικῶν Θ, Φ; Χ, (ΓΗ, ΡΗ, CH). Καὶ
ὑπάρχει, ὡς σημειώσωμεν, τὸ μόνον ἀρχαῖον μνη-
μεῖον ἢ ἐπιγραφὴ αὕτη, ὅπου τὸ Φ καὶ Χ φαίνον-
ται οὕτω γραφόμενα. Τὸ μνημεῖον λοιπὸν, ἂν ὄχι
ἀρχαιότερον τῶν δύο τούτων γραμμάτων, ἐν τού-
λάχιστον ἐκείνων τῶν χρόνων, κατὰ τοὺς ὁποίους,
ἀγκαλὰ παραδεγμένα εἰς ἰδιαιτέραν καὶ δημοσίαν
γραφὴν ἀπὸ τοῦς Ἴωνας τῆς Ἀσίας τὰ συμπληρω-
τικὰ τοῦ Ἀλφειοῦ γράμματα, δὲν ἐσυνειθίζοντο
ὅμως ἀκόμη ἀπὸ τοῦς λοιποῦς Ἑλληνας, ἀκολου-
θοῦντας τὴν ἀρχαίαν τοῦ γράφειν συνήθειαν εἰς τὰ
δημόσια αὐτῶν μνημεῖα, ὡς παρατήρησα εἰς τὸν
περὶ Σιγειακῆς ἐπιγραφῆς λόγον, ἀνθότου καὶ πρό-
πει αὐτὸ ν' ἀνάγεται εἰς τὴν ε. ἢ. ἢ καὶ τὴν σ. ἢ
σως π. X. ἐκατονταετηρίδα.

Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐξέδωκε πρῶτην φορὰν
Ἰερώνυμος ὁ Ζανέττιος εἰς τὸ ἐπιγραφόμενον Anti-
chissime Greche Iscrizioni spiegate e indiriz-
zate a S. E. il Sign. Giacomo Nani. Venez.
1755, 4^ο. ἔπειτα δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ὁ Κορσίνιος,
καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλοι τε καὶ Κλήμης ὁ Βλάσιος (Bi-
agi) εἰς τὸ Monumenta Graeca et Latina ex
Museo Jac. Nanni Venet., Romae 1787, 4^ο, καὶ
τελευταῖον ὁ Βαίικιος εἰς τὸ Σῶμα τῶν Ἐπιγρα-
φῶν (n^ο 8). Διαφόρους δὲ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν ἐξη-
γήσεις κατὰ καιροῦς οἱ πεπαιδευμένοι, ἐνοοῦντες
αὐτὴν εὐχὴν Ἐκράντου τινος πρὸς τὸν Βάκχον ὅπως
θεγθῆ τὸ ἄγαλμα οἱ μὲν τῆς τροφοῦ αὐτοῦ Δευ-

κοθέας, ὡς στοχάζεται ὁ Θεῖριος (ἐνθ. ἀν.) οἱ δὲ
τοῦ τροφοῦ αὐτοῦ Σειληνοῦ, ὡς ὑπέλαθον ἄλλοι
πρότερον καὶ ὁ Κορσίνιος; μάλιστα ἐν τῷ συντάγ-
ματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφόμενῳ Spiegazione di due
antichissime Iscrizioni Greche, etc. Romae 1756
4^ο. Ἐνόμισαν λοιπὸν οὗτοι ὅτι τὸ πρὸ τοῦ Ρ γράμ-
μα εἰς τὴν τελευταίαν λέξιν τῆς ἐπιγραφῆς δὲν ἦτο
παρὰ τὸ στοιχεῖον Γ, καὶ ἐκ τούτου καὶ νόημα συν-
έλαβαν ἀρκετὰ ζενίζον, μάλιστα ὁ Θεῖριος, ὅστις
ἐξηγεῖ αὐτὸ Διὸς, ἀπὸ τὸν Ἐκραντον, δεξί τοῦτο τὸ
ἀμεμπτον ἄγαλμα, διότι, μὲ τὸ νὰ ἐταξεν εἰς σὲ
τοῦτο, αὐτὸς ἐξέτελεσε τὴν τροφὸν σου. » Ἐνι πε-
ριττὸν νὰ σημειώσωμεν ὅτι τὸ παράξενον τοῦτο
νόημα ἀπαιτοῦσε κἀν τὴν μετοχὴν εἰς Ἀόριστον,
ἐπευξάμενος, ὄχι εἰς τὸν Ἐνεστῶτα, ἐπευχόμενος. Ὁ
περικλεῆς δὲ Βαίικιος (C. J. p. 8), ἐκλαμβάνων
τὸ στοιχεῖον ἐκεῖνο ὡς Γ, ἀναγινώσκει ΓΡΟΠΗΟΝ
γράφων, κατὰ Δωρικὴν δηλαδὴ τροπὴν τοῦ α εἰς ο
ἀντὶ γράφων· καὶ ἐξηγεῖ πρῶτον μὲν γ-λύφωρ ἢ
ξέων, ἐνοῶν τὴν ξέσιν αὐτὴν τοῦ κίονος εἰς ῥάβ-
δους, μὲ ὄλον ὅτι, ἐκ τοῦ ἐπιγράμματος γίνεται
φανερὸν νὰ ἐξέτελεσεν ὁ Ἐκραντος τὸ ἄγαλμα τοῦ
παιδοῦ τοῦ Διὸς, ὄχι δὲ νὰ ἐξέσεν ἀπλοῦν τὸν κίον-
να διὰ τὸ λόβῃ τὸ γράφειν τὴν σημασίαν τοῦ ξέειν.
Ἐπειτα δὲ ὁ αὐτὸς πάλιν ἐξηγεῖ ξωγραφῶν, μὲ ὑ-
πόθεσιν ὅτι τὸ ἐπικείμενον ἄγαλμα ἦτο ζωγραφη-
μένον. Ὅμως, οὐδὲ, καὶ ἂν ἠλείφοντο ἐνίστα τὰ
πρόσωπα τῶν ἀγαλμάτων μὲ χροῦμα, καθὼς μὲ ἐ-
ρυθροῦν ἢ μίλιτινον ἀναφέρει ὁ Πausanias (Κορ-
κερ. Β'). νὰ ἐφαίνοντο εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ξόανα
τοῦ Διονύσου χρωσμένα, καὶ καθὼς μὲ τὸ αὐτὸ
χροῦμα ἦτο ἀλειμμένον τὸ ἄγαλμα τοῦ Καπετωλί-
νου Διὸς, ὡς σημειοῖται ὁ Πλίνιος (L. XXXIII, cap.
VII), φέροι πάλιν εἰς ὑπόθεσιν τοιαύτης ἀλοιφῆς
ἢ χροσσεως ἢ ἐννοια τοῦ δευτέρου ἡμιστιχίου. Ὁ
λόγος εἰς αὐτὸ γίνεται προφανῶς περὶ ὄχι τινὸς ἐν
μέρει, ἀμμη ὀλοτελοῦς ἐξεργασίας, πρὸς δήλωσιν
τῆς ὁποίας ἀνάρμοστον ἦθελον εἶσθαι ν' ἀναφέρεται
ἀπλοῦν τι μόνον συμβεβηκός, οἷον τὸ τῆς γραφῆς.

Ὀλίγον τι πιθανώτεροι ἐρχονται, οἵτινες ἐξέλα-
βαν τὴν λέξιν ὡς κύριον ὄνομα Τρόφων ἢ Γρόφων,
ἐνοοῦντες νὰ ἐπροσφέρθῃ μὲν τὸ ἄγαλμα ἀπὸ τὸν
Ἐκραντον, ἀλλὰ νὰ ἐξτελέσθῃ ἀπὸ τὸν τεχνίτην,
τὸν φέροντα τὸ εἰκασθὲν ἐκεῖνο κύριον ὄνομα. Πλὴν
καὶ οὕτω φαίνεται πάλιν πολὺ ἀσυνάρτητον εἰς τὸ
πρόσωπον τοῦ Ἐκράντου, ὅστις προσφέρει τὸ ἀ-
μεμπές τοῦτο ἄγαλμα, νὰ μὴ πρόσκειται κἀνὲν ἐκ-
φραστικὸν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐλαθείας αὐτοῦ ἢ
ἐργωμοσύνης, ἀλλὰ τοῦτο, καθὼς εἰμπορεῖ νὰ ση-
μαίνῃ τὸ ἐπευχόμενος, ν' ἀποδίδεται ἐξεναντίας
εἰς τὸν τεχνίτην. Εἰς τὸν ἀναθότοντα μᾶλλον ἀρ-
μόζει τὸ ἐπεύχσθαι, ὄχι εἰς τὸν γλύπτην.
Ἄλλὰ πρὶν ὅμως ἔλθω εἰς τὴν πιθανὴν γραφὴν
τῆς λέξεως, ὡς ἐξετάσω πρότερον τὴν σημασίαν
καὶ τὴν σύνταξιν τῶν λοιπῶν τοῦ δευτέρου στίχου.
Ὁ Βαίικιος (ἐνθ. ἀν.), περιστρέφων τὸν νοῦν τῶν
λέξεων « σοὶ γὰρ ἐπευχόμενος τοῦτ' ἐτέλεσε »,
ματαρράζει αὐτὰς λατινιστῶ, tibi enim supplicans

hoc perfecit sculpendo, ἦτοι, διότι σὲ ἱκετεύων
τοῦτο ἐξέτελεσε γλύφωρ. Ἐνι ἀδιάφορον τῶρα ἂν
μόνος τοῦ ὡς τεχνίτης, ἢ δι' ἄλλου ἐξεργάσθῃ τὸ
ἄγαλμα ὁ Ἐκραντος. Ἡ δυσχερεια δὲν κείται εἰς τὴν
σημασίαν τοῦ ῥήματος ἐτέλεσεν. Ἐλλὰ τί νόη-
μα ὄρθον ἦθελε προκύψῃ μὲ τὸ νὰ εἴπῃ τις ἐτελείω-
σε τὸ ἔργον τοῦτο ὁ Ἐκραντος δεόμενος καὶ πα-
ρακαλῶν καὶ ἱκετεύων; Ἐπίγει νὰ εἴπῃ ἄρα γε
ὅτι εἰς τὴν ἐργασίαν δὲν ἔκαμνεν ἄλλο τι, παρὰ ὅ-
λον νὰ προσεύχεται καὶ νὰ παρακαλῇ; Τὸ ἐπεύχο
μα ἔχει μὲν τὴν σημασίαν τοῦ ἀπλῶς προσεύχο-
μαι καὶ ἱκετεύω, ἀλλὰ ἔχει ἀκόμη καὶ τοῦ, ἐπευ-
χὴν ποιῶμαι, ἦτοι τάσσω καὶ ὑπόσχομαι νὰ ἐκ-
πληρώσω τι, καὶ πολλάκις ἀκόμη τοῦ καυχῶμαι
εἰς τι ἢ διὰ τι. Ἡ πρώτη τῶν σημασιῶν τούτων
δὲν ἀρμόζει ἐνταῦθα, ὡς ἤδη ἐπαρτήρησα, ἐκ δὲ
τῶν ἄλλων δύο, δύναται μὲν ἢ τελευταία ν' ἀρμό-
ζῃ ὁπωσοῦν μὲ ἐννοια, οἷον εἰς σὲ καυχόμενος, ἢ
σὲ ἔχων καύχημα, καὶ ὡς ἠθέλομεν εἶπει κοινῶς,
καμάριον, ἔφραεν εἰς τέλος τοῦτο τὸ ἄγαλμα ὁ Ἐκ-
ραντος. Ἀλλὰ προσφορώτερα πολὺ ἦθελον εἶσθαι ἢ
σημασίαν τῆς εὐχῆς, ἦτοι τοῦ τάγματος, ὡς λέγο-
μεν, καὶ κατὰ ταύτην τὴν σημασίαν ὁ Ἐκραντος,
προσφέρων τὸ ἄγαλμα εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Διὸς τὸν
παρακαλεῖ νὰ τὸ δεχθῆ, διότι, λέγει, αὐτὸ ἐξέτε-
λεσεν, ἐκπληρῶν εὐχὴν (votum), τὴν ὁποίαν ποτὲ
ἔκαμνεν εἰς ἐκεῖνον τὸν Θεόν. Τοιοῦτων δὲ ἐξ εὐχῆς
ἀναθημάτων ἢ χρῆσις κοινῆ, ὡς φαίνεται, διὰ τὴν
παρκαλεῖσθαι ἄλλα, καὶ εἰς ἐπιγράμματα τοῦ Πλάτωνος
(Ἄρθ. γί., 43), ἐνθα ὁ λόγος περὶ ὀδοιπόρου, ὅς-
τις βιάτρων χαλκοῦν ἀνέθηκεν ὡς εὐχὴν,

βιάτρων
χαλκῶ μορφώσας τις ὀδοιπόρος εὐχος ἔθηκε
καύματος ἐχθροτάτην δίψαν ἀκεσάμενος.

Λέγει δὲ καὶ περὶ τοῦ αὐθάδους ὁ Θεόφραστος (ιέ.)
« δεινὸς δὲ καὶ τοῖς Θεοῖς μὴ ἐπεύχσθαι », ἐνοῶν
δηλ. ὅτι φθάνει ὁ τοιοῦτος εἰς τόσον ἀπόνοιαν, ὡς-
τε καὶ εἰς τοὺς Θεοὺς νὰ μὴ κάμῃ ἐπευχὴν, ἦτοι
τάγμα ἐπὶ ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ ἢ ἀπὸ ἀσθενείας ἢ ἀπὸ
κινδύνου καθυπόθεσιν. Ἄλλ' ἂς ἔλθω τῶρα εἰς τὴν
τελευταίαν λέξιν, τῆς ὁποίας καὶ χάριν ἐνέστησα
τὴν μικρὰν ταύτην διατριβήν.

Ἡ ἀληθὴς γραφὴ τῆς λέξεως ΤΡΟΠΗΟΝ, κατὰ
τὴν ἰδικὴν μου κρίσιν, ἐν ΠΡΟΠΗΟΝ, πρόφων δηλ.
ὄχι δὲ γράφωρ, ἢ Γρόφων οὔτε τροφὸν ἢ Τρόφων.
Τὸ πρόφων, ὡς ἀναγινώσκω ἐκλαμβάνων τὸ γράμ-
μα Γ μὴδὲν ἄλλο παρὰ τὸ ἀρχαῖον Π, ἀσφαλῶν
τὸ βραχύτερον σκέλος ἐκ παλαιώσεως, ὑπάρχει τὸ
αὐτὸ καὶ πρόφρων, ἐπιθέτως ἢ ἐπιρρήματικῶς λαμ-
βανόμενον εἰς τὴν σημασίαν τοῦ πρόθυμος, προθύ-
μως καὶ εὐχαρίστως. Ἡ ἐκθλιψίς τοῦ ρ ἀπὸ τὴν λέ-
ξιν ὑπῆρχε τῶν Δωριέων κατὰ τὸν Κορίνθου Γρηγό-
ριον (Dial. p. 462. Schaefer) « ἢ δὲ ἐκθλιψίς τῶν
Δωριέων μόνον ἐστίν, οἷον σκῆπτρον σκάπτων », περὶ
τοῦ ὁποίου τοῦτου πάθους λαλῶν ὁ Μετταίρος (Gr.
Dial. p. 146) προσσημαίνει παράδειγμα ἄλλο ἐκ
τοῦ Κκλλιμάχου (Τεμ. CCC, Rentl.) τὸ, κύρφαλα

ἀντὶ κύρφαλα. Τώρα ἢ ἐκθλιψίς τοῦ ρ ἐνταῦθα δύ-
ναται καλῶτα νὰ ὑπάρχῃ δωρισμός, ὅστις καὶ
οὐδὲν παράδοξον νὰ κείται εἰς ἐπιγραφὴν τῆς Μή-
λου, ἀποικίας οὔσης παλαιόθεν τῶν Λακεδαιμονίων,
ὡς ἀπὸ τὸν Θεουκυδίδην μαθηθάνομεν (βιβλ. ε. κεφ.
81). Βέβαια τὸ πρόφρων εἰς τὸ Δωρικὸν ἢ ἀρχαῖον
αὐτοῦ σχῆμα δὲν εὐρίσκεται εἰς τὰ λεξικά σήμερον
τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀλλ' ὁ Ἡσύχιος, ὅστις
μᾶς ἐφύλαξε πολλὰς τῶν διαλέκτων ἀρχαίας λέ-
ξεις, ἔχει τὸ θηλυκὸν αὐτοῦ πρόφρασσα, α πρόφρα-
σσα, πρόθυμος, εὐνοοῦσα καὶ προνοηθεῖσα ». Τὸ πρό-
φρασσα τοῦτο ταυτίζεται, παρὰ τὴν ἑλλειψιν τοῦ ρ,
μὲ τὸ Ὀμηρικὸν πρόφρασσα, τὸ ὅποιον φέροι ὁ
αὐτὸς λεξικογράφος ὀλίγον κατωτέρω μὲ ἐξήγησιν
« πρόθυμος, εὐνοοῦσα, διανοουμένη », καὶ δὲν πι-
στεύω νὰ ἐπανέλθῃ δις τὴν αὐτὴν λέξιν, γράψας
τάχα πρῶτον κατὰ λάθος πρόφρασσα, διότι καὶ τὰ
δύο εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀλφειοτικὴν αὐτῶν σειρὰν,
καὶ μὲ διαφορὰν εἰς τὰς λέξεις τῆς ἐξηγήσεως· ἀλλ'
ἐξάπαντος ἐσημαίωσα αὐτὴν ὡς τύπον διαλεκτι-
κὸν διάφορον τοῦ, πρόφρασσα. Καθὼς τοῦτου λοι-
πὸν ἀρσενικὸν εἰς χρῆσιν δὲν φαίνεται ἄλλο παρὰ
τὸ, πρόφρων, οὕτως ἀρσενικὸν τοῦ, πρόφρασσα, ἐ-
πειδὴ ἐνὶ ἢ αὐτῇ λέξει τῇ ἐλλείψει τοῦ ρ, δὲν πρό-
πει ἀναλόγως νὰ ὑπάρχῃ ἄλλο ἀμμη τὸ πρόφρων,
τὸ ὅποιον ἔχει, καθὼς τὸ θηλυκὸν του, τὸ ἐν μέσῳ
ρ, ἐκθλιμμένον, κατ' ἔθος Δωρικὸν, ὡς ἐπαρτήρη-
σα ἀνωτέρω. Σημαίω δὲ ὅτι τὸ πρόφρων, τὸ ταυ-
τικὸν τοῦ πρόφρων, κείται μετὰ ῥήματος τῆς αὐτῆς,
ὡς εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, σημασίαν ἀκόμη καὶ
παρ' Ἀπολλωνίῳ (Ἀργ. Α', 898)

... Λίπε δ' ἡμῖν ἔπος τό κεν ἐξανύσαιμι
πρόφρων, ἦν ἄρα δὴ με θεοὶ δώσωσι τεκέσθαι.

Ἡ ἐπιγραφὴ λοιπὸν κατὰ ταῦτα θέλει ἀναγινώσκε-
σθαι εἰς τὸν ἐξῆς γραφομένη καὶ στιχομένη τροπον.

Παι Διος, Ἐκράντω δεξί τοδ ἀμεμπές ἄγαλμα
σοὶ γὰρ ἐπευχόμενος τοῦτ' ἐτέλεσε πρόφρων.

ἦτοι, υἱὲ Διὸς (Ἀπολλων ἢ Βάκχε ἢ Ἐρμῆ), δεξέου
ἀπὸ τὸν Ἐκραντον τοῦτο τὸ ἀμεμπτον ἄγαλμα·
διότι, εἰς σὲ οὗτος ἀπευθύνων εὐχὴν (τάγμα) καὶ
ἐκπληρῶν αὐτὴν, ἔφραεν αὐτὸ εἰς τέλος πρόθυμος
καὶ μὲ εὐχάριστον καρδίαν. Ἡ Δωρικὴ Ἐκράντω,
ἀντὶ παρ' Ἐκράντου ἔχει τὴν σύνταξιν αὐτῆς πρὸς
τὸ δεξί, καθὼς καὶ εἰς τὸ ἐπιγράμμα τῶν Λακε-
δαίμωνων, τὸ χαρκαμένον εἰς τὸν παρ' αὐτῶν ἀ-
νακτεθέντα Δία ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἀπόθεν τὸ μετέγρα-
ψεν ὁ Πausanias (Ἡλεικ. ΚΔ') ἔχον οὕτως·

Δέξο, ἀναξ Κρονίδα Ζεῦ Ὀλύμπιε, καλὸν ἄγαλμα
ικῶφ θυμῷ τοῖς Λακεδαιμονίοις·

ἢ ὁποία σύνταξις ὑπάρχει πάλιν ἢ Ὀμηρικῆ (Il.
B'. 186).

Δέξατο οἱ σκῆπτρον πατρῷον ἀφθιτον αἰεὶ.
Σημειώτερον προσέτι ὅτι ἀρχαῖως εἰς τὴν λέξιν
ΑΜΕΝΠΗΕΣ, ἀμενπές, τὸ ν μένει ἀτρεπτον πρὸ
τοῦ φ, πιθανῶς κατ' ἰδιαιτέραν τινὰ προφορὰν. Οὕ-
τως εἰς τὴν Ἡλεικὴν ἐπιγραφὴν, ἄλλο τόσον ἀρ-

χαίαν, καίτοι ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ ΣΥΝΜΑΧΙΑ, ἀντί-συμμαχία, καὶ στίχῳ ἕκτῳ ΟΛΥΜΠΙΟΙ, ἀντί-Ὀλυμπία. Εἰς νεωτέρως ὁμοίως ἐπιγραφάς ὁ τρόπος οὗτος τοῦ φυλάττειν τὸ Ν πρὸ τῶν χειλικῶν ἢ ὑπερωϊκῶν γραμμάτων ἀτρεπτον, εἰσέχθη καὶ κατ' ἀντιποίησιν ἀρχαιότητος, ἂν ὄχι κατ' ἰδιωτισμὸν μοναχῶν ἐκφωνήσεως.

ΧΡ. ΦΙΑΝΤΑΣ.

ΕΛΟΪΖΑ ΚΑΙ ΑΒΕΛΑΡΔΟΣ.

(Τέλος. Βλ. φυλλ. 183, σελ. 341.)

—οοο—

Η'.

Ἡ θυσία ἐτελέσθη. Ἡ σκιά τοῦ μοναστηρίου ἐκάλυπεν ἀκολούθως τὴν Ἐλοΐζαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, δίκην πυρᾶς ἀρκούντος μὲν, ἀλλὰ μηδέποτε σβεσθείσης. Ὁ δὲ Ἀβελάρδος ἔφερον ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἀγίου Διονυσίου, τὴν ἀνσυχίαν, τὰς γνώσεις, τὴν φιλοδοξίαν του, τὴν αὐτὴν μὲν πάντοτε ἀλλὰ μόνον φύσιν μεταβαλοῦσαν, καὶ τὸν ἀτίθαστον ἐκείνον ζῆλον τῶν κινουμένων δι' ὧν οἱ νεόφυτοι τρονοῦσι πολλάκις ὅτι ἐξαγοράζουσι τὰ παραπτώματά των. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ διδασκαλίες του ἠρέθισαν τοὺς διεσθαρμένους μοναστὰς τοῦ ἀγίου Διονυσίου, ἠναγκάσθη νὰ μεταβῆ εἰς γειτονικὸν μετόχιον τῆς μονῆς ἐκείνης εἰς Deuil. Ἐκεῖ, ἐπανήγειρε τὴν φιλοσοφικὴν ἐδρὰν του, καὶ ἐπλήρωσεν ἐκ νέου τὰς σχολὰς τῆς ἐκκλησίας διὰ τῆς φήμης τῶν διδασκαλιῶν καὶ τῶν θρησκευτικῶν νεωτερισμῶν του.

Ταῦτα ἐσκανδαλίσαν τὴν ἐκκλησίαν, ἥτις ἐν συνόδῳ κατεδίκασεν αὐτὸν πανδημῶς. Μετ' ἐξορίαν δὲ, ἥς τινας ἀπήλλαξεν αὐτὸν ὁ ἐξάρχος τοῦ Πάπα, εἰς τὴν κατὰ κλειστον μονὴν τοῦ Ἀγίου Μεδάρδου, κατέφυγεν, ὑπ' ἐνὸς μόνου ἀκολουθοῦμενος μαθητοῦ, εἰς ἐρημὸν τινα τῆς Καμπανίας.

« Ἐκεῖ, λέγει, παρὰ τὸ χεῖλος ποταμίου, σκιαζομένου ὑπὸ δρυῶν καὶ καλαμώνων, ἔκτισα μὲ τὰς χεῖράς μου εὐκτῆριον μικρὸν οἰκίσκον ἐκ κλαδίων καὶ καλάμης. Ἡμῖν μόνος καὶ ἡδυνάμην νὰ ψάλλω μετὰ τοῦ προφήτου. » Ἐβουρον, ἐμακρύνθη, καὶ κατάρχησα τὴν ἐρημον! »

Ἀλλ' ἐπὶ πολὺ δὲν διέμεινε μόνος· διότι ἡ νεότης τοσαύτην εἶχε κατὰ τὸν αἰῶνα ἐκείνον διψῶν τῆς ἀληθείας, ὥστε ἔτρεξε ν' ἀνακλύψῃ τὸ ἀναχωρητήριον τοῦ φιλοσόφου.

« Ὅτε ἔμαθον τὸ καταρῦγόν μου οἱ μαθηταί μου, προσέβηται ὁ Ἀβελάρδος, συνέρρουσαν πανταχόθεν, ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἀγρῶν, ἵνα κτίσωσιν ἐαυτοῖς ταπεινὰ κελιά εἰς τὴν ἐρημὸν μου. Ἀφῆκον τὰς μαλακὰς στρωμνὰς ἀντὶ χαμυνῶν ἐκ φυλλώματος, τὰς πολυτελεῖς τραπέζας ἀντὶ ἀγρίων χόρτων. Οὕτως, ὡς λέγει ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος, οἱ φι-

λόσοφοι τῆς ἀρχαιότητος ἔφευγον τὰς πόλεις, τοὺς κήπους, τοὺς εὐχλαεῖς ἀγρούς, τὰς τερπνὰς σκιάς, τ' ἄσπρατα τῶν πτηνῶν, τὴν δρόσον τῶν πηγῶν, τὰ μνηυρίζοντα ῥυάκια, ἵνα μακρύνωσιν ἀπ' αὐτῶν τὴν τέρψιν τῆς ὁράσεως καὶ τῆς ἀκοῆς καὶ τὴν πλάνην τῶν αἰσθήσεων. Οὕτως οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν ἔζων μονῆρες ἐντὸς καλυβῶν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου, ἐσθίωντες ἀκρίδας καὶ μέλι ἀγρίου, μακρὰν τῶν πόλεων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν. . . . Ἀλλ' ὅσῳ ἤξανεν ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν μου τοσούτῳ ὁ βίος των ἐγένετο ἅγιος καὶ καθιερούτο τῇ σπουδῇ. Καὶ ὅτε πλέον τὰ κελιά δὲν ἤρκουν εἰς αὐτοὺς, ἐκοδόμησαν εὐρὴ κτίριον ἐκ λίθων καὶ ξύλων, ὅπερ ὠνόμασα Παράκλητον, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Παρηγόρου Θεοῦ. »

Θ'.

Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα οἱ ἐχθροὶ του δὲν ἀφῆκον αὐτὸν ἤσυχον. Ἡ Ἐπωνυμία Πνεῦμα Παρηγόρον ἐξηγήθη ὡς βλασφημία κατὰ τοῦ Ὁμοουσιίου τῆς Τριάδος, καὶ ὁ Ἅγιος Βερνάρδος κατήγγειλεν αὐτὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡναγκάσθη λοιπὸν νὰ φύγῃ καὶ αὐτὴν τὴν ἐρημον καὶ νὰ μεταβῆ εἰς τὰς ἀπωτάτας τῆς Βρετανίας ἀκτὰς, ὡς εἰς ἄστυλον ἀπρόσιτον εἰς τε τὸν φθόνον καὶ τὸν διωγμὸν. Ἀλλ' οὐδ' ἐνταῦθα εὗρεν ἡσυχίαν· διότι οἱ μοναχοὶ τοῦ μοναστηρίου, ἐν ᾧ ἐζήτησε καταφυγὴν, ἀπεκδυθέντες τὴν ἀγιότητα τοῦ σχήματος των, ἐγένοντο μεστοὶ κακιῶν καὶ βρβαρότητος.

Ἄγριον ἦτο τὸ μέρος, ἀλλ' ἡ ἀγριότης τῶν ἀνθρώπων ὑπερέβαινε τὴν τῆς τοποθεσίας. Καταδιωχθεὶς παρ' αὐτῶν ἀποπειραθέντων καὶ δολοφονίαν, ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ εἰς θέσιν πάντη ἐρημον.

Ι'.

Ἐν τούτοις, καταναλωθέντα εἰς τὴν φιλοδοξίαν τῶν μαθησῶν, τῆς φήμης, τῆς ἀγιότητος καὶ εἰς ὅλας ἐκείνας τὰς περιπετείας τῆς ζωῆς, παρήλθον δέκα ἔτη, καὶ ὁ Ἀβελάρδος οὐδὲν σημεῖον ἔδωκεν ὅτι ἐνεθυμείτο τὴν γυναῖκα, ἥς τὴν νέαν ἔτι καὶ ζῶσαν καρδίαν ἐνεταφίασεν εἰς Ἀργεντέλον. Καὶ ὁμοίως ἡ Ἐλοΐζα οὐδέποτε ἐγόγγυσε, σεβομένη ὡς νέαν ἀρετὴν τὴν ὀλιγορίαν καὶ τὴν περιφρόνησιν τοῦ συζύγου της, καὶ δοξάζουσα ὅτι ἡ γῆ, ὁ οὐρανός, αὐτὴ ἡ καρδία της ἔπρεπε νὰ προσφερθῶσιν ὀλοκῶμα εἰς τὸν μέγιστον ἐκείνον καὶ τὸν πλέον ἀξιολάτρευτον τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ἀβελάρδος ἔμεινε ἀθικτος ἐπὶ τοῦ βωμοῦ δὲν ἀνήγειρεν ἡ Ἐλοΐζα ἐν τῇ καρδίᾳ της, ἵνα τὸν λατρεύῃ. Πάντες οἱ πρὸς Θεὸν στεναγμοὶ αὐτῆς ἦσαν ὑπὲρ τοῦ Ἀβελάρδου, ἀλλὰ μάρτυς ἦν μόνος ὁ καρδιογνώστης Θεός. Ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Ἀργεντέλου οὐδέποτε ἐξῆλθε τι προδίδον τὸν ἄπειρον ἐκείνον ἔρωτα, τὸν ἐπιζῶντα ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ἀγιαστηρίου.

Ἀλλὰ διωγμὸς τις ἔθραυσε τὰς πύλας τῆς μονῆς, καὶ ἐπάταξε τὰς ἀγίας ἐκείνας νύμφας τοῦ Κυρίου. Ὁ Ἡγούμενος τοῦ ἀγίου Διονυσίου Συγέριος, ἀπαίτων τὴν γυναικίαν ἐκείνην μονὴν ὡς ἀνήκου-

σαν εἰς τὸ τάγμα του, ἀπέδιωξεν ἀπάνθρωπος τὰς μοναχὰς. Αἱ κραυγαὶ αὐτῶν ἔφθασαν μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀβελάρδου, ὅστις κινήθει εἰς οἶκτον εἴτε ἕνεκα τῶν ἰδίων δυστυχημάτων, εἴτε ἐκ τῶν ἀναμνήσεων τῆς νεότητός του, ἐμψυχουμένων περὶ τὴν δύσιν τῆς ζωῆς, δίκην ζωνῆς ὑποκόφου ἀφοῦ ὁ θόρυβος παρέλθῃ, ἔσπευσεν εἰς ἀντίληψιν τῆς πλανωμένης καὶ διωκομένης Ἐλοΐζης. Ἴσως δὲ ἡ σύγκρισις τῆς ἀροσιώσεως τῆς ἀτυχῆς ταύτης γυναικὸς καὶ πρὸς τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ματαιότητα τῆς δόξης, ἀνεζωπύρησεν ἐν τῇ καρδίᾳ του εὐγνωμοσύνην ἀγίαν ἔρωτος μηδέποτε σβεσθέντος.

Ἐφερε λοιπὸν αὐτὴν μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν εἰς τὸν Παράκλητον, καὶ δωρησάμενος αὐτῇ τὴν μονὴν, ἥς ἐγένετο ἡγουμένη, ἐπεσκέφθη αὐτὴν πολλάκις. Ἐξηκοντούτης ἤδη τὸν ἡλικίαν, περιβεβλημένος τὸ ἱερατικὸν σχῆμα καὶ γενόμενος ἀπὸ συζύγου πνευματικὸς πατήρ, ἐφείλκυσε τὸ σέβας τοῦ κόσμου διὰ τῆς ἐνώσεως δύο τρυφερῶν ψυχῶν, αἵτινες, οὐδὲν ἄλλο εἶχον κοινὸν ἢ τὸ πένθος καὶ τὰς οἰμωγὰς ἐν τῷ παρελθόντι, τὴν ἀγιότητα ἐν τῷ παρόντι, καὶ τὸν οὐρανὸν ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ του οὐδὲ τότε ἐσεβάσθησαν αὐτόν. Διέσπειρον συκοφαντίας περὶ τῆς ἀγνότητος τῶν ἀγίων ἐκείνων σχέσεων μετὰ τῆς πάλαι συζύγου του. Ἐμακρύνθη ἄρα ἐκ νέου, ἵνα ψεύσῃ τὰς διαβολὰς, εἰς τὴν ἐρημὸν του ἐν Βρετανίᾳ, ὅπου συνέγραψε τ' ἀπομνημονεύματα τῆς ζωῆς του. Τὸ βιβλίον τοῦτο φιλικὴ χεὶρ μετέδωκεν εἰς τὴν Ἐλοΐζαν, καὶ ἡ καρδία της, ἀφωτος ὄλην δεκαπενταετίαν, ἐβράχθη ὅτε ἀνέγνωσεν αὐτό. Ἐπιστολογραφία ἄρα τρυφερὰ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέρους, ψυχρὰ ἀπὸ τοῦ ἄλλου, ἤνωσε καὶ πάλιν τοὺς δύο συζύγους, χωρισμένους ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ χριστιανικὴ Σαπρῶ διέχυσεν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτῆς μετὰ πάθους ἀράτου ὄλην τὴν φλόγα ἔρωτος ἐξαγνισθέντος ὑπὸ τῆς θυσίας, ἔρωτος, δὲ οὐδὲν ἰσχύει νὰ σβέσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, διότι θάλπει αὐτὸν πῦρ οὐράνιον.

Μόνη ἡ ἐπιγραφή τῶν ἐπιστολῶν τῆς Ἐλοΐζης εἶναι ὕμνος ἀγάπης ἀτελεύτητος, διότι προδίδει τὸν περιπαθῆ ἐνδοιασμὸν χειρὸς γυναικείας, ἥτις ἀναζητεῖ, ἀνευρίσκει καὶ ἀπορρίπτει ἀλληλοδιαδόχως ὅλα τὰ ὀνόματα, τὰ δυνάμενα νὰ ἐκφράσωσι τοὺς ἰσχυροτέρους τῶν δεσμῶν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ χωρὶς νὰ εὐρεθῇ οὐδὲν ἰσοδύναμον τοῦ πάθους της καὶ τῆς τρυφερότητος, καὶ ἥτις ἐπὶ τέλος σωρεῖται πάντα ὁμοῦ, ἵνα μὴ ὑπάρχῃ στοργή τις, μὴ συγχεομένη εἰς τὴν ἑαυτῆς.

« Πρὸς τὸν κύριόν της, ἡ μάλλον πρὸς τὸν πατέρα της, ἡ δούλη του ἡ μάλλον ἡ θυγάτηρ του, ἡ σύζυγός του ἡ μάλλον ἡ ἀδελφὴ του, πρὸς τὸν Ἀβελάρδον, ἡ Ἐλοΐζα »!

(A son seigneur, ou plutôt à son père, son esclave, ou plutôt sa fille, son épouse, ou plutôt sa sœur; à Abélard, Héloïse !

« Μοὶ ἐκόμισέ τις, λέγει ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἐπι-

στολῶν της, ἀμὰ ἀναγκοῦσα τὴν διήγησιν τοῦ ἔρωτός των ὑπὸ τοῦ Ἀβελάρδου, μοὶ ἐκόμισέ τις πρὸ μικροῦ καὶ ὅλως τυχεῶς τὴν ἱστορίαν, ἣν ἐνεπισταύθη εἰς χεῖρας φίλου. Ἀμὰ πληροφορηθεῖσα ἐκ τῶν πρώτων λέξεων τῆς ἐπιγραφῆς, ὅτι σὺ ἔγραψες αὐτὴν, ἤρχισα νὰ τὴν ἀναγινώσκω μετὰ τόσῳ ἐνθερμότητος σπουδῆς, κοθόσον θεοποιῶ τὸν γράψαντα! Αὐτὸν ἐκείνον, δὲν ἐπίστευον ὅτι ἀπώλεσα, ἐπανεύρον, ὡς εἰ ἡ μορφή αὐτοῦ ἀπαυτοῦτο καὶ ἐνεσαρκούτο εἰς τοὺς χαρακτῆρας τῆς χειρὸς του. Ὀλιβεραὶ καὶ πικραὶ, ὡ μόνε μου θησαυρὲ, εἶναι αἱ σελίδες τῆς διηγήσεως ταύτης περιστώσαι τὴν ἐπιστροφὴν ἡμῶν καὶ μετάνοιαν καὶ τ' ἀνεξάντλητα δυστυχήματα.

« Ἀμφιβάλλω ἂν δύναται τις, ἀναγκοῦς ἢ ἀκούσας αὐτὴν, νὰ μὴ χύσῃ δάκρυα ».

Ἐπειτα δὲ προσθέτει :

« Ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, ὅστις φαίνεται προστατεύων ἡμᾶς πάντοτε, ἡμεῖς αἱ ἀνάξιοι δούλαι του, σὲ καθικετεύομεν νὰ μᾶς εἰδοποιῆς συνεχῶς περὶ τῶν τρικυμιῶν, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων εἰσέτι περισπᾶσαι, ἵνα καὶ ἡμεῖς, αἵτινες μένομεν μόναι πισταὶ ἐπὶ τῆς γῆς, συμμεριζώμεθα τῶν θλίψεων ἢ τῆς παρηγορίας σου. Διὰ τῶν ἐπιστολῶν ἐκείνων θὰ ἔχωμεν καὶ τὴν παρηγορίαν ὅτι μᾶς ἐθυμείσαι!

« Ὡ! πόσον γλυκεῖα ἡ λήψις ἐπιστολῶν παρὰ φίλων ἀπόντων! Ἐὰν αἱ εἰκόνες τῶν κεχωρισμένων φίλων ἀναζωογονοῦσι τὴν μνήμην των καὶ κατευνάξουσι τὸ πένθος διὰ μνηταίας καὶ ἀπατηλῆς παραμυθίας, πόσον πλέον παραμυθητικαὶ εἶναι αἱ ἐπιστολαὶ, καθὼ ἐμψυχοὶ αὐτῶν εἰκόνες, καὶ ἀποτύπωμα ἀληθὲς τῶν ἀπόντων φίλων! . . . Χάρης τῷ Θεῷ ὅτι τουλάχιστον ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων δὲν ἰσχύει νὰ μᾶς χωρίσῃ καὶ κατὰ τοῦτο ἀπ' ἀλλήλων! »

Ἐπικαλεῖται δὲ ἀκολούθως τὴν μέριμνάν του καὶ παρακαλεῖ νὰ μὴ παύῃ γράφων, νοουθετῶν, προστάτων· ἀλλ' εἶναι πρόδηλον ὅτι ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦτο, ζητεῖ νὰ μετάρχη τοῦ μεγαλητέρου καὶ θελοκτικωτέρου μέρους τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης. Ἄ συλλογίσθητι, γράφει, συλλογίσθητι καὶ τὸ πρὸς ἐμὲ μέγα χρέος σου. Ἴσως τότε, τὸ πρὸς ὅλας τὰς ἀγίας ταύτας γυναῖκας καθήκον σου ἐξορλήσεις εὐκολώτερον πρὸς μίαν μόνην, ζῶσαν διὰ σέ. . . . Καὶ διατί, ἐξακολουθεῖ, ἐλέγχουσά πως μετὰ τρυφερότητος καὶ ζηλοτυπίας τὴν πολυετῆ αὐτοῦ λιθίαν καὶ σιωπὴν, διατί, ἐνῶ τὴν ψυχὴν μου καταθλίβουσι τοσαῦτα πικραὶ, δὲν ἐπροσπάθησας καὶ νὰ με παρηγορήσῃς διὰ τῶν ἐπιστολῶν σου! . . . Τοῦτο ἦτο χρέος σου, καθόσον ἠνώθημεν διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου. Εἶσαι δὲ τόσῳ πλέον ἔνοχος πρὸς ἐμὲ, ὅσῳ ἐγὼ ἡ ταλαίπωρος, ὡς μαρτυρεῖ ὀλόκληρος ἡ οἰκουμένη, σὲ ἠγάπησα ἀγάπην ἄπειρον καὶ ἀφθαρτον. . . .

« Γνωρίζεις, ὦ μόνη μου ἀγάπη! γνωρίζεις ὅτι ἀπώλεσα τὸ πᾶν ὅτε ἀπώλεσα σέ! Ὅσῳ μείζων εἶναι ἡ θλίψις μου, τόσῳ ἐνθερμότερα πρέπει νὰ ἦναι ἡ παρηγορία, καὶ ὄχι παρ' ἄλλου, ἀλλὰ παρὰ σου· παρὰ σοῦ ἄρα καὶ τὴν περιμένω. Εἶσαι εἰς

τούτο υπόχρεως, διότι σύ μόνος δύνασαι νά με λυπήσης, σύ μόνος νά με χαροποιήσης, και σύ μόνος νά με παρηγορήσης! Δέν εξετέλεσα τυφλῶς δ-λας τάς θελήσεις σου; δέν ἀπόλεσα αὐτὴ ἐαυτὴν ἵνα σέ ὑπακούσω; Προέβην και εἰς μεγαλήτερα, ὡ τῆς ἀπιστεύτου θυσίας! ὁ ἔρωσ μου μ' ἐσπρωξεν εἰς τὴν παρηγοσίαν, εἰς σχέδια αὐτοχειρίας. Κατὰ προσταγὴν σου ἐνδύθεισα τὸ σχῆμα τοῦτο μετέβαλα, ὡς ἠθέλησας, τὴν καρδίαν, ὅπως ἰδῆς ὅτι σύ μόνος ἄρχεις ἀπολύτως αὐτῆς! . . .

» Οὐδέποτε, μάρτυς μου ὁ Κύριος, ἠθέλησα παρὰ σοῦ ἄλλο τι ἢ σέ! Εἰ και ἡ ἐπωνυμία τῆς συζύγου ἦτο ἡ ἰσχυροτέρα και ἀγιωτέρα τῶν ἐπωνυμιῶν, ἀλλὰ και πάντα ἄλλα ἠθέληεν ἀρκέσει εἰς τὴν καρδίαν μου, διότι ὅσο ἂν ἐταπεινούμην διὰ σέ, τόσο πλέον θά ἦμην ἀξία περιπαθεστέρας ἀγάπης παρὰ σοῦ, και θά ἐδέσμευα ὀλιγώτερον τὴν μεγαλοφυΐαν και τὴν δόξαν σου! . . .

» Μάρτυς μου ὁ Θεός, ὅτι, ἂν ὁ ἄρχων ὀλοκλήρου τῆς οἰκουμένης μ' ἐκρινεν ἀξίαν σύντροφόν του και μοί προσέφερε μετὰ τοῦ ὀνόματός του και τὴν ἐξουσίαν ὅλης τῆς γῆς, τὸνομα δούλης σου θά μὲ ἦτο ἐνδοξότερον τοῦ τῆς παμβασίλειδος! Τίς βασιλεὺς δύναται νά συγκριθῆ μετὰ σοῦ; Τίς τόπος, τίς πόλις και κόμη δέν ἦσαν ἀνυπόμονοι νά σέ ἰδῶσι; Τίς γυνὴ ἢ παρθένος δέν ἐπεθύμησε νά στραφῶσι τὰ βλέμματά σου ἐπ' αὐτῆς; . . . Τίς βασίλισσα δέν ἐφθόνησε τὴν τύχην μου;

» Δέν ἦσο προικισμένος δι' εὐγλωττίας και φωνῆς ἀρμονικῆς και γλυκειῆς, δύο δώρων, ἅτινα μαγεύουσι πᾶσαν γυναῖκα; . . . Ἐχων τὰ δῶρα ταῦτα, ἔγραψες ἄσματα, ἅτινα ἐπαναλαμβάνόμενα πανταχοῦ ἕνεκα τῆς μαγείας τῆς ποιήσεως και τῆς μουσικῆς, μετέδιδαν τὸ σὸν και τὸ ἐμὸν ὄνομα ἀπὸ στόματος εἰς στόμα. Οὕτω, τὸ ὄνομά μου διεφθμίσθη εἰς πολλὰς χώρας, και πολλῶν γυναικῶν φθόνος ἕνεκά σου ἐξήρθη κατὰ τῆς δούλης σου! . . . Και τῶντι, ὅποια ἐντέλεια σώματος και πνεύματος δέν ἐκόσμηι τὴν νεότητά σου; . . .

» Σοὶ ἐπροξένησα κακόν, και ὅμως, τὸ γνωρίζεις, ἤμην ἀθῶα! . . . Εἰπέ μοι μόνον, δικτὶ ἀφ' ἧς κατακλείσθη εἰς τὸ μοναστήριον, κατὰ θέλησίν σου, μ' ἐτιμώρησας διὰ τῆς ὀλιγορίας και τῆς λήθης στερῶν με τῆς παρουσίας και αὐτῶν τῶν ἐπιστολῶν σου; Εἰπέ, ἐάν τοιμᾶς; Αἶ! τὸ γνωρίζω ἐγὼ, και ὁ κόσμος τὸ ὑποπτεύει. Ὁ ἔρωσ σου δέν ἦτο ἀγνός, ἀφιλοκερδῆς ὅσον ὁ ἐμός. Ἄμω ὡς ἔπαυσας ἐπιθυμῶν βίβηλον εὐτυχίαν, ἔπαυσας και ν' ἀγαπᾶς.

» . . . Αἶ! πράξε, σέ καθικετεύω, ὅπως ζητῶ τόσον εὐκολον και τόσον μικρόν εἶναι. Ὁμίλει μοι τοῦλάχιστον μικροῦ διὰ τῶν λέξεων ἐκείνων, αἵτινες με ἀπατῶσιν ὅτι εἶσαι παρῶν ὅτε ἐπορεύθης πρὸς τὸν Θεόν σέ ἠκολούθησ! . . . Ὡς εἰ ἀνεπὸ- λεις τὴν γυναῖκα τοῦ Ἀῶτ, ἐνόμισας καλὸν νά με δεσμεύσης διὰ τοῦ μοναστικοῦ σχήματος, ὅτε σύ αὐτός ἀφινες τὰ ἐγκότμια . . . Ὡ! πόσον ὀλίγον μ' ἐγνώρισας! . . . Ἐθλίβην, ἠρυθρίασα! Ν' ἀποδιώξης τῶν ἐγκοσμίων ἐμέ! ἐμέ, ἧτις, ἵνα σέ ὑπακούσω,

δέν θά ἐδίεταξα τότε νά σέ ἀκολουθήσω και εἰς τὸν ἄδην διότι ἡ καρδία μου ἦτο μετὰ σοῦ . . . Φρόντισε λοιπόν, πρὸς Θεοῦ, ὥστε ἡ καρδία αὐτὴ νά ἦναι τῶντι μετὰ σοῦ, και θά ἦναι, ἂν τὴν εἰσακούσης, ἂν τῆ ἀνταποδώσης στοργὴν ἀντὶ στοργῆς . . .

» Ἄλλοτε, δυνατόν νά ἀμρέβαλλέ τις περὶ τῆς ἀγνότητος τῶν μετὰ σοῦ συνδεόντων με λόγων, ἀλλὰ τὸ τέλος δὲ ἀποδεικνύει ὅποῖός τις ἦτο ὁ ἔρωσ μου ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς; Ἐστερήθην πάσης χαρᾶς ἐγκοσμίου και διεφύλαξα μίαν μόνην ἐξ ὧλων, τὸ δικαίωμα τοῦ νά ἦμαι σὴ διὰ παντός.

» Αἶ! ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, πρὸς ὃν ἀφιέρωσας σεαυτὸν, σέ καθικετεύω, ἀπόδος μοι τὴν παρουσίαν σου ἐφ' ὅσον σοὶ εἶναι τοῦτο δυνατόν, γράψων μοι ἐπιστολὰς παρηγόρους, ἵνα ἐνισχυομένη διὰ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης, καθιερωμαι μετὰ πλείονος ζήσεως εἰς τὴν διακονίαν τοῦ Θεοῦ! . . . Ὅτε, ἐν ἄλλῃ ἐποχῇ, ἐπεθύμεις βεβήλους ἀπολαύσεις, μ' ἐπεσκέπτεσο διὰ συνεχῶν ἐπιστολῶν, αἵτινες ἔλεγον τ' ὄνομα τῆς Ἐλοΐζης πρὸς πάντας. Και πῶς! ἵνα μὲ ἀνυψώσης ἠδὴ πρὸς Θεόν, δέν δύνασαι νά πράξης ὅ,τι ἐπραξες ἄλλοτε, προσκαλῶν με εἰς κλίσεις γνήνους; Αἶ! σκέρθητι καλῶς. Τελειῶσω τὴν μικράν ταύτην ἐπιστολήν διὰ μόνης τῆς λέξεως « ὦ φίλε μου, ὑγίαινε! »

ΙΑ'.

Συγκινηθεὶς δὲ ὁ Ἀβελάρδος ὑπὸ τῶν φθόγγων τούτων λύει τέλος τὴν σιωπὴν.

« Ὡ ἀδελφὴ μου, λέγει πρὸς τὴν σύζυγόν του, σοὶ, ἧτις μοὶ ἦσο τόσον προσφιλεῖς ἐν τῷ κόσμῳ, σοὶ, ἧτις μυριάκις μοὶ εἶται προσφιλεστέρα ἐν Χριστῷ, σοὶ στέλλω τὴν προσευχὴν ἣν με ζητεῖς ἐπιμόνως. Πρόσφερε τῷ Θεῷ μετὰ τῶν ἀδελφῶν σου ὀλοκύτωμα δεήσεως εἰς ἐξίλασμον τῶν πολλῶν και θανασιμῶν ἀμαρτημάτων μας, και ἐξορκισμὸν τῶν περικυκλούντων με ἐν πάσῃ ὥρᾳ κινδύνων »!

Ἡ λοιπὴ ἐπιστολὴ εἶναι ψυχρά τις συζήτησις περὶ τῆς ἀρετῆς, τῆς ἀπὸ κοινοῦ προσευχῆς τῶν γυναικῶν, και περιφύλατος ἐξιστόρησις τῶν ἀπειλούντων αὐτὸν κινδύνων, διότι λησμονῶν τὰς θλίψεις τῆς Ἐλοΐζης, σκέπτεται μόνον περὶ τῶν ἰδίων.

Ὅμως, πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς, ὁ ἔρωσ φαίνεται προδιδόμενος διὰ τινος εὐχῆς ὁσίας και περιπαθοῦς! « Ὡ ἀδελφὴ μου, ἀναφωνεῖ, ἐάν ὁ Θεός με παραδώσῃ εἰς τὰς χεῖρας ἐχθρῶν μου, ἐάν αὐτοὶ μὲ φονεύσωσιν, ἢ ἐάν πληρώσω με φυσικὸν θάνατον τὸ κοινὸν χρέος, φρόντισον, σοὶ τὸ προστάτω, νά μεταφερθῆ τὸ σῶμα μου εἰς τὸ κοιμητήριον τῆς μονῆς σας, ὥστε σεῖς, ὦ κόραι μου, τί λέγω; ὦ ἀδελφαί μου ἐν Χριστῷ, ἔχουσι ἀπαύστως ὑπ' ὄψιν τὸν τάφον μου, παρκαίνησθε ἐτι μᾶλλον εἰς τὸ νά δέεσθε τοῦ Ὑψίστου ὑπὲρ ἐμοῦ! Διότι ψυχὴ τεθλιμμένη ὑπὸ τοσοῦτων συμφορῶν και μεταμελουμένη ἐπὶ τοσαύταις ἀδυναμίαις, δέν θά εὖρη, νομίζω, ἐνταῦθα κατοικίαν ἀσφαλεστέραν και σωτηριωδεστέραν ἢ τὴν ἀφιερωμένην εἰς τὸ Παρηγοροῦ

Ἡνεῖμα. . . Μυροφόροι γυναῖκες ἐκήδευσαν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ και ἠγρύπνησαν ἐπὶ τοῦ μνήματός του ».

Ἐξαιρουμένης τῆς ἐκουσίας ἐπιστροφῆς ταύτης, μετὰ θάνατον, πρὸς τὸν ἔρωτα, αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀβελάρδου δέν περιέχουσι δάκρυα, οὐδ' ὀρμᾶς τῆς καρδίας, οὐδὲ συμπάθειαν περὶ τὰς ἐκφράσεις ὁ ἀνθρώπος φαίνεται μὴ σκεπτόμενος εἰμὴ περὶ ἐαυτοῦ ἐνῶ ὁ νοῦς και ὁ λογισμὸς τῆς Ἐλοΐζης εἶναι ὁ Ἀβελάρδος.

« Πρὸς τὸν μόνον μου μετὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, πρὸς τὸν μόνον μου ἐν Χριστῷ. Αἶ! εἰς σέ ἀνίκει νά τελέσῃ τὴν κηδεῖαν μας, νά πέμψῃς πρὸς Θεὸν ἅς συνθήρῃσας ἐνώπιόν του! Ἀλλὰ μὴ γένοιτο νά ἐπιζήτωμέν σοι! ἀλλ' ἂν μᾶς προλάβῃς, θά σέ ἀκολουθήσωμεν μᾶλλον, διότι ψυχροῦραγοῦσαι ἡμεῖς αὐταὶ, δέν θά ἔχωμεν δύναμιν νά ἐτοιμάσωμεν τὰ ἐντάριά σου. Ἐάν σέ ἀπολέσω, τί πλέον με μένει νά ἐλπίζω; Πῶς πλέον νά διατρέξω τὴν ὁδὸν τοῦ βίου καθ' ἣν συνοδεύομαι διὰ μόνης τῆς ιδέας ὅτι διατρέχεις και σὺ αὐτήν; Ὡ τῆς συμφορᾶς τῶν παλιπῶρων γυναικῶν! Ὑψωθεῖσα παρὰ σοῦ ὑπεράνω ὧλων, ἠξιώθην λοιπὸν τὴν δόξαν ταύτην μόνον ὅπως κρημισθῶ ἐκ τῆς ὑπερτάτης εὐδαιμονίας εἰς ἄβυσσον συμφορῶν; Ἐξῶμεν ἐν ἀγιότητι, σύ μὲν εἰς Παρισίους, ἐγὼ δὲ εἰς Ἀργεντέλον. Ἐχωρίσθημεν μετὰ ταῦτα ἴν' ἀφιερῶθωμεν μετὰ πλείονος ἀγιότητος, σύ μὲν εἰς μελέτας ἐγὼ δὲ εἰς τὴν προσευχὴν ἐν μέσῳ ὀμίλου ἀγίων παρθένων. Ἐν καιρῷ τῆς ἀγνῆς ἐκείνης ζωῆς ἐπράχθη κατὰ σοῦ κακουργία . . . Ὅσα ὑπέφερες σὺ ἐπ' ὀλίγον παθῶν, εἶναι δίκαιον νά ὑποφέρω ἐγὼ δι' ὄλου τοῦ βίου!

» Ἀλλὰ τί νά σέ εἰπῶ! μὴ μετενόησα ἡ ἀμαρτωλῆ, γενομένη δούλη τοῦ Θεοῦ; Καθ' ὕπνον, ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν ἱερῶν τελετῶν, ὅτε ἡ προσευχὴ πρέπει νά κατευθύνεται καθαρὰ πρὸς τὸν ὕψιστον, παρουσιάζονται εἰς τὴν φαντασίαν μου οἱ τόποι, ὁ χρόνος, αἱ χαρὰι τῶν εὐτυχῶν μας ἡμερῶν. . . Αἶ! μὴ με θεωρῆς ἀγίαν, και μὴ παῦς βοηθῶν με διὰ τῶν προσευχῶν σου. »

Ἀπήντησε δὲ ὁ Ἀβελάρδος και ἡ ἐπιστολὴ του τελειοῖται διὰ τῆς ἐξῆς δεήσεως πρὸς τὸν Θεόν: « Κύριε! σὺ ἦνωσας ἡμᾶς και σὺ ἐχώρησας ἡμᾶς. Ἐνωσον, Κύριε, διὰ παντός ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐς ἐχώρισας ἐπὶ γῆς! »

Τέλος, ὁ ἅγιος ἐνθυμεῖται ὅτι ἦτο σύζυγος.

ΙΒ'.

Ὁ διωγμὸς ἐπανεῖρε τὸν Ἀβελάρδον εἰς τὸν Παράκλητον, ἀλλὰ νέει τῶν ἐχθρῶν του διαβολαὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν νά φύγῃ και πάλιν ἐνταῦθεν. « Πῶς; ἐκραύγασεν, ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του, ἐπιζῆ ἡ ὑπόνοια και κατὰ τοῦ ἀμαρτωλοῦ, οὕτινος τὸ παράπτωμα ἐξαλείφουσι αἱ δυστυχίαι, ὁ χρόνος και ἡ ὁσιότης τοῦ μοναστικοῦ βίου! Ὡ! πόσον πλέον ὑποφέρω σήμερον ἕνεκα τῶν συκοφαντῶν, ἢ ὅσον ὑπέφερα ἄλλοτε ἐκ τῶν δημίων! »

Ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ του ἐπέμενον καταδιώκοντες αὐτὸν διὰ τὴν δόξαν μᾶλλον ἢ τοῦς ἔρωτάς του. Τὰ συγγράμματά του πολλαπλασιαζόμενα και ἐνθουσιῶντα και αὐτὴν τὴν Ῥώμην, καθίστων αὐτὸν ὑποπτον αἰρέσεως. Ὁ ἅγιος Βερνάρδος, ὁ αὐστήρὸς ἐκεῖνος ἀναμορφωτῆς και ἐκδικητῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐν Γαλλία, ἠγέρθη δεινῶς κατὰ τοῦ φιλοσόφου. Κατηγορηθεὶς παρ' αὐτοῦ ἐνώπιον συνόδου, κατεδικάσθη εἰς διηνεκὴ κάθειρξιν ἐντὸς μονῆς, μὴδ' αὐτοῦ τοῦ Πάπα δυναθέντος ν' ἀκυρώσῃ τὴν ἀπόφασιν. Και ἡ καταδικαὴ αὐτὴ ἀπέσπασε τὸν Ἀβελάρδον ὀριστικῶς ἀπὸ τῆς εἰρήνης τοῦ Παρακλήτου και τῶν θρητῶν τῆς Ἐλοΐζης.

Ἀποχαιρετίσας διὰ παντός τὴν ἐρημον ἐκείνην, μόνος και πεζῇ ἐπορεύθη πρὸς τὰς Ἀλπεῖς, ὑπάγων ἵνα ζητήσῃ δικαιοσύνην και ἄσυλον παρὰ τοῦ Πάπα κατὰ τοῦ δίκαιου του. Παρεγένετο εἰς Κλουνὸν, μόνην τότε κυρίαρχον, κειμένην ἐπὶ τῆς μεταξὺ Παρισίων και Ῥώμης ὁδοῦ, φιλοξενούσαν δὲ ἀδιακρίτως Πάπας, βασιλεῖς, προσκυνητὰς και ἐπαίτας. α Ὁ χῶρος, λέγουσιν αἱ περιγραφαὶ, εἶναι μεμονωμένος, τοσοῦτον δὲ ἔρημος, γαλήνιος και εἰρηνικός, ὥστε φαίνεται ὡς τι ἀπεικόνισμα τῆς οὐρανιας μωνώσεως. »

Ἀνὴρ ἐνάρετος και ἐνδοξος Πέτρος ὁ Σεβάσμιος ἦν τότε ὁ ἡγούμενος τοῦ Μοναστηρίου. Ἐχων καθ' ὄλον ἀντίθετον τοῦ ἁγίου Βερνάρδου τὸν χαρακτήρα, ὁ Ἀββάς τοῦ Κλουνοῦ ἐπροσωποποιεῖ ἐν ἐαυτῷ τὴν ἀγάπην και τὴν χάριν τῆς πίστεως, ἧς ὁ ἅγιος Βερνάρδος ἐπροσωποποιεῖ τὸν τρόμον και τὸν προσηλυτισμὸν. Νέος ἐτι, ὁ Πέτρος προσχειρίσθη ἡγούμενος τοῦ τάγματός του ἕνεκα τῆς πολυμαθείας και τῆς γλυκύτητος τοῦ χαρακτῆρός του. Ποιητῆς, φιλόσοφος, συγγραφεὺς, διπλωμάτης, εὐειδῆς; ὁ ἡγούμενος τοῦ Κλουνοῦ ἦν ἄλλος Ἀβελάρδος, ἀλλ' ἀνευ τῆς φιλοδοξίας και τῶν ἀδυναμιῶν τούτου. Ἠγάπα δὲ τὸν Ἀβελάρδον διὰ τὴν ποιήσιν, τὴν εὐγλωττίαν και τὰ δυστυχήματά του, και ἐφρόνει ὅτι ἡ Ἐλοΐζα ἦτο ὁ θαυμασμὸς τῶν αἰῶνων και τοῦ ἁγιστηρίου. Ἐπεσκέφθη δὲ και τὸν Παράκλητον, ἐμπλεων τῆς εὐσεβείας, τῆς φήμης και τῶν δακρύων τῆς χήρας ἐκείνης ζωῆς ἐτι ἀνδρός, και γνωρίσας αὐτὴν, διετήρησεν ἕκτοτε πλήρως ἐνθουσιασμοῦ και ἐλέους ἀλληλογραφίαν μετ' αὐτῆς. Τοιοῦτος ἦν ὁ ἀνὴρ παρὰ τοῦ ὀποίου ὁ Ἀβελάρδος ἤλθε νά ζητήσῃ ἄσυλον ἐπὶ μίαν νύκτα.

ΙΓ'.

Καταπεπονημένος ὑπὸ τῆς θλίψεως, τοῦ καμάτου και τῆς ἀσθενείας, ἐφθασε πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ μοναστηρίου, και ἐζήτησε νά πέσῃ ἐν ταπεινώσεως πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Πέτρου; ἀλλ' οὕτος τὸν ἐδέχθη εἰς τὰς ἀγκάλας του, και τῷ ἠνοιξε τὸν οἶκον συνάμα δὲ και τὴν καρδίαν του. Συγκινηθεὶς ἐκ τῆς εὐμενοῦς ἐκείνης ὑποδοχῆς, ἐνῶ παρ' ὧλων και πανταχόθεν καταδιώκετο, διηγῆθη εἰς τὸν Πέτρον τὰ νέα παθήματά του. Ὁ δὲ, κρατήσας αὐτὸν ἐπὶ εὐσεβέσι προφάσεσιν ἐν τῇ μονῇ καθὼ ἀσθενῆ και νο-

σούντα, επέστειλε μυστικῶς τῷ Πάπα, ἐξαιτούμενος τὴν ἀρσενίον τοῦ Ἀβελάρδου, καὶ τὴν ἀδειαν νὰ ἐγκαταβίωσῃ ἐν τῇ μονῇ ἐκείνῃ.

Ἡ ἐπίκλησις αὐτῆ ἀνδρὸς, οἷος ἦν ὁ Πέτρος, συνηγόρησεν ὑπὲρ τοῦ Ἀβελάρδου, καὶ ὁ Πάπας, μετὰ τῆς ἀφάσεως, ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν ἐν Κλου νὺ μετάνοιαν. Ἡ δὲ Ἐλοίζα ἡσυχος τοῦ λοιποῦ περὶ τῆς τύχης τοῦ συζύγου τῆς, ἠγρύπνει μακρόθεν, διὰ τῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν προσευχῶν τῆς, ἐπὶ τῆς ὑγείας αὐα καὶ τῆς ψυχῆς ἐκείνου.

Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅστις ἀπώλεσε μὲν τὴν ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ διέσωσε τὸν ἔρωτα μιᾶς γυναικὸς καὶ τὴν φιλίαν ἐνὸς ὁσίου, παρῆλθον εἰς συνδιαλέξεις εὐσεβεῖς καὶ ποιητικὰς μετὰ τοῦ Πέτρο, εἰς τὴν μελέτην τῶν πραγμάτων τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς τὴν περιφρόνησιν τῆς τῶν ἐγκοσμίων ματαιότητος καὶ εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς μακκρίας ἐνώσεως, ἣν ἡ Ἐλοίζα τῷ ὑπεδείκνυεν ἐν οὐρανοῖς.

Δείκνυται εἰσέτι εἰς Κλουνὺ, εἰς τὸ πέρασ δειδροστοιχίας τινος τῆς μονῆς, καὶ παρὰ τὴν ἄκραν ἐκτεταμένων λειμώνων, ὀρίζομένων ὑπὸ δασῶν, ἐκεῖ ἐνθα μινυρίζει βύακιον καὶ ὁ ἀνεμος πνέει εἰς τοὺς κλαμώνας λίμνης ἀπεξηραμένης, ὑψικόμενος τις φιλόλυρα, ὑπ' ἧς τὴν σκιάν ἐρχόμενος ἐκάθητο ὁ Ἀβελάρδος βεβουθισμένος εἰς σκέψεις καὶ ἐστραμμένον ἔχων τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν Παρακλήτον. Οἱ μοναχοὶ, ἀπὸ γαιῆς εἰς γαιᾶν μεταδιδόντες, διέσωσαν τὴν παράδοσιν ταύτην.

Ὁ Ἀβελάρδος τικόμενος ἀπαύστως ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῆς μεγαλοφυΐας του, μὴδ' ἐλπίζων πλέον εὐτυχίαν καὶ δόξαν, ἐρθεῖρατο προφανῶς, καὶ τέλος ἐξέπνευσεν εἰς τὰς ἀγκαλίας τοῦ φίλου του, δύο ἔτη καὶ τρεῖς μῆνας ἀρ' ἧς προσῆλθε ναυαγὸς εἰς τὸν φιλιζενον ἐκείνον οἶκον.

Πέτρος ὁ Σεδάσμιος δὲν ἠρκέσθη ἐκπληρῶν χρέος φιλίας, νὰ ἐνταφίσῃ τὸν Ἀβελάρδον. Ἐνόησεν ὅτι ὁ φίλος του ἐν οὐρανῷ, καὶ ἡ Ἐλοίζα ἐπὶ τῆς γῆς ἀπήλθον παρ' αὐτοῦ τὴν τελευταίαν παρηγορίαν, τὴν τῆς ἐνώσεως ἐντὸς κἂν τοῦ τάφου. Δὲν ἐφρόνει ὅτι ἡμάρτανε μετέχων εὐσεβοῦς συνενοχῆς ἔρωτος, ὃν ἐξηγίανεν τοσαῦτα δάκρυα καὶ παθήματα, καὶ μεταμέλεια πολυχρόνιος. Διὸ ἐνέδωκεν εἰς τὴν ματαίαν ἐκείνην εὐχὴν τοῦ ἔρωτος, ὅστις μὴ δυναθεῖς νὰ συνδέσῃ ἐν τῇ ζωῇ δύο συζύγους, ἐνόησε τούλάχιστον ἐν τῷ τάφῳ τὴν κόνιν αὐτῶν. Ἀλλὰ πρὸς ἀπορηγὴν ὑπονοίας καὶ σκανδάλου, μόνος καὶ διὰ νυκτὸς μετέβη εἰς τὸ κοιμητήριον, καὶ ἀνορύξας ἰδίως χερσὶ τὸν τάφον ἐνθα ἐτίθη ὁ Ἀβελάρδος, ἀφῆρατε τὸν νεκρὸν αὐτοῦ καὶ μετέφερον εἰς τὸν Παρακλήτον, παραδοῦς τῇ Ἐλοίζῃ. Ἐπέγραψε δὲ καὶ τὸ ἐξῆς ἔμμετρον ἐπιτύμβιον

« Πλάτωρ τοῦ αἰῶνος μας, ἴσως ἢ ἀνώτερος
» πάντων τῶν θνητῶν,
» Ἡγεμὼν τῆς διανοίας, πνεῦμα ἔξοχον
» νοῦς παγκόσμιος,
» Ὑπερέβη πάντας κατὰ τὴν μεγαλοφυΐαν
» καὶ τὴν εὐλογητῆν.
» Καλεῖται δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ΑΒΕΛΑΡΔΟΣ. »

ΙΔ'

Ἡ Ἐλοίζα, δεχθεῖσα μετὰ δακρῶν τὸν νεκρὸν τοῦ Ἀβελάρδου, ἐναπέθεσεν αὐτὸν εἰς τὸ κοιμητήριον τοῦ Παρακλήτου, ἐντὸς κρύπτῆς, ἔθῃ διερύλαξε τὴν θέσιν τῆς ὡς συμβίβας ἐπὶ τὴν κλίνην τοῦ θανάτου. Ὁ δὲ Πέτρος, παραδοῦς τὸ λείψανον τοῦ φίλου του εἰς τὴν φυλακὴν ἀτελευτήτου ἔρωτος, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἰδίαν μονήν.

Σώζεται ἐπιστολὴ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, διαβεβαιούσα, κατ' αἰτίαι τῆς Ἐλοίζης, περὶ τῆς ἀγιότητος καὶ μακκρίότητος τῆς ψυχῆς τοῦ Ἀβελάρδου.

« Δυσχερὲς, γράφει πρὸς τὴν Ἐλοίζαν, νὰ εἶπω, ὦ ἀδελφὴ μου, τὴν ἀγιότητα, τὴν ταπεινώσιν καὶ τὴν αὐταπάνησιν τοῦ φιλοσόφου τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἀβελάρδου. Ἀνεγίνωσκον ἀδικακόπως, προσήχητο συνεχῶς, οὐδέποτε ὠμίλει εἰμὴ περὶ φιλολογικῶν καὶ θεῶν πραγμάτων. . . . Οὕτω, ἀπλοῦς, εὐθύς, σεβόμενος τὰ κρίματα τοῦ Κυρίου, φεύγων πᾶν κακόν, ἀφιέρου τῷ Θεῷ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς μεγάλης ζωῆς του. . . . »

« Καὶ σὺ, ὦ ἀδελφὴ σέβασμία καὶ φιλότατη ἐν Κυρίῳ! σὺ, ἥτις ἠνώθης αὐτῷ κατ' ἀρχὰς δι' ὅλων τῶν γένων δεσμῶν, πρὶν ἢ ἐνωθῆς διὰ τοῦ οὐρανοῦ ἔρωτος, σὺ, ἥτις διακόνισας ἐπὶ πολλὸν χρόνον τὸν Κύριον μετ' αὐτοῦ, ἐνθυμοῦ αὐτὸν διὰ πάντος ἐν Κυρίῳ! . . . »

Εἰς τὸν ἀνδρα, τὸν γράψαντα τοιαύτην ἐπιστολήν ὄφραϊεν ἡ θρησκεία νὰ ἐγείρῃ ἀνδριάντα. Τὸ ἔλαιον τοῦ Σχμαρείτου δὲν ἐφῆσεν ἱαματικώτερον ἐπὶ τῶν μωλώπων τοῦ σώματος, ἢ ὅσον οἱ λόγοι τοῦ ἀγίου ἀνδρὸς ἐπὶ τῶν πληγῶν τῆς καρδίας.

ΙΕ'

Ἡ Ἐλοίζα ἐπέζησεν εἰς τὸν σύζυγόν τῆς, καὶ ἐπὶ εἰκοσιν ἔτη διετέλεσεν ἱέρεια τοῦ Κυρίου, ἀφιερῶμένη εἰς τὴν λατρείαν ἐνὸς τάφου ἐν τῇ ἐρημίᾳ τοῦ Παρακλήτου. Ὅτε δὲ ἠσθάνθη προσεγγίζοντα τὸν θάνατον ὃν πρὸ τοσοῦτου χρόνου ἐκάλει, ἐξήτησεν ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς νὰ θέσῃ τὸ σῶμά τῆς παρὰ τὸ σῶμα τοῦ συζύγου τῆς, ἐντὸς τοῦ τάφου τοῦ Ἀβελάρδου. Ὁ ἔρωτος ὁ ἐνώσεως καὶ χωρίσεως αὐτοῦ ἐν τῷ βίῳ διὰ τοσοῦτων θαυμάτων πάθους καὶ σταθερότητος, ἐφκνέρωσε νέον θαῦμα ἐντὸς τοῦ τάφου. Ὅτε ἠνεμόθη ὁ τάφος τοῦ Ἀβελάρδου, ἵνα κατατεθῇ ἐν αὐτῷ ἡ Ἐλοίζα, λέγεται ὅτι οἱ βραχίονες τοῦ σκελετοῦ, εἰκοσιν ἔτη πεπεσμένοι ὑπὸ τοῦ βάρους τῆς δρυὸς, ἠπλώθησαν, ἠνοήθησαν κ' ἐφάνησαν ἀναζωογονηθέντες ὅπως ἀναγκαλισθῶσι τὴν σύζυγον, ἀποδοθεῖσιν εἰς τὸν οὐράνιον ἔρωτα ἀτελευτήτου περιπτύξεως. Ἡ εὐπιστία αὐτῆ τῆς ἐποχῆς, μεταποιηθεῖσα εἰς θαυματουργήμα ἔρωτος, ἐξετέθη ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν, ἐψάλλῃ ὑπὸ τῶν ποιητῶν καὶ καθιέρωσεν εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ λαοῦ τὴν ἀγιότητα τῶν δύο συζύγων.

Ἀνεπαύθησαν οὕτω πεντακόσια ἔτη ἐν τινι τῶν νεκρῶν τοῦ Παρακλήτου, νῦν μὲν χωριζόμενοι ἕνεκα τῶν ἐνδοιασμῶν τῆς ἡγουμένης, νῦν δὲ ἐνούμενοι πάλιν πρὸς πλήρωσιν τῆς συζυγικῆς εὐχῆς, τῆς

ἐξελεύσεως ἐκ τῆς ζωῆς αὐτῶν καὶ τοῦ θανάτου, καὶ τῆς ἐξερχομένης ἐτι ἐκ τοῦ τάφου τῶν. Ὅτε τὸ 1808 ἠνεμόθη ὁ τάφος αὐτῶν, ἐγνωρίσθη, λέγουσιν οἱ μάρτυρες, ὅτι τὰ δύο σώματα ἦσαν ὑψηλὰ καὶ ἔχοντα εὐμόρφους ἀναλογίας. Ἡ κεραλὴ τῆς Ἐλοίζης, λέγει ὁ τὴν αὐτοψίαν ἐνεργήσας Κ. Αητουάρ, ἔχει θαυμάσιον σχῆμα, τὸ μέτωπόν τῆς παριστάνει εἰσέτι ἐντελεστοτάτην καλλονήν. . . .

Τὸ δὲ 1815 τὸ νεκρικὸν μνημεῖον μετεφέρθη εἰς τὸ κοιμητήριον τοῦ Père-Lachaise. Ἐκεῖ βλέπονται εἰσέτι οἱ δύο ἀνδριάντες τῆς Ἐλοίζης καὶ τοῦ Ἀβελάρδου, κεκλιμένοι ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον, καὶ χεῖρ ἀρκνῆς σκορπίζει καθ' ἐκάστην ἐπ' αὐτῶν νεκρικὰ ἄνθη. Βεβλῶσις αἱ ἐρωσας ψυχῆς ἂς ἐχόρισεν ὁ θάνατος, ἢ ὁ διωγμὸς, ἢ ἡ σκληρότης τῶν ἀνθρώπων, ἐρμηνεύουσι διὰ τῶν μυστηριωδῶν τούτων ἀναθημάτων τὸν θαυμασμὸν αὐτῶν ἐπὶ τῇ σταθερότητι καὶ τῇ ἀγνότητι τοῦ ἔρωτος. Φθονοῦσι τὴν μετὰ θάνατον ταύτην ἔνωσιν δύο καρδιῶν, αἵτινες μετέφεραν τὴν συζυγικὴν στοργὴν ἀπὸ τοῦ σώματος εἰς τὴν ψυχὴν, αἵτινες τὸν ὑλικὸν ἔρωτα ἀνεβίβασαν εἰς σπαιραν πνευματικὴν, μεταβαλοῦσαι αὐτὸν εἰς ὁλοκαύτωμα, εἰς μαρτύριον καὶ σχεδὸν εἰς ἀγιότητα.

Κέρκυρα. Τὴν 19 Νοεμβρίου 1857.

Κ. Π.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ

ΤΗΣ ΚΑΘ ΗΜΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ.

(Ἰδὲ φυλλάδ. 186, σελ. 423.)

—ooo—

Δ.

Δακρυά. Ἐν Ἀθήναις. Ἡ ἀλλαγὴ βρυκιά, παρὰ τοῦ δάκρυ. Λέξις ἀναγκαία καὶ ἀξία νὰ θεσασυρισθῇ εἰς τὰ λεξικά.

Δανιήλ. Ὀνομα κύρ. Τὸ σημειῶ χάριν τῆς παροιμίας ταύτης: « Ὅτ' ἡμέρα τοῦ Δανιήλ, τέτοιαι σπέρα τοῦ Χριστοῦ, » σημαίνουσι: ὅτι ἡ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων πίπτει πάντοτε εἰς ἡμέραν ὁμοίαν τῆς ἐορτῆς τοῦ Δανιήλ.

Δασκαλεῖω. Faire la leçon. Δερβένια καὶ Δερβενάκια. Défilés. Πιθνὸν παρὰ τῆς Δερβέν, πόλεως τῆς Δακίας ἢ τῆς Μοισίας, δὲν ἐνθυμοῦμαι, κειμένης εἰς στενὸν μέρος.

Δερνοθύρας. Ἐν Ἡπαίρῳ, καὶ Δερνοπόρτας. Ἐν Ἀθήναις. Ὁ αἰωνίως τρέχων εἰς τὰς ξένας οἰκίαι, ὁ παρῆσιτος. Δέρω θύρα.

Διβολοῖω. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. « Μὴ διβολοῦς τὸ παιδί, » ἢ τοῖς μὴ τὸ μανθάνει παρακαίρως πράγματα τὰ ὅποια πρέπει ν' ἀγνοῖ.

Διβολοῦμένος. Ἐν Κωνσταντ. Ἐξυπνος, πονηρὸς, fin.

Διακομύρης. Ἐν Ἐπτανήσῳ. Ὁ ἀλλαχοῦ ζήτοῦδης καὶ ζητιάνος, ἐπαίτης.

Διαλάλω. Ἐν Κωνσταντ. Ὑπάρχει συνήθεις νὰ περιέρχεται ὁ κινδύναπτης τὴν ἐνορίαν καὶ νὰ προσκαλῇ τοὺς χριστιανούς εἰς τὸν ἐσπερινὸν ἢ τὴν λειτουργίαν ψάλλον τὰ ἐξῆς: « Ὅρισατε εἰς τὴν ἐκκλησίαν ». Ἐκν δὲ εἶναι μνήμη ἀγίου τινὸς ἐπιστήμου προσθέτει καὶ τοῦτο: « Τοῦ Ἀγίου (σέρ' εἰπεῖν) Νικολάου νὰ ἦναι βοήθειά σας ». Τοῦτο λοιπὸν λέγεται διαλαλῶ. Τὸ αὐτὸ διαλάλημα γίνεται καὶ ὅταν ἀποθάνη τις.

Διασείλι.

Διασελάκι.

Διασελλῶ. Ἐν Πελοποννήσῳ καὶ τὰ τρία. Καὶ τὰ μὲν ὀνόματα σημαίνουσι λόφον καὶ λοφίσκον, τὸ δὲ ὄμα παρῶ τὸν λόφον.

Διβάρια. Viviers, καὶ ὄχι λιβάρια, ὡς λέγει ὁ Κοραῖς. Ἄτ. Α'. σελ. 374.

Διβολοῖω καὶ τριβολοῖω. Ἐν Ἀθήναις. Ἀροτριῶ δύο καὶ τρεῖς βολαί.

Διαβαίνω. « Μὴ διαβαίνεις ἀπ' αὐτοῦ, » καὶ ἀδιάβα ἀπ' ἐδῶ » κλ. τὸ ἀλλαχοῦ παρῶ. « Ἐδιάβηκα τρεῖς φορὰς » ἢ τοῖς ἕκαμα τρεῖς κενώσεις, ἐπὶ τῶν ἐχόντων εὐκοιλιότητα. Ἀλλαγὴ λέγουσιν: εὐγῆκα τρεῖς φορὰς. » Τὸ διαβαίνω, εἰς τὴν δευτέραν ταύτην σημασίαν, ἐτυμολογεῖται παρὰ τοῦ διαβήτου τῶν ἀρχαίων, ἀσθενείας τῶν νεφρῶν, καθ' ἣν τὸ οὔρον ἐξέρχεται συνελαῶν καὶ τὴν ὑγρασίαν τοῦ σώματος.

Δαυλίτης. Ἐν Ἀθήναις. Ὁ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἢ τῆς βροχῆς φθαρεῖς καὶ μυροῖσας, ὡσεὶ ἐκὰν ὑπὸ τοῦ πυρὸς, σῆτος ἢ ἄλλος δημητριακὸς καρπὸς, ἐνῶ ἐτι ἦτον ἀθίριστος. « Τὸ σιτάρι αὐτὸ ἔχει πολλὸν δαυλίτην. » Παρὰ τοῦ δαυλός.

Δοιάκι. Ἐν Αἰγίνῃ. Οἰάκιον, οἰαξ, μετὰ διγῆμματος.

Διάπλατα. Ἐν Ζακύνθῳ. « Ἀφῆκες τὰ παράθυρα διάπλατα » καὶ « ἀνοιξε τὰς θύρας διάπλαταις », ἀνοικτὰς δι' ὅλου τοῦ πλάτους.

Δισάκκιον. ὡς συγκείμενον ἐκ δύο σάκκων, besace.

Διωρίω. Ἐν Χίῳ. Παρῶ τὰς ὄρας, ἀπαρῶν ἀκτος ὡς λέγομεν καὶ διημερεύω. « Διωρῶς ὀλίγον ἐδῶν, » ἢ τοῖς περιέμενε ὀλίγον ὄραν.

Δράμω. Ἐν Ἀθήναις. « Δράμω γλήγορα. »

Δραμῆς. Ἐπίρ. Ἐν Ἀθήναις. « Τρεῖς δραμῆς » ἢ τοῖς δραμῆς.

Δρασκειλιά. Enjambée. Δράσσω—σκέλος.

Δρυμμαι. Αἱ πρῶται ἐξ ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου. Δὲν τὰς ἤκουσα δὲ δρυμματα, ὡς λέγει ὁ Κορ. Ἄτ. Δ'. σελ. 106.

Δρυμμόρι καὶ Δρυμμοῖω. Ἐν Πάτραις. Ταυτόσημον τοῦ λυχνος καὶ λυχνίω. Ἐσφαλμένος λέγει ὁ Κορ. (Ἄτ. Δ'. σελ. 106) δρυμῶν. Πρέπει δὲ νὰ γράφεται με δύο μμ., ὡς παραγόμενον, κατ' ἐμὲ, παρὰ τοῦ παρακ. τοῦ δρυπτῶ, δέδρυμμαι, δρυμμόριον καὶ δρυμμοῖω.

Διδάμπουλον. Τῆς λέξεως ταύτης σημαίνουσης κατὰ Ζηγομαλᾶν τὸ κηροδοχεῖον τὸ ὅποιον κρατεῖ-

ται ενώπιον τῶν ἱερουργούντων πατριαρχῶν, ἀμφι-
σθετοῦνται τὰ γενέθλια. Βέβαιον ὅμως ὅτι τὸ ἑλλη-
νικὸν μέρος αὐτῆς εἶναι τὸ δις, διότι ὑπάρχει καὶ
μονοθάμβουλον· ἀλλὰ τὸ *βάμβουλον* εἰς τίνα γλῶσ-
σαν ἀνάκει; Ὁ Σουηδικὸς ἔχει περὶ διθαμβούλου
μακρὸν ἄρθρον, ἐν ᾧ ἐπιφέρει πολλὰς εἰκασίας,
μὴδ' αὐτὸν ὅμως τὸν συγγραφέα πειθούσας. Δὲν
ἔχω πρόχειρον τὸν Δουκάγιον ὅπως ἐρευνήσω μὴ
γράφῃ τι καὶ αὐτὸς περὶ τῆς παρουσίας λέξεως. Κατ'
ἐμὲ αὕτη σύγκριται ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ δις καὶ τοῦ
ἰταλικοῦ *vampa* (φλόξ), καθὼς καὶ τὸ μονοθάμ-
βουλον ἐκ τοῦ *μόνον* καὶ *vampa*· ὡς ἂν ἐλέγομεν
διφ.λογον καὶ *μονοφ.λογον*· διότι τὸ μὲν πρῶτον ἔ-
χει δύο κηρία, τὸ δὲ δεῦτερον ἓν.

E.

Ἐγγαστρονόω. Ἐνεργ. Καὶ παθ. ἔγγαστρονό-
μαι, ὅταν αἱ γυναῖκες συλλαμβάνουσι. Τὸ ἐνεργη-
τικὸν λέγεται καὶ μεταφ. « Ἀφοῦ μ' ἐγγάστρωσες
δὲν μὲ λέγεις ὄλον τὸ μυστικόν, » ὡς εἰ ἐλέγο-
μεν δὲν μὲ ἀνακουφίζεις ἀπὸ τὸ βῆρος τῆς περιερ-
γείας.

Ἐγκόω. Ἐν Μυκόνῳ. Αἰσθάνομαι κόρον μέγαν
ὡς φαγὼν ὑπερμέτρως. Λέγομεν τότε « ἐγκῶσα. »
Παρά τοῦ *ὄγκω*, διότι ὁ ὑπερκορεσθεὶς ἐξογκού-
ται τὴν κοιλίαν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει λέγουσιν
ἐμπόχτισα καὶ *μπουχτιῶ*, σημαῖνον καὶ τὸ ἀη-
δίω, κυριολεκτικῶς τε καὶ μεταφορικῶς.

Ἐλαφρόμυαλος. Léger, κοῦφος.
Ἐλιά καὶ *Κρεατοελιά*. Φακὸς τοῦ στόματος.
Κρεατοελιά δὲ λέγεται ὅταν ὁ φακὸς ἐξέλθῃ τοῦ
δέρματος.

Ἐλλογον. Ἐν Ἀθήναις. « Παιδίον ἔλλογον »
intelligent.

Ἐμπροστέλλα. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἡ ἀλλα-
χοῦ ποδιά καὶ ἐμπροστοποδιά· *tablier*.

Ἐντεσα. Εἰς μόνον τὸν χρόνον τοῦτον καὶ τὸν
μέλλοντα τῆς ὑποτακτ. « Κύτταξέ μὴν ἐντέσης, »
μὴ ἐμποδισθῆς.

Ἐθαγρίω καὶ *ἐθαγρίζομαι*. *Surprendre*. « Μ' ἐ-
ξάφνισες, » ἤτοι ἀφνης ἐπραξές τι καὶ μὲ ἐθορύ-
θησες.

Ἐξωμάχος. Ἐν Ζακύνθῳ. Ὁ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐργα-
ζόμενος.

Ἐξωφύλλα. Ζήτει ἀρεσκεία.
Ἐξώφυλλα. Ἐπὶ τῆς παιγνιάς τῶν χαρτίων.
Cartes blanches.

Ἐξαστεριά. Ὁ διάστερος οὐρανός. « Τί ὠραία
ἐξαστεριά εἶναι ἀπόψε! » Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εὐρί-
σκεται τὸ ἐξάστερον ἐπὶ τῶν πλειάδων, εἰ καὶ αὖ-
ται εἶναι ἑπτὰ. Λέγομεν καὶ οὐρανός ἐξάστερος. Ἐξά-
στερον ἐπικαλοῦμεν καὶ τὸν ἔχοντα τὴν συνειδηθῆν
καθ' ἑαυτὸν ὅθεν καὶ τὸ ῥητόν· « Οὐρανός ἐξάστερος
ἀστραπᾶς δὲν φοβεῖται. »

Ἐξάστερα. Ἐπιόρημα. « Ὀμίλησεν ἐξάστερα »
εἰλικρινῶς, καθαρῶς ὡς τὸ ἐξάστερον· *sans détours*.

Ἐξελαίνω. Ἐν Τήνῳ. Διώκω, ἀλλ' εἰς μόνον
τὸν προσεκτικτὸν τοῦτον χρόνον· « ἐξέλασε τὰ ὀρ-
νήθια. »

Ἐξυπνητός. Ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἀλλ' εἰς
μόνην ταύτην τὴν φράσιν· « ἐξυπνητούς δὲν ἔχει. »
Ἐπιστροφή. Ἐν Μεσολογγίῳ. Ἡ ἀλλαγὴ ἀν-
τίχαρα. (Ἴδε τὴν λέξιν ταύτην).

Ἐπτάκοιλα. Πληθ. Σταφυλὴ μεγάλῃς ἔχουσα τὰς
ράγας.

Ἐρημάω. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Δέρω ἀνη-
λεῶς. « Τὸν ἐρρήμαξεν ἀπὸ τὸ ξύλον. » Οἱ ἀρ-
χαῖοι ἔλεγον τὸ ἐρημάω εἰς ἄλλην σημασίαν. Καὶ
ἐλλειπτικῶς· « μ' ἐρρήμαξεν. »

Ἐυρετόν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Αἰνίγμα.

Ἐχω. « Ἐχε τὴν ἐννοιάν σου, » πρόσεχε. Ἴδε
Ἄτ. Β'. σελ. 124.

Z.

Ζαρόνω. Ὑποπτήσσω. « Ἐκρώσε καὶ ἐζάρωσε. »
Καὶ· αὐτὸν ἐπέπληξε τόσῳ πολὺ ὥστε ἐζάρωσε. » Καὶ
« Ἐζάρωσεν εἰς μίαν κόχην. » Καὶ « Πῶς ἐζάρω-
σεν! » ἤτοι πῶς ἐγένετο ἰσχυρὸς, καὶ συνεστάλη τὸ
δέρμα του ρυτιδωθέν. Καὶ μετοχ. « ἀτί ζαρωμένος! »
Ὅρα καὶ *κουβαριάζομαι*. Εἰς τίνα μέρη λέγεται καὶ
μουλιάω.

Ζακόνι. Ἔθος « εἶναι ζακόνι τοῦ τόπου. » Ἡ
λέξις ἀναλλοιώτως σλαυική.

H.

Ἡλιακός. Ἐν Κωνσταντιν. Στέγασμα ἐκ ξύλων ᾠ-
κοδομημένον ἐπὶ τῆς στέγης τῆς οἰκίας ὡς *galerie*,
ἵνα ἀπλώνονται τὰ πλυθέντα.

Ἡμέτερα. Ἐν Μυκόνῳ. « Ὑπάγωμεν εἰς τὰ ἡ-
μέτερα » *chez nous, à notre quartier*. Καὶ « Ὑ-
πάγετε εἰς τὰ ἡμέτερα. » Λέγουσιν ἔτι· « τὰ ἡμέ-
τερα μου, τὰ ἡμέτερα σου » ἐννοοῦντες τὰ ὑποστα-
τικά. Περίεργον δὲ εἶναι ὅτι λέγουσι καὶ αὐτὰ ἡ-
μέτερα ἐκείνου. »

Ἡχος. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τὸ κόσμημα τὸ
ὅποιον συνείθιζον ἄλλοτε νὰ ζωγραφῶσιν ἐπὶ τῆς
κεφαλίδος βιβλίου ἢ κεφαλαίου (*vignette*). Εἰκά-
ζω δὲ ὅτι λέγεται οὕτω ὡς προτασσόμενον ὅπως
καὶ ὁ μουσικὸς ἦχος (*air*) προτάσσεται τῶν ἐκ-
κλησιαστικῶν τροπαρίων.

Θ.

Θαλασσομάχος. Ὁ μαχόμενος πρὸς τὴν θάλασσαν.
Θαλία. Ἐν Ἀθήναις. Ἀπαραλλακτως ὡς καὶ οἱ
ἀρχαῖοι, *gameau jeune, vert*.

Θάνατος. Θέτω τὴν λέξιν ταύτην ἐνταῦθα ὅπως
σημειώσω τὸ πλήρες ἀληθείας ἐπιτύμβιον τοῦτο, τὸ
ὅποιον ἀνέγνων εἰς τὸν ἐν Λούκα Δόμον. « Θάνατος
ἀθάνατος τὰ λοιπὰ θνητά. » Ἡ πλάξ, ἐφ' ἧς ὁ τίχος,
δὲν εἶναι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ κρασπέδου
τοῦ ἐτέρου τῶν πλαγίων τοίχων.

Θρακεῖα. Ἐν Λευκάδι. Ἡ ἀνθρακεῖα τῶν ἀρχαίων.
Θράφαλος. Ἐν Κέα. Εἶδος θαλασσίου καλαμαρίου.

Θράσος. Ἐν Ἀθήναις. Ἄνεμος θερμὸς, ἵσως ὁ
θρασκίας τῶν ἀρχαίων.

Θρασεῖας καὶ Θράσωμα. Ἐν Ἀθήναις. Ὁ δυτικὸς
ἄνεμος.

Θράσσιος. Ἐν Μυκόνῳ. *Raide mort*. Παρὰ τοῦ

θράσσω, τὸ συντρίβω τῶν ἀρχαίων. « Ἐπεσε θράσ-
σιος, » ὡς εἰ ἔλεγον συντετριμμένος. Ἄρα καὶ ἀ-
ναγκαστὴ λέξις.

Θράσσιον. Ἐν Ζακύνθῳ. Τὸ ἀλλαγὴ φορῆμ.
Ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης τοῦ θράσσιος.

Θρίος. Ἐν Ἀθήναις. Τῶν ἀρχαίων τὸ βούτομον.
Ἐν Κορίνθῳ λέγεται *κυπελισσός*.

K.

K. στοιχείον τοῦ ἀλφάβ. Οἱ Ἀθηναῖοι μεταχει-
ρίζονται αὐτὸ εἰς τοὺς προωχημένους χρόνους λέ-
γοντες· « Ἐπέρακα », ἀντὶ ἐπέρασα· « ἐκίνηκα »
ἀντὶ ἐκίνησα, κτλ.

Κάθημαι. « Τί κάθησαι καὶ ὑβρίζεις; » « ἐκά-
θησε καὶ εἶπεν. » Οὕτω καὶ παρ' Ὀμ. (Ἰλ. Β. 255)
ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸς τὸν Θερασίτην « ἦσαι ὄνειδίζων. »

Καλοπιάνω. « Μὲ κλοπιάνει » τὸν ἐκαλόπιισα. »
Cajoler. Σημαίνει δὲ πολλάκις καὶ τὸ *ménager*.

Καρί. Ἐν Κωνσταν. *Brûle-parfum*.

Κακοψύχια. Ἐν Κωνσταν. Ἀπὸ τῆς συμπτώματα
τὰ ὅποια αἰσθάνονται αἱ ἐγγυοί, τὰ ἀλλαγὴ *σύλ-
ληψιας*.

Κάρρα. Τὸ canon τοῦ τουφεκίου ἢ πιστολίου.
Κάνναν ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι τὸ κλάμιον.

Καταγανά. Ἐν Κρήτῃ. Ἴδε Ἄτ. Β'. σελ. 114.
Ὁ ἀλλαγὴ βρυκόλακας. Ἡ λέξις σώζεται μέ-
χρι τῆς σήμερον ἐν Κρήτῃ. Ἐνὸς καταγανά περιερ-
γος περιγραφή εὐρίσκεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νή-
σου ταύτης τὴν ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Pashley.

Καρτσαρόνω. Ἀναρρῶμαι, grimper.

Κατσάβραχα. Οὐδ. πληθ. Ἐν Κωνσταν. *Roches
escarpées*. Κατὰ-βράχος, ὄλον βράχος.

Κατατόπια. Οὐδ. πληθ. Ἐν Κωνσταν. Οἱ διάφο-
ροι τόποι μιᾶς οἰκίας, ἐνὸς ὑποστατικοῦ, κτλ. « Δὲν
γνωρίζω τὰ κατατόπια. »

Κατσιποδιάω. Ἐν Κωνσταν. Ἐλαττοῦμαι τὴν
ἀξίαν ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν περιουσίαν. « Ὁ ἄνθρωπος
αὐτὸς ἐκατσιπόδιασε. »

Καταδασιά. Ἐν Κέα. Ἀρθρονία βροχίης. Κατὰ-
δάσος.

Κάρκαδον. Ἐσχάρα πληγῆς, καὶ ἐλλύχνιον
θρυαλλίδος.

Κατρακνέκι. Ἐν Κωνσταν. Ὁ τροχὸς τῆς ἀ-
μάξης. Κατα-κνέω.

Καλοθέτω. Ἐν Κωνσταν. Τοποθετῶ καταλλήλως.

Κατινάρια. Ἐν Νάξῳ. Νερροί.

Κανκάρα. Ἐν Νάξῳ. Τὸ ἀλλαγὴ χωράφιον, ἀ-
γρός.

Κανκαλίτρα. Ἐν Κωνσταν. Εἶδος ἀγρίου λαγάνου.

Κακογνωμίω. Ἐν Μάνη. Ὀργίζομαι. « Κακο-
γνωμίσασι τὰ παιδιά. »

Καταρράκτης. Ἐν Ἀθήναις. *Trappe*, ὅπως καὶ
οἱ ἀρχαῖοι.

Κάρραξι! Ἐν Κωνσταν. Τῶν Γάλλων τὸ ἐπι-
φωνηματικὸν *peste!* Ἐνόνεται δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
μὲ τὸ περιδρομὸς οὕτω· « Κάρραξι, περιδρομὸς! »
Κάρραξιν ὀνομάζουσιν αὐτόσε καὶ σπυρίον φόμενον
εἰς τὸ ὑπόρριπιον τῶν πτηνῶν, τὸ ἀλλαγὴ καλού-

μενον *καρρί*, τὸ ὅποιον τρυπᾶται διὰ βελόνης ἵνα
ἐξέλθῃ τὸ πύον καὶ ἰατρευθῇ τὸ πτηνόν.

Καρρί. Ἴδε κάρραξι.

Καλκοῦνι. Ἐν Μυκόνῳ. . . Καὶ παροιμία. « Ὁ-
ποῖος λυπᾶται τὴν σφίνα χάνει καὶ τὸ καλκοῦνι. »

Κατακοσμική. Ἐν Ἀθήναις. « Βροχὴ κατακο-
σμική » παγκόσμιος, γενική.

Καυβούλης. *Le pauvre!* ὁ ταλαίπωρος.

Κατάρτια. Ἐν Ἰταλ. συνήθως ἐπὶ τῶν ἀπόρων.
« Χωρὶς κατάρτια » δὲν ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνας. »

Καλοπίχερος. Ἐν Κωνσταν. *D'une honnête
condition*.

Κατέβαζω. Λέγομεν μεταφορικῶς· « τὰ κατέ-
βασε· τί τὰ κατέβασες; » ἐπὶ σκυθρωπάζοντος, ὡς
καταβιβάζοντος τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ συστέλλοντος
πρὸς τὰ κάτω τὰς ὀφρῦς.

Καταφρόνιον. « Ἐγένετο τὸ καταφρόνιον καὶ ὁ πε-
ρίεργος » ὡς καὶ οἱ ἀρχαῖοι « ὄνειδος καὶ ἐξου-
θένημα. » Ἴδε καὶ Ἄτ. Β'. σελ. 513.

Κρατητήρα. Ἐν Ἰταλ. Ὁ ἀετίτης λίθος καὶ ἡ καθαρὰ
κόλλα ἢ στάζουσα ἀπὸ τὰ δένδρα. Λέγομεν καὶ
μεταφ. « τὸ κρᾶσιον, τὸ ἔλαιον εἶναι κρατητήρα, »
ἤτοι διουχεύστατον. Οἱ ἀρχαῖοι ἔθετον τὸν καθαρῶ-
τερον οἶνον εἰς κρατητήρα. Πρόσθετε τὴν σημασίαν
ταύτην εἰς τὰ Ἄτ. Δ'. σελ. 513.

Καματερά. Τὰ ὑποζύγια. Παρὰ τοῦ ἀρχαίου κά-
ματος. Ἐν Ἀθήναις καὶ οἱ μεταξοσκώληκες. Ἐν δὲ
Μεγάρῳ καὶ αἱ προάγουσαι ῥητίνην πεύκαι, ὡς ἀ-
ποτελούσας ταύτης τὸ κύριον αὐτῶν εἰσόδημα.

Καθετή. *Ligne à pêcher*, διότι κάθεται εἰς τὸν
μυθόν τῆς θαλάσσης ὡς συρομένη ὑπὸ τεμαχίων
μολύβδου.

Κακομορμίω. « Ἡ πληγὴ ἐκακομορμίση, » ἤγουν
ἔλαβε κακὴν μορφήν, μετεβλήθη ἐπὶ τὸ χεῖρον. Κα-
κὴ μορφή, μεταλλαγὴ τοῦ μ. καὶ φ.

Κεφάλιας. Ὁ μέγαν ἔχων τὴν κεφαλὴν. Καὶ
παροιμία· « εἶπεν ὁ γαῖδαρος τὸν πετεινὸν κεφά-
λαν, » ἐπὶ τῶν κατακρινόντων εἰς ἄλλους ὅ,τι καὶ
αὐτοὶ ἔχουσι.

Κέφαλος. Εἶδος ἰχθύος, ὡς καὶ οἱ ἀρχαῖοι.

Κλειδί. Ὅρα νύχι καὶ κρέας.

Κλειδώνας. Ἡ τὴν παραμονὴν τοῦ Ἄγ. Ἰωάννου
συνήθως παιζομένη παιγνία. Ὁ Κορ. τόμ. Δ'. σελ.
233, γράφει τὴν λέξιν μὲ ἦ, κληδῶνας, παράγων
αὐτὴν ἀπὸ τὸ κληδὸν τῶν ἀρχαίων. Ἴσως ὅμως
ἀπὸ τὸ κλειδῶμα τῶν ἀγγείων καὶ τοῦ κλειδώ-
ματος τοῦ στόματος, ὅτε ἐξάγονται τὰ ἐν αὐτοῖς.

Κλίβαρος. Ἐν Ἀθήναις. Φοῦρνος, ὡς καὶ οἱ ἀρ-
χαῖοι.

Κλίσηματα. Ἐν Αἰγίνῃ. Περιεκλεισμένοι ἀγροί.

Κλαβανή. Ἐν Κωνσταν. *Trappe*. Ἴδε καὶ Κα-
ταρράκτης.

Κλωθογυρίζω. *Se servir des détours dans son
langage*. « Τί τὰ κλωθογυρίζεις καὶ δὲν λέγεις τὴν
ἀλήθειαν; »

Κλωθογυρίσματα. Πάντοτε πληθ. *détours*.

Κλωστάρι. Ἐν Μυκόνῳ. Ἴδε νύχι καὶ κρέας.

Κουλόρραρον. Ἐν Κερκύρα. Τὸ βρέφις τὸ ἐν ἑν

τῆ κοιλία ἐστὶ τῆς μητρὸς ὅτε ἀπέθανεν ὁ πατήρ.
Κοκκινάς. Ἐν Ζακύνθῳ. Συπρίον ἐπικινδύνον, ἐ-
χον τρύπας ὡς κόκκινον.

Κορίνθια. Πληθυντ. Εἶδος σταφυλῆς.

Κουρατί. Ἐν Κωνστ. Κορινθιακὴ σταφίς.

Κορδίτζω. Κορδίτζω, ἐντείνω τὰς χορδὰς τῆς κι-
θάρης, τοῦ κυμβάλου κτλ. Λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ
ὠρολογίου.

Κορφέ.ι. Chiffon.

Κουσουνάδες. Ἐν Μυκόνῳ. Αἱ ἀλλαχοῦ πα-
ραρῶνες.

Κουτζίουλιά. Περιττωμα πτηνῶν.

Κουττουρτζίω. Ἐν Κωνσταν. Θουρβῶ, ἀνησυχῶ.
« Τί ἐκουντουρτζισε καὶ κάμνεις τὸν κόσμον ἀνω-
κάτω; » Καὶ τὰ δύο τ. προφέρονται ὡς ἰ.

Κοντένω καὶ Κορτένω. Ἰδ. Ἄτ. Γ'. σελ. 196.
Χρῶμα τῆ λέξεο καὶ ἐν μέσῳ καὶ ἐν ἐνεργητικῇ ση-
μασίᾳ. « Τὸ βούχον σου ἐκόντινε », καὶ « κόντινε
(κάμνε κοντότερον) τὸ βούχον σου. »

Κόφτω. Ἰδ. Ἄτ. Γ'. σελ. 201. Λέγουμεν καὶ
α μὲ κόφται ἡ καρδία μου, ἡ κοιλία μου, ἢ διλ. μὲ
πονεῖ.

Κόφιμον. Κοιλόπονος. Ὁ ἀλλαχοῦ σφάκτις καὶ
σφάξιμον.

Κορτυλῶ, καὶ ὄχι σκορτυλῶ ὅπως γράφει ὁ Κο-
ραῆς. Ἄτ. Δ'. σελ. 513.

Κορχύλια. Ἐν Κωνσταντ. Ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι.
Ἐν δὲ Νάξῳ πορφέριαι.

Κουβαριάζομαι. Se blottir, συστέλλομαι ὡς κου-
βάριον. Ἰδε καὶ Ζαρόνω.

Κουβάρι. « Ἐγεινὲν ἓνα κουβάρι, » il s'est
blotti. Καὶ μεταφ. ἀντὶ ἐγήρασε.

Κουριάζω. Τὸ αὐτὸ καὶ λουριάζω. « Κούριασε,
tiens-toi coi. »

Κοκκαλιζώ. Festoyer. Κοκκαλιζῶ τὸ φαγητόν.
Ἄλλὰ καὶ μεταφ. « κοκκαλιζῶ τὰ ὑπάρχοντά μου. »

Κουρεύω. « Κουρεύσου, ἄμω νὰ κουρεύεσαι. » Ἄλλ'
εἰς μόνους τούτους τοὺς χρόνους καὶ παροιμ. « Νὰ
ξυπνίς' ἡ κουρεμένη καὶ νὰ ἰδῆ τὸ πᾶπλωμά της. »

Κούρτορας. Ἐν Μυκόνῳ. « Κοντός—οὐρά. » Ἄν
μὴν ἐμβῆ μέσα εἰς τὰ ἀμπέλια μῆτε σκύλος κύν-
τουρος; » ὅταν κυρίως ὁ καρπὸς εἶναι εἰς τὴν ἀρχὴν
του διὰ νὰ μὴ κτυπηθῆ καὶ πέσῃ.

Κολυμβριά. Ἐν Πελοπον. Πολυκομβρία· διὰ τοῦ
κ ἰωνικῶς.

Κορφολογῶ. Συλλέγω τὰς κορυφὰς τῶν ἀνθέων,
δένδρων, λαχάνων.

Κότινος. Ἐν Αἰγίνῃ. Ἡ ἀγριελαία, ὡς οἱ ἀρ-
χαῖοι.

Κουλλουριάζομαι. Se blottir, στοργυλλεῦομαι
συστελλόμενος ὡς κολλύριον.

Κολυμβάδες. Ἐν Ἀθήναις, ὡς καὶ οἱ ἀρχαῖοι.
Δὲν τὰς ἦκουσα κολυμβητὰς, ὡς λέγει ὁ Κοραῆς. Ἄτ.
Γ'. σελ. 240.

Κοπαριστή. Ἐν Μυκ. Εἶδος τυρίου κοπνισμένου

Κοττέτζε. Ἐν Ἀθήναις. Τῶν κοττῶν ὁ κοιτών.

Κοῦκκος. Ὁ κόκκυξ. Κοῦκκον ὀνομάζομεν καὶ τὸν
μικρόνα.

Κοκκορέτσι. Ἡ λέξις ἀλβανικῆ. Τὰ ἐντόθια τοῦ
ἀριίου, ἅτινα συμπλεκόμενα ἐφήνονται καὶ τρώ-
γονται.

Κουρκοῦτι. Ἄλευρος μεμιγμένος μεθ' ὕδατος. Λέ-
γομεν καὶ μεταφ. « Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐγένετο κουρ-
κοῦτι, » ἦτοι ἐγήρασε παραπολύ.

Κουσουμάρισις. Ἐν Νάξῳ. Ἡ διαφόρις. Παρὰ
τοῦ λατιν. consumare.

Κουτσουρούρης. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Διάβο-
λος, κατ' εὐφημ. Κουτσή-οὔρα· διότι ζωγραφεῖται
ἔχων οὐρὰν βορχειάν. « Ἀνάθεμά σε, Κουτσουρούρη!
μ' ἐξεμνιάζεις καὶ δὲν μ' ἀφῆσες νὰ ἐξυπνήσω ἐνω-
ρίς διὰ νὰ ὑπάγω εἰς τὴν λειτουργίαν. »

Κορώνω. Ἀσίπτε μετὰ τοῦ ἀνάπτω, οἶον· « ἄναψε
κ' ἐκόρωσεν, » ἐπὶ τῶν ὑπερβαλλόντως ὀργιζομένων.
Κοροναῖω ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, τὸ ἀνυψῶ τὴν κεφα-
λήν. Καὶ ὁ ὀργιζόμενος ἀνυψοῖ τὴν κεφαλὴν.

Κοψίδια. Οὐδ. Esquilles, παρὰ τοῦ κόπτω.

Κοῦρος. Ὁ καρπὸς τῆς πίτυος, παρὰ τοῦ κῶνος,
ἐπειδὴ ἔχει τούτου σχῆμα.

Κομματιάζω καὶ κατακομματιάζω.

Κουσέγια. Ἐν Μυκόνῳ. Cancans παρὰ τοῦ cou-
silia.

Κρεμασταριά. Ὑψηλὸν μέρος ὅπου κρεμῶνται
ρόδια, σταφυλαὶ καὶ τὰ τοιαῦτα, διὰ τὸν χειμῶνα
συνήθως.

Κροδία. Ἐν Ἀθήναις. Ἀκρόδρυς· πάντα τὰ ὀπω-
ροφόρα δένδρα, ἀπαρалаλάτως ὡς καὶ οἱ ἀρχαῖοι
Ἀθηναῖοι.

Κυπελισσός. Ἐν Κορίνθῳ. Ὁ ἐν Ἀθήναις θρίος
(ἴδε τὴν λέξ.), τὸ βούτομον τῶν ἀρχαίων.

Κυττάρι. Ἐν Ἀθήναις. Τὸ ἀλλαχοῦ ἀκλουθον,
ἀκόλουθον καὶ ὑστερον (placenta). Παρὰ τοῦ κυττός
καὶ κύτταρος τῶν ἀρχαίων, οὗτινος τὴν σημασίαν
ζητητέον εἰς τὰ λεξικά. Σώζεται δὲ ἡ λέξις ἀπα-
ράλλακτος κυττάριον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Οἱ Ἀ-
θηναῖοι προσφέρουσι τὸ υ ὡς ἡ γαλλικόν.

Λ.

Λαπάς. Ὁρύζιον πολυβραχμένον, καὶ ἐντεῦθεν πᾶν
τι ὑπὲρ τὸ δέον βραχθέν. Ἰσως παρὰ τοῦ ἀρχαίου
λαπάσ. Ἄτ. Β'. 216, ἐν λέξ. λαγκριζῶ.

Λαμπήρης, λαμπίρα. Ἐν Μυκόνῳ. Misérable,
ἐπὶ καταφρονήσεως.

Λαπίρα. Ἐν Κωνσταν. Εἶδος ἰχθύος.

Λάϊος. Ἐν Κωνσταν. Poignard. Παρὰ τοῦ ἀρ-
χαίου λάζω-λακτιζῶ.

Λαζαρώτρα. Ἐν Χίῳ, ἡ ἀλλαχοῦ σαβανώτρα,
παρὰ τοῦ σαβανωθέντος καὶ ἀναστηθέντος τετρα-
ταίου λαζάρου.

Λεγάμερος. Ἐν Κωνσταν. Celui à qui nous
faisons allusion sans le nommer.

Ληρός. Ἐν Κωνσταν. Τὰ ἀλλαχοῦ πατητήρια
τῶν σταφυλῶν.

Λιθόσυκα. Ἐν Ζακύνθῳ. Τὰ πρωτοφανῆ μεγάλῃ
σῦκα, τὰ ἀλλαχοῦ λεγόμενα ἀγριαποστολιάτικα, ἀμ-
προυκοῦνες καὶ βρούσυκα (ἴδε τὰς λέξ.)

Λιθρίνος. Τῶν ἀρχαίων, ὁ ἐρυθρίνος ἰχθύς

Λιναρίθραι. Ἐν Κωνστ. Εἶδος ἀγρίων λαχάνων.
Λόγια. α Λόγια τοῦ ἀέρος, ἢ ἐπεα πτερόεντα.
Καὶ α Ἄλλα λόγια ν' ἀγκυλώμεθα, » ἐπὶ τῶν ἐγ-
καταλιμπανόντων τὸ προκείμενον ὡς δυσάρεστον.

Λοστός. Ῥάβδος σιδηρᾶ ὀγκώδης, δι' ἧς τρυ-
πῶνται οἱ βράχοι καὶ ἀποκόπτονται. Λάσας καὶ λᾶν
ὀνόμαζον οἱ Ἀττικοὶ τοὺς βράχους καὶ τοὺς λίθους.
Πιθανὸν νὰ ἐγεννήθη ἐντεῦθεν ὁ λοστός.

Λουγάρι. Εἶδος ἰχθύος.

Λουτροκοπανίζομαι. Λούομαι καλῶς ὄλος.

Μ.

Μαγκόνω. Παρὰ τοῦ μάγκνον (verrou) τῶν ἀρ-
χαίων. « Ἐμάγκνωσά τὸ χέρι μου » καὶ ἐμάγκωσέ το. »

Μασσουλιζῶ. Ἀργὰ καὶ μετὰ δυσκολίας μισσῶ,
Ἐπὶ γερόντων καὶ τῶν μὴ ἐχόντων ὀδόντας. Παρὰ
τοῦ μισσῶ. Λέγεται δὲ καὶ μαμμουλιζῶ. Ἄτ. Β.
σελ. 235.

Μαργόνω, εἰς ἄκρον κρούνω. Ὁ Κορ. (Ἄτ. Δ'.
σελ. 311.) τὸ ἐξκηγῆ ἀπλῶς engourdir.

Μαρινάτορ. Λέγεται μόνον ἐπὶ τινος παρασκευα-
σίας ἰχθύων. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχεν ἰχθύς κα-
λούμενος μαρίνος.

Μάρω. Θηλ. Οὕτως ὀνομάζουσιν οἱ χωρικοὶ τὸν
ἀστὲρα τῆς Ἀφροδίτης.

Μαρουλιόρ. Laitue, ἐν δὲ Ζακύνθῳ ῥωμάνα,
roumaine.

Μασσοῦκα κιάρα. Ἐν Μυκόνῳ. Ἐπιφώνημα κοινό-
τατον, οὗτινος ὅμως οὐδ' αὐτὴ ἡ γραφὴ εἶναι γνω-
στή. « Μασσοῦκα κιάρα κ' ἔφρασεν, » ἐπὶ ἀνθρώ-
που ἐλθόντος ἀφῆνης ἐνῶ ἐρίετο λόγος περὶ αὐτοῦ.
Ἐνὶ λόγῳ τὸ μασσοῦκα κιάρα εἶναι ἄλλο ἄλλας ἀρτύον
πᾶν εἶδος ἐδέσματος. Ἡ γυμνασία αὕτη σύνθεσις
μοὶ ἐνθυμίζει τὸ τοῦ Στράβωνος λέγοντος περὶ Μυ-
κόνου (Γ'. § 9) ὅτι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ α ἄγουσιν
ὑπὸ μίαν ἐπιγραφὴν τὰ διηρηκμένα τῆ φύσει. »

Μαυμάκος. Ἐν Ζακύνθῳ. Τῶν ἀρχαίων ὁ μαυ-
μάκουος.

Μαυιάτικον. Ὁ θίννος, διότι ἀλείφεται τὸν
Μάιον. Ἰδε καὶ Ὀρχια.

Μαυκοῦρα. Ῥάβδος κυρτὴ πρὸς τὰ ἄνω, δι' ἧς
οἱ ποιμένες ζωγοῦσι τὰ κτήνη. Ἄτ. Β'. σελ. 228,
ἐν λέξ. Μαυκοῦριν.

Μαξιμάρι. Προσκέφαλον. Ἐκ τοῦ λατιν.

Μαγουλήθρα. Πρίζιον τῶν μαγουλῶν.

Μαγουλίκα. Ἐν Κωνσταντιν. Δέσιμον περὶ τὰς
παιδείας.

Μασσοῦριον. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μαζοῦριον,
ὑποκορ. τοῦ μαζός. Robinet.

Ματραπάλης. Κατὰ διαφθορὰν τοῦ μεταπράτης.

Μάστωρης. Παρὰ τοῦ ἀρχαίου μῆστωρ, τροπὴ
τοῦ η εἰς α, ὡς μήτηρ, μάτηρ, φῆμη, φάμη, κλ.

Μαυρί μαυρί. « Κάμω μαυρί μαυρί, » τάχιστα, παρὰ
τοῦ ἰταλ. di mano in mano.

Μάστακας. Ἐν Ἠπαύρῳ. Ἀκρίς. Ἑλλην. μάσας.

Μέγκλος καὶ μέγκλαρος. Ἐπὶ ἠλικιωμένου ἢ
καὶ ὑψηλοῦ τὸ ἀνάστημα.

Μερούσι. Ἐν Ἀθήναις. Μέτρον 750 ὀκ. ἐλαίων.

Λέγεται δὲ οὕτω, διότι πόσῃ ποσότητι δύναται
νὰ θλίψῃ εἰς ἐλαίον εἰς μίαν ἡμέραν. Ἡμερούσιον.
Μετανοῶ. « Ἐμετανόησα ὡς τὸ σκυλίον, » διότι
ὁ κύων ἐπανέρχεται εἰς τὸν ἴδιον ἐμετόν.

Μελακοῦρι. Ὁ μελάνουρος ἰχθύς τῶν ἀρχαίων.

Μέλουρα. Θηλ. Ἐν Ἀθήναις. Εἶδος ἰχθύος.

Μεσόκοπος-πη. Ὡς καὶ οἱ ἀρχαῖοι, entre deux
âges.

Μελάτορ. α Αὐτὸν μελάτον ἢ πικτὸν ὡσάν τὸ
μέλι.

Μεθῶ. « Τὰ χωράριά μου ἐμέθυσαν ἀπὸ τὸ κό-
πρισμα, καὶ ἔδωσαν τὰ ἐλεῆ τοῦ Θεοῦ. »

Μερμίδια. Ἐν Ἀμοργῷ. Τὰ περὶ τὸ ἐπιστήθιον
λεπτὰ κορδόνια. Ὑποκορ. τοῦ ἀρχαίου ταῦτοσῆμου
μέρμις.

Μεροδοῦ.ιι, μεροφάρι. Λέγεται πάντοτε ὁμοῦ,
ὅταν συνήθως θέλομεν νὰ παραστήσωμεν ὅτι εἰμεθα
ἄποροι. « Ἡ κατάστασις του δλη εἶναι μεροδοῦλι
μεροφάρι » δηλαδὴ ὅ,τι κερδαίνει εἰς μίαν ἡμέραν
τὰ τρώγει τὴν αὐτὴν ἐπίση; ἡμέραν.

Μηρεῦω. Ἀναχωρῶ. Ὁ Κορ. ἀναφέρει, ὡς καὶ
ἐγὼ, πολλαχοῦ τὴν λέξιν ἀλλὰ δὲν τὴν ἐξηγεῖ

Μοροδραμῆς. Ἐπίρ. Ἐν Ἀθήναις. Δρομακίως, χω-
ρίς διόλου νὰ σταθῆς τρέχων.

Μουδιάζω. Αἰμωδιάζω. Ὁ Κορ. (Ἄτ. Δ'. σελ.
332.) λέγει τὴν λέξιν ταύτην ἐπὶ μόνου τοῦ αἰ-
μωδιάσματος τῶν ὀδόντων (agacer). Τὴν μετα-
χειριζόμεθα ὁμοῦ καὶ ἀντὶ τοῦ engourdir, οἶον·
ἐμοῦδιασαν τὰ χέρια μου, τὰ πόδια μου, κλ.

Μουλιάζω. Ζῆτει Ζαρόνω.

Μουσουνιάζω καὶ

Μουσοῦνισμα. Τὸ μυγθίζω καὶ μύζω τῶν ἀρ-
χαίων. Λέγεται δὲ ὅταν ἀναπνέοντες διὰ τῶν ῥω-
θῶνων ποιοῦμεν κρότον.

Μουχάτα. Εἶδος σταφυλῆς εὐώδους, ἐξ ἧς καὶ
κρασίον μουχάτορ, ὁ ἀνθοσμίας.

Μουσκλόνω. Σκυθρωπάζω. Ἄλλὰ καὶ ἐπ' αὐτοῦ
τοῦ νεφελώδους οὐρανοῦ λέγεται.

Μουζαλόνω. Τὸ ἀλλαχοῦ μουτζουρόνω. « Ἐμου-
ζαλόθηκε τὸ βιβλίον μου. » Λέγομεν καὶ τὴν μουν-
τσοῦραν μουζαλιά, καὶ « μουζαλιάδια νάχρη ἰν » Ἄτ.
Β. σελ. 253.

Μοροφάρω. Ἐν Ζακύνθῳ. Ἀργοπορῶ, παρὰ τοῦ
λατ. morog.

Μπαρραλιάζω. Ἐν Ἀθήναις. Θερίζω τὸν ἀρχέ-
σιτον.

Μπουρλιό. Ἐν Ἀθήναις καὶ Μυκόνῳ. Κάδδος.
Ζῆτει ἀνασῶρω.

Μπουχτιζῶ. Βλέπει ἐγκόνω.

Μορομιάς. « Τὰ ἐργαῖα μονομιάς, τὰ ἤρπασε μο-
νομιάς, » ἐν συντόμῳ καὶ παρευθῆς.

Μυροκοπῶ. Εὐωδιάζω ὑπερμέτρως.

Μυστρί. Τὸ ἐργαλεῖον δι' οὗ οἱ τέκτονες ἀλεί-
φουσι τὴν ἄσβεστον, καὶ Μυστρίζω. Παρὰ τοῦ ἀρ-
χαίου μύστρος.

(Ἐπεταὶ συνέχεια).

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΚΑΘΗΚΟΝ

ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ.

—οοο—

Δημοσιεύοντες κατὰ τὰς ἀγίας ταύτας ἡμέρας τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ἀντίτυπον εἰκόνας παριστώσας τὴν Θεομήτορα γαλακτοτροφοῦσαν τὸν υἱὸν αὐτῆς, ἧς τὸ πρωτότυπον ἐξωγράφησεν ὁ πολὺς Ῥαφαήλ (*), σκοπὸν ἔχομεν νὰ ἐπενθυμίσωμεν πρὸς τὰς μητέρας τὸ πρώτιστον αὐτῶν καθήκον. Πρώτιστον δὲ τῶν μητέρων καθήκον εἶναι τὸ νὰ θηλάζωσιν αὐταὶ μόναι τὰ ἴδια τέκνα, ὡς ἐπραξε καὶ ἡ Θεοτόκος, καθήκον πρὸς τοῖς ἄλλοις γλυκὺ, εὐφρόσυνον, ἐμποιοῦν ἡδονὴν ἀνεκλάλητον, ὁποῖαν μόλις ἐκφράζουσι τὰ πολὺστοργα βλέμματ᾽α καὶ τὸ περιπαθεὶς μειδίαμα τῆς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν μητρὸς. «Θεμελιούμενος, λέγει ὁ Ἱ. Ἱ. Ρουσσώ, (Emile L. I.) ἐπὶ τε τῶν συμπερασμάτων ἅτινα ἐκπηγάζουσι καὶ ἐκ τῶν ἀπλουστέρων συλλογισμῶν, καὶ ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων ἃς εἶδον ἐκάστοτε ἐπικυρουμένας ὑπὸ τῶν πραγμάτων, τολμῶ νὰ ὑποσχεθῶ πρὸς τὰς ἀξιοπαίνοους ἐκείνας μητέρας ὅσαι θηλάζουσι τοὺς καρποὺς τῆς ἰδίας γαστρὸς, ἀγάπην σταθεράν καὶ ἀδιάσειστον παρὰ τῶν συζύγων, στοργὴν μεγίστην παρὰ τῶν τέκνων αὐτῶν, σέβας καὶ τιμὴν παρὰ τῶν ἄλλων, τοκετὸν ἀκίνδυνον, ὑγιάν ἀκλόνητον καὶ εὐτυχίαν ἧς θέλουσιν ἀπολαύει βλέπουσαι τὰς ἰδίας θυγατέρας μμουμένας τὸ παράδειγμα αὐτῶν.

«Ὅποια ἡ μήτηρ τοιοῦτο καὶ τὸ τέκνον. Τὰ πρὸς ἀλλήλους καθήκοντα εἰσὶν ἀμοιβαῖα· ἐὰν ἡ μὲν ἐκπληρώσῃ ταῦτα κακῶς, καὶ τὸ δὲ θέλει ἀμελήσῃ αὐτά. Τὸ τέκνον πρέπει ν' ἀγαπᾷ τὴν ἰδίαν μητέρα καὶ πρὶν ἢ μάθῃ ὅτι ὀφείλει νὰ τὴν ἀγαπᾷ. Ἐὰν ἡ φωνὴ τοῦ αἵματος δὲν ἐνισχυθῇ καὶ ὑπὸ τῆς συνθεσίας καὶ τῶν φροντίδων, σβέννυται κατὰ τὰ πρώτα ἔτη, καὶ ἡ καρδιά ἀποθνήσκει, οὕτως εἰπεῖν, πρὶν ἢ γεννηθῇ. Καὶ τότε παρεκτρεπόμεθα τῆς φυσικῆς ὁδοῦ ἐκ πρώτης ἀρετηρίας.»

Περὶ τῆς ἀνάγκης, ἡ μᾶλλον περὶ τοῦ μεγίστου πλεονεκτήματος τοῦ νὰ γαλακτοτροφῶσιν αὐταὶ αἱ μητέρες τὰ ἴδια τέκνα, γράφει πολλὰ καὶ πειστικώτατα ὁ Ῥουσσώ ἐν τῷ περὶ ἀγωγῆς συγγράμματι αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ἐν τῷ Κεφ. Α'. οὕτως τὴν μετὰ προσοχῆς ἀνάγνωσιν συνιστῶμεν πρὸς τὰς μητέρας.

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ.

(* Ἴδε φυλλάδ. 174. σελ. 113, καὶ 179, σελ. 253.)

—οοο—

Μεταξὺ τῶν παρὰ τῷ Κυρίῳ Σπυρίδωνι Κόμνω χειρογράφων ὑπάρχουσιν ἔτι δύο πραγματεῖαι ὕλης

(*) Ἐξυλογραφήσθη ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Π. Σκιαδοπούλου.

φιλοσοφικῆς ἢ μὲν Θεορίλου τοῦ Κορυθαλέως, Ἰπόμενημα εἰς τὸ περὶ ψυχῆς τοῦ Ἀριστοτέλους· ἡ ἕτερα δὲ συγγραφέως ἀγνώστου, ἐπιγράφεται Ἰπόμενημα καὶ ζητήματα εἰς τὸ δ' τῆς τοῦ Ἀριστοτ. φυσικῆς ἀκροάσεως· ἀλλὰ τὸ τεῦχος περιέχει ὑπομνηματισμοὺς καὶ τῶν λοιπῶν ἐφεξῆς βιβλίων μέχρι τοῦ ὀγδόου καὶ τελευταίου. Ἐκ τούτου ἐραυίζομεθα καὶ ἐκδίδομεν σήμερον ἀποσπάσματα τινὰ, ὡς ἐπράξαμεν καὶ ἐπὶ τοῦ Νικομάχου τοῦ Γερραίου, καὶ πρότερον ἔτι ἐπὶ τῶν γραμματικῶν συνταγμάτων Μαξίμου τοῦ Πλανούδη καὶ λοιπῶν. Εἴπομεν ὅτι εἶναι ἀγνώστου ὁ συντάκτης τῶν ὑπομνημάτων τούτων, φάνεται δὲ ἀκμάσας μετὰ ἢ περὶ τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων, διότι ἀναφέρει οὐ μόνον τοὺς ἀρχαίους τοῦ Ἀριστοτέλους ὀπαδοὺς καὶ ὑπομνηματιστάς, οἷον τὸν Φιλόπονον καὶ Θεμιστίον καὶ Σιμπλίκιον (ἐκ τοῦ τελευταίου μάλιστα τούτου καὶ ἀρῦεται συχνά) ἀλλὰ καὶ Ἀβερόνιον καὶ Ἀλγαζέλιον τοὺς Ἀραβῶν φιλοσόφους, καὶ ἀλλοῦ Ἀλβερτον τὸν ἐπικαλούμενον Μέγαν, ἀκμάσαντα περὶ τὸν δωδέκατον αἰῶνα. Τὰ ὄφρα του εἶναι κυριολεκτικόν, σύντανον καὶ σαφές μετὰ γλαυροφύτου ἀπερίττου, τὸ δὲ τοῦ Κορυθαλέως μᾶλλον ἀνεμῆνον μεταφορικόν καὶ ποιητικώτερον, κατὰ τοὺς Πλατωνικοὺς μᾶλλον ἢ τοὺς Ἀριστοτελικούς. Σημειοῦμεν δὲ ὅτι τὸ κείμενον τοῦ Ἀριστοτέλους ὅπερ ὁ ὑπομνηματιστής παραθέτει ἐκάστοτε ἐν ἀρχῇ τῶν ὑπομνημάτων, περιέχει πολλαχοῦ διαφορὰς γραφῶν ἀξιολόγους, ὡς ἐβεβαιώθημεν παραβαλόντες αὐτὸ πρὸς τὴν τελευταίαν ἐκδοσιν τῶν Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων τὴν ὑπὸ Βεγκέρου καὶ Βρανδῆ. Ὡστε καὶ ἐκ τούτου φαίνεται ἡ ἀξιολογότης τῶν ἐν Ἀθήναις χειρογράφων, ἅτινα ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὀφείλει νὰ δράξῃ ὡς κάλλιστον ἐρμῆιον καὶ κοσμήσῃ δι' αὐτῶν τὴν ἐθνικὴν βιβλιοθήκην.

I. ΚΑΡΑΣΟΥΤΣΑΣ.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΚΑΙ ΖΗΤΗΜΑΤΑ Εἰς τὸ Δ' ΤΗΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ.

Συμπληρώσας ἐν τοῖς τρισὶ προῤῥηθεῖσι βιβλίοις τὸν περὶ τῶν στοιχείων καὶ τῶν ἄλλων αἰτιῶν λόγον, καὶ ἔτι τῶν περὶ τῆς ἀρχῆς ὑποδυομένων, ἐφεξῆς λοιπὸν περὶ τῶν ἐξωθεν ὑπαρχόντων τοῖς φυσικοῖς σώμασι ἢ τοιαῦτα ζητεῖ τε καὶ παραδίδωσιν οἷος ἐστὶν ὁ τε τόπος καὶ ὁ χρόνος. Πᾶν γὰρ φυσικὸν σῶμα ἐν τόπῳ ἐστὶ καὶ κατὰ τόπον κινεῖται καὶ ἡρεμεῖ ἐν τόπῳ. Τὰ δὲ γε ἀπλᾶ σώματα καὶ εἰδοποιεῖται τῇ ἐπὶ τοὺς οἰκείους τόπους διαφορᾷ. Ἐπεὶ δὲ πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ μετρεῖται, ἔδει καὶ περὶ χρόνου διδάξαι. εἴπερ ἀριθμὸς πάσης κινήσεως ὁ χρόνος. Εἰκότως δὲ πρότερον λέγει περὶ τόπου, προηγείται γὰρ ὁ τόπος τοῦ χρόνου ἔτι δὲ καὶ τῆς κινήσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος· ἐστὶ γὰρ τὸ μὲν σῶμα ἐν τόπῳ, ἡ κίνησις ἐν τῷ σώματι, ὁ δὲ χρόνος ἐν τῇ κινήσει. Ἐπειδὴ δὲ τινες καὶ τὸ κενὸν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τιθέντες ἔλεγον αὐτὸ τόπον τοῦ σώματος, ἐ-

στερημένον, εικότως μετά τούς περί τόπου λόγους και περί κενού διαλαμβάνει, και ούτω περατοῖ τὸ προκαείμενον βιβλίον.

Κεφάλαιον α'. ὕψος α'.

« Ὁμοίως δ' ἀνάγκη και περί τόπου τὸν φυσικὸν ὡσπερ και περί ἀπείρου. »

Τὰ περί τόπου προβλήματα προτίθησι πρῶτον ὁ Ἀριστοτέλης καθ' ὁμοιότητα τῶν περί ἀπείρου ζητήσεων, ἀμέλει ὅτι δεῖ τὸν φυσικὸν περί τόπου διαλαβεῖν, και πρῶτον μὲν εἰ ἐστὶν ἡ μὴ, δεύτερον δέ, τί ἐστὶ, και ἐφεξῆς πῶς ἐστὶν, ᾧ συγγενές ἐστὶ τὸ ὁποῖόν τι ζήτημα ὡς φησι Συμπλίκιος, ὁ δὲ Θεμιστιος και ὁ Ἀθερότης τῶ, πῶς ἐστὶ, δηλοῦσιν εἰ ἐστὶν οὐσία ἢ συμβεβηκός ὁ τόπος.

Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖς, διὰ τί τὸ πῶς ἐστὶ προέταξε τοῦ τί ἐστὶν ;

Ἀποκρίνεταί σοι Συμπλίκιος, ὅτι πολλάκις ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος εὐρίσκωμεν, ὡσπερ και ἐπὶ τοῦ τόπου τὰ νῦν φηθήσεται και διὰ τοῦτο πρῶτον περί τοῦ πῶς ἐστὶ και ὁποῖόν τι ἐστὶ διαλέγεται, εἶτα και περί τοῦ τί ἐστὶν.

« Τὰ δὲ γε ὄντα πάντες ὑπολαμβάνουσιν εἶναι που. »

Ἐφεξῆς δὲ διὰ δύο ἐπιχειρημάτων δεικνύσιν ὅτι ἀναγκασίος ὁ περί τοῦ τόπου λόγος τῶ φυσικῶ, και πρῶτον μὲν οὕτως· τὰ γὰρ ὄντα πάντα εἰσὶ που ἀρα και περί τόπου δεῖ τὴν φυσικὸν διαλαβεῖν και ὅτι εἰσὶ που δῆλον· τὰ γὰρ μὴ ὄντα οὐδαμοῦ εἰσιν, ὡς ὁ τραγέλαφος και τὰ τοιαῦτα· ἀρα εἰσὶ που τὰ ὄντα.

Ἄλλ' εὐθύς και ἡ ἀπορία πάρεστι· πῶς γε εἰσὶ που τὰ ὄντα.

Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος και Συμπλίκιος ἀποκρίνονται τὸν Ἀριστοτέλην μὴ ἐξ ἰδίας γνώμης οὕτως εἰρηκέναι, ἀλλ' ἐκ τῆς δόξης τῶν μόνων τὰ σώματα οἰομένων εἶναι, ἀσώματον δὲ και νοερὸν οὐδέν. Οὗτοι τοίνυν ἔλεγον πάντα τὰ ὄντα εἶναι που διὰ τὸ δοξάζειν πᾶν τὸ ὄν σῶμα εἶναι, τὸ δὲ σῶμα ἐν τόπῳ ἐστὶν· ἀρα και τὸ ὄν πᾶν ἐν τόπῳ ἂν εἴη. Ἐξ ὧν και ἡ ῥηθεῖσα τοῦ ἐπιχειρήματος ἀκολουθία ἔπεται κατ' αὐτούς, ὅτι ἀμέλει τὸ μὴ ὄν οὐδαμοῦ, ἀρα τὸ ὄν ἐστὶ που. Κατὰ δὲ τὴν κινετώσαν ἀλήθειαν εἶναι τὰ νοερά και ἀσώματα, οὐχ ἔπεται ἡ ἀκολουθία αὐτῆ τοῦ λόγου, τὰ γὰρ πνεύματα εἰσὶ, και ὅμως οὐκ εἰσὶ που.

Δεύτερον δὲ ἐπιχειρεῖ οὕτως· ἡ γὰρ κίνησις ἡ κινή πάντων τῶν φυσικῶν σωμάτων και κυριωτάτη κατὰ τόπον ἐστὶ, και φορὰ λέγεται· ἀλλὰ μὴ τὸν φυσικὸν δεῖ περί κινήσεως διαλαβεῖν, ἀρα και περί τόπου. Ἐκέλευε δὲ τὴν κατὰ τόπον κίνησιν κοινὴν, ἢ, ὡς φησι Συμπλίκιος, ὑπὸ πάντων ὡς κοινὴν ὁμολογουμένην, ἢ ὅτι πᾶσιν ἐνυπάρχει τοῖς σώμασιν οὐ μόνον τοῖς ἀπλοῖς ἀλλὰ και τοῖς μικτοῖς, και αὐτοῖς γε τοῖς οὐρανοῖς, ἐν οἷς αἱ ἄλλαι κίνησις οὐκ ἐνυπάρχουσιν· ὅθεν και κυριωτάτη εικότως λέγεται ὡς πρωτίστη και ἀρχηγικωτάτη πασῶν.

Ἔπος β'.

« Ἐχει δὲ πολλὰς ἀπορίας τί ποτε ἐστὶν ὁ τόπος. » Δείξας ὅτι ἀναγκασίος τῶ φυσικῶ ὁ περί τόπου λόγος, ἐφεξῆς λοιπὸν δεικνύσιν ὅτι και χαλεπὸν τὸ πρόβλημα, και διὰ τοῦτο συντόνου δεικνύμενον ἀντιλήψεως, και συγγνώμης, εἰ μὴ τῆ αὐτοῦ ζητήσῃ και ἐξηγήσῃ ἀναφανείη τοῦ λόγου τὸ ἀκριβές. Τὸ δὲ χαλεπὸν τοῦ προβλήματος διὰ δύο αἰτίας δηλοῖ, πρῶτον μὲν ὅτι δεῖ τοὺς ὀρισμοὺς τῶν ζητούμενων πραγμάτων ἐκ τῶν καθ' αὐτὰ ὑπαρχόντων αὐτοῖς συναγεῖν· τὰ δὲ καθ' αὐτὰ τῶ τόπῳ ὑπαρχοντα μάλιστα πάντων εἰσὶ δύσληπτά τε και δυσχερῆ· ἀρα χαλεπὸν τὸ περί τόπου ὑπάρχει (α) πρόβλημα. Ὅτι δὲ δύσληπτα τὰ καθ' αὐτὰ τῶ τόπῳ ὑπαρχοντα ἐκ τῶν δε δῆλον· ἄρτι μὲν γὰρ τοῦτο ἄρτι δ' ἐκεῖνο εἶναι τὸν τόπον δεικνύουσι. Τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν δεικνύουσι αὐτὸν ὡς εἶδος, καθὼ περιέχει και ὀρίζει τὸ ἐν τόπῳ, τὰ δ' αὖ πάλιν ἄλλο παρὰ τὴν ὕλην και τὸ εἶδος, ἢ πάντα δύσκολον αὐτοῦ ποιεῖ τὴν κατάληψιν. Δεύτερον δὲ τῆς αὐτοῦ χαλεπότητος αἰτίον ἂν εἴη τὸ μηδὲνα περί αὐτοῦ προαπορῆσαι (β) ἢ προεπορῆσαι. Πολλὴν γὰρ εὐπορίαν ἐργάζεται ἡ τῶν ἄλλων διδασκαλία ἐπὶ τῆς τῶν πραγμάτων ζητήσεως. Τοῦτο μάλιν δὲ ἀπορίαν μεγίστην τοῖς ζητοῦσι ποιεῖ τὸ μηδὲνα ἔχειν τῆς ζητήσεως κοινωτόν· ὁ πεπονηθεὶς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῆ τοῦ τόπου ζητήσει· διὰ τοῦτο δυσχερῆ (γ) και δυσνόητον τὴν περί τούτου ζητήσιν ἀποφαίνεται.

ἘΤΕΡΟΝ ΑΠΟΣΗΜΑΣΜΑ.

Ἐπόμνημα και ζητήματα εἰς τὸ ὄγδοον (δ) τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως.

Κεφ. α. ὕψος α.

« Πότερον δὲ γέγονε ποτε κίνησις, οὐκ οὐσα πρότερον. »

Ἐνταῦθα μὲν διαλαμβάνει ὁ Ἀριστοτέλης περί τῆς πρώτης ἀρχῆς τῆς κινήσεως, και ποῖα γε ἐστὶν ἡ πρώτη κίνησις, και τὸ πρώτως κινεῖν και τὸ πρώτως κινούμενον. Πρότερον δὲ ζητεῖ, πότερον, ἡ κίνησις ἔσχει ἀρχὴν, ὡστε ἦν τις χρόνος ὅτε οὐκ ἦν κίνησις ὁποιοῦν, και ἔξει τέλος, ὡστε ἔσται τις χρόνος, ὅτε οὐδὲν κινήσεται ἢ ἦν αἰεὶ, και ἐστὶ, και ἔσται οὔτε ἀρχαμένη, οὔτε παυσομένη, ἀλλ' ἀθάνατος και ἀπαυστος ἐστὶ, ὑπαρχουσα οἷον ζωὴ τις τοῖς ὑπὸ σελήνην πᾶσι.

Και σημειῶσαι τὸν τρόπον τοῦ λέγειν (οἷον ζωὴ τις), ὅτι εἰ και μὴ ζωὴ ἐστὶ τοῖς καθ' ἕκαστα πᾶσι συνεστῶσι φύσει, ὁμως τῶ σύμπαντι γενικῶς ληφέντι ζωὴ τις ἐστὶ, καθὼ δηλαδὴ τῶν ἐν αὐτῶ τὰ μὲν κινεῖ τὰ δὲ κινεῖται ἀπλῶς δὲ οὐκ ἐστὶ ζωὴ τὸ πᾶν· οὐ γὰρ σύνθετόν τι ὡσπερ τὸ ζῶον. (ε)

Ζητεῖται παρὰ τῶν ἐξηγητῶν, περί ποῖας διαλέ-

(α) Τὸ χειρόγρ. ὑπάρχειν.
(β) Τὸ χειρόγρ. προπορῆσαι.
(γ) Τὸ χειρόγρ. δυσχερές.
(δ) Εἰς τοῦ Βικιέρου τὴν ἐκδοσιν τὸ βιβλίον τοῦτο ἐπιγράφεται ἔνταυθεν.
(ε) Τὸ χειρ. τὸ ζῶον.

ΠΕΡΙ ΒΑΝΑΝΕΩΝ,

ΚΑΙ ΙΑΙΩΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΟΥ ΒΑΝΑΝΕΑΣ.

—000—

Κύριε Συντάκτα τῆς Πανδώρας.

Εἰς τὸ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον ΡΠΑ δημοσιευθὲν φυλλάδιον τῆς Πανδώρας, εἶδον τὰ περιγράφεται οὐχ ἀκριβῶς ἡ Βανανέα, και μάλιστα ἀντὶ τῆς Βανανέας τὰ παρατίθεται κλάδος δένδρου ἔχοντος φύλλα ὀδοντωτὰ ἢ περιτετημημένα, και ὁμοιάζων ἐν εἶδος ἀρτοκάρπου, ἴσως τὸ βοτανικῶς λεγόμενον Artocarpus incisa.

Ἐθεώρησα λοιπὸν καλὸν γὰρ σὰς πέφυκται ἀληθῆ εἰκόνα τῆς Βανανέας, ἢν δύνασθε γὰ παραβάλετε μετὰ τὰς ἐν τῶ κήπῳ μου καλλιευγουμένης, και μικρὰν περιγραφὴν, ἀν οὐχὶ ἐντελεῖ τοῦλάχιστον ἀληθεστέραν τῆς δημοσιευθείσης.

Ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ Βανανέα ἦτο γνωστή· τινὲς φρονούσιν ὅτι αὐτὴ ἦτο τὸ ἀναφερόμενον ἐν τῶ κήπῳ τῆς Ἐδέμ δένδρον τῆς ζωῆς, τοῦ ὁποῖου ὁ καρπὸς ἐγένετο ἀφορμὴ τοῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος, ἢ τοῦλάχιστον ἡ Συκὴ διὰ τῶν φύλλων τῆς ὁποίας ἐζήτησαν ὁ Ἀδάμ και ἡ Εὐά, γὰρ καλύψωσι μετὰ τὸ ἀμάρτημα τὴν γυμνότητα αὐτῶν. Ἀλλ' ἔως ὅτου δὲν ἐβριθῆ ἀρχαιολογικῶς ἡ ὑπαρξίς και ἡ θέσις τοῦ ἐπιγείου παραδείσου και διασπαρτισθῶσι τὰ περί Ἀδάμ και Εὐάς, ἀπέχω γὰρ ἐγγυηθῶ περί τῆς ἀληθείας τῆς ἰδέας ταύτης. Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ φυλλώματος αὐτοῦ τοῦ φυτοῦ, ὁ ὑπερμεγέθης βότρυς τῶν εὐόσμων και εὐχύμων καρπῶν του, και τὰ ὠρελήματα ἀπερχορηγεῖ εἰς τοὺς κατοίκους τῶν θερμῶν κλιμάτων, ἐνέπνευσαν πάντοτε, πρὸς τὰς θερηκευτικὰς προλήψεις, τὴν ἀγάπην και τὸ σέβας τῶν λαῶν.

Φύονται δὲ αὐτομάτως, και καλλιευγούνται τὰ διάφορα εἶδη τῶν Βανανέων κατὰ τὰς νήσους και ἡπείρους τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς και Ἀμερικῆς εἰς ὅλα τὰ ἐντὸς τῆς διακεκαυμένης ζώνης πλάτη. Εὐδοκιμοῦσι δὲ περισσότερο ἐκεῖ ὅπου ἡ θερμότης συνοδεύεται διὰ τῆς ὑγρασίας, ἢ δὲ γῆ εἶναι μαλακὴ, παχεῖα και ἀργιλλώδης. Οὕτως εἰς τὰ πεδία τῆς Ἰάβης και τὴν νῆσον Μαδαγασκάρην, ὡς λέγει ὁ Βερναρδίνος Σαμπιέρρος, βλαστάνουσιν αἱ ὠριότεραι και ῥωμαλεότεραι Βανανέαι.

Τὸ φυτὸν τοῦτο ζῆ πολλά ἔτη, ἀλλ' εἶναι μονοκαρπιμον· τοῦτέστι ἡ καρποφοροῦσα ἀποξ Βανανέα καταστρέφεται μετὰ τὴν καρποφορίαν· γεννᾷ δὲ ἀπὸ τῆς ῥίζης τῆς βλαστοῦς ἄλλους οἰτινες τὴν διαδέχονται.

Και ἡ μὲν ῥίζα εἶναι βολβώδης, παχεῖα, ὑπομήκης, φέρουσα πλῆθος ἰνῶν.

Ὁ δὲ καυλὸς πάντοτε ἀπλοῦς και μὴ διακλαδούμενος, λαμβάνει ὕψος μὲν 6 ἕως 15 ποδῶν· πάχος δὲ πολλάκις τοῦ μηροῦ· δὲν εἶναι δὲ ζυλώδης

γεται νῦν κινήσεως ὁ Ἀριπτοτέλης. Καὶ ὁ μὲν Ἀραψ Ἀθερότης φησὶν ὅτι διαλέγεται περί μιᾶς κινήσεως συνεχῆς, ὁποῖα ἐστὶν ἡ πρώτη τοῦ οὐρανοῦ κίνησις, ἢ λέγεται και περιφορὰ. Ὁ δὲ Συμπλίκιος και οἱ λοιποὶ πάντες φασὶ τὸν Ἀριστοτέλην διαλαμβάνειν οὐ περί μιᾶς και μερικῆς κινήσεως, ἀλλὰ περί τῆς καθόλου φυσικῆς κινήσεως, και αὕτη ἡ δόξα δοκεῖ μοι κρείττων. Ἡ γὰρ ἀρίστη μέθοδος ἐκ τῶν καθόλου ἐπὶ τὰ καθ' ἕκαστα προχωρεῖ· ὅθεν και Ἀριστοτέλης ἐκ τῆς καθόλου ἀρχαίμενος ἔρχεται (ε) δεῖξων ἐν μέρει ὅτι μία ἐστὶν ἡ πρώτη αἰδὶος κίνησις.

« Εἶναι μὲν οὖν κίνησιν πάντες φασὶν οἱ περί φύσεως τι λέγοντες. »

Τοῦ ζητήματος προτεθέντος προαισάγει τὰς δόξας τῶν πάλαι, και πρῶτον μὲν προτίθησι τὴν τῶν φυσικῶν περί τοῦτο συμφωνίαν, εἶτα και τὰς διαφορίας αὐτῶν. Πάντες τοίνυν οἱ περί φύσεως τι λέγοντες ἐν τούτῳ ὁμολογεῖσιν, εἶναι τὴν κίνησιν, ὁ και δεικνύσι διὰ δύο τινῶν τεκμηρίων και πρῶτον μὲν ὅτι κοσμοποιούσι, τοῦτέστι περί τῆς τοῦ κόσμου κατασκευῆς διαλέγονται και τῆς αὐτοῦ συστάσεως, εἰ ἀμέλει ἐν χρόνῳ γέγονεν ἢ μὴ, ὅπερ οὐκ ἂν ἐζήτου, εἰ μὴ τὴν κίνησιν εἶναι διελογίζοντο· Δεύτερον δὲ διαλέγονται περί γενέσεως και φθορᾶς, αἰτινες κἂν μὴ ὅτι κινήσεις, ἀλλ' οὐκ ἄνευ κινήσεως γίνονται. Καὶ γὰρ αἱ κατὰ τόπον κινήσεις και ἀλλοιώσεις και αὐξήσεις και μειώσεις, τῶν γενέσεων προηγούνται και τῶν φθορῶν.

« Ἄλλ' ὅσοι μὲν ἀπείρους κόσμους τε εἶναι φασὶ, και τοὺς μὲν γίνεσθαι. »

Νῦν και περί τῆς διαφωνίας αὐτῶν διαλέγεται τρεῖς δόξας προβάλλων· και ἡ μὲν πρώτη ἐστὶ τῶν λεγόντων ἀπείρους κόσμους εἶναι, ὡς οἱ περί Δημόκριτον και Λεύκιππον και Ἐπίκουρον. Οὗτοι γὰρ αἰδίδιον ὑπέθευτο τὴν κίνησιν, οὐ και τὸ αἰτίον δῆλον. Ἐλεγον γὰρ ἅμα γεγενῆσθαι (ς), ἀλλὰ τοὺς μὲν γίνεσθαι, τοὺς δὲ φθεῖρεσθαι, ὡστε αἰεὶ τὰς γενέσεις αὐτῶν και τὰς φθοράς εἶναι· και ἐπομένως αἰδίδιον εἶναι και τὴν αὐτῶν κίνησιν· αἱ γὰρ γενέσεις και φθοραὶ ἄνευ κινήσεως και ἀλλοιώσεως οὐκ ὑπάρχουσιν.

Ἡ δὲ δεύτερα δόξα ἐστὶ τῶν λεγόντων ἕνα κόσμον εἶναι, και τοῦτον ἀγένητον και ἀφθαρτον· ὅθεν και τὴν κίνησιν αἰδίδιον ὑπέτιθεντο· και ταύτης τῆς δόξης γέγονεν ὁ Ἀριστοτέλης ἀρχηγός και ἐφευρετής, κἂν Συμπλίκιος· λέγη και Πλάτων, περί οὐ οἱ πλείστοι τοῖναντίον φασὶ.

Ἡ δὲ τρίτη δόξα ἐστὶ τῶν λεγόντων ἕνα και μόνον εἶναι τὸν κόσμον, οὐ μὴν δὲ αἰεὶ. Ὅθεν και τὴν κίνησιν ὑποτίθενται κατὰ λόγον, τοῦτέστιν ὡσπερ φασὶ τὸν κόσμον μὴ εἶναι αἰδίδιον. Καὶ ταύτης τῆς δόξης γεγονόσιν ὁ τε Ἀναξαγόρας και Ἐμπεδοκλῆς.

(ε) Τὸ χειρόγρ. ἔρχεται.
(ς) ἴσως, οὐχ ἅμα γεγενῆσθαι.

ἀλλὰ τρυφερός, καὶ τὸ πάχος του πηγάζει ἐκ τῆς ἐν εἴδει κολεῦ βάσεως τῶν διαφόρων φύλλων, αἵτινες περιέχονται ἢ μία ἐντὸς τῆς ἄλλης ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ χιτῶνες τοῦ κρομμύου.

Ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ γυμνοῦ τούτου στίπους φύονται τὰ φύλλα 8 ἕως 10 τὸν ἀριθμὸν, ἔχοντα μήκος μὲν 6—9 ποδῶν, πλάτος δὲ 1 μέχρι 2 ποδῶν. Τὰ μέγιστα ταῦτα φύλλα ἔχουσιν ἄκρα ἀκέραια, καὶ εἰσὶ λεῖα καὶ φαιδροπράσινα, τὸ δὲ ἐν τῷ κέντρῳ νεώτερον αὐτῶν κατὰ μήκος σπειροειδῶς τετυλιγμένον. Ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ φυλλώματος τούτου ἐξέρχεται μέγας ἀνοσφύρος ποδίσκος, ὅπως ὁ σκάπο· εἰς τοῦς Ἰακίνθους, φέρων πολυάριθμα ἄνθη ἐπιφυᾶ κεκρυμμένα ὑπὸ σπαθοειδεῖς ἐπαλλήλους φολίδας, καὶ ἀποτελοῦντα στάχυν κωνικὸν φολιδωτὸν καὶ πορφυρόχρουν. Πᾶσα φολίς τοῦ στάχους τούτου, οὔσα ὡσεὶδὲς ὀξυκατάληκτος καὶ ξανθοκοκκίνου χρώματος, καλύπτει πέντε περίπου ἄνθη, καὶ καταπίπτει μετὰ τὴν ἀνάπτυξίν των.

Τὰ ἄνθη ταῦτα σύγκεινται ἐξ ἑνὸς περιανθίου βηθείως διμεροῦς οὔτινος ὁ ἐξωτερικὸς καὶ μεγαλύτερος λοβὸς διαιρεῖται κατακροῦφος εἰς πέντε ὀδόντας, ὁ δὲ ἐσωτερικὸς καὶ βραχύτερος εἶναι ἀκέραιος, κοίλος, καὶ σχεδὸν σφηνοειδής. Ἐκ στήμονων ἕξ, ὧν οἱ ἀνθήρες γραμμοειδεῖς· (ἐκ τούτων δὲ τῶν στήμονων πέντε μὲν ἐξαμβλοῦνται εἰς τὰ κατώτερα ἄνθη, εἰς δὲ μόνον εἰς τὰ ἀνώτερα, ὥστε τὰ μὲν πρὸς τὴν βῆσιν ἄνθη ἔχουσιν ἕνα μόνον στήμονα, τὰ δὲ πρὸς τὴν κορυφὴν πέντε). Ἐκ μιᾶς ὠσθήκης κειμένης ὑπὸ τὸ περιάνθιον, ἐπιμήκους, τριγώνου, τριχώρου, φεροῦσας στύλον κυλινδρικόν, τελευτῶντα εἰς εὐκαμπτὸν ὡσεὶδῆς, ἀμυδρῶς ἐξάγωνον.

Ὁ καρπὸς τῆς Βανανέας εἶναι σαρκώδης ἔχων 5 μέχρις 8 δακτύλων μήκος, ὑπόκλυτος, ἀμβλωῶς τριγῶνος, καὶ πρὸ μὲν τῆς ὠριμάσεως πράσινος κατὰ δὲ τὴν ὠριμάνσιν κίτρινος. Ἐκαστος δὲ στάχυς φέρει 80 ἕως 100 βανάνας ἀνά 5—6 σπονδυλοειδῶς πως κειμένας.

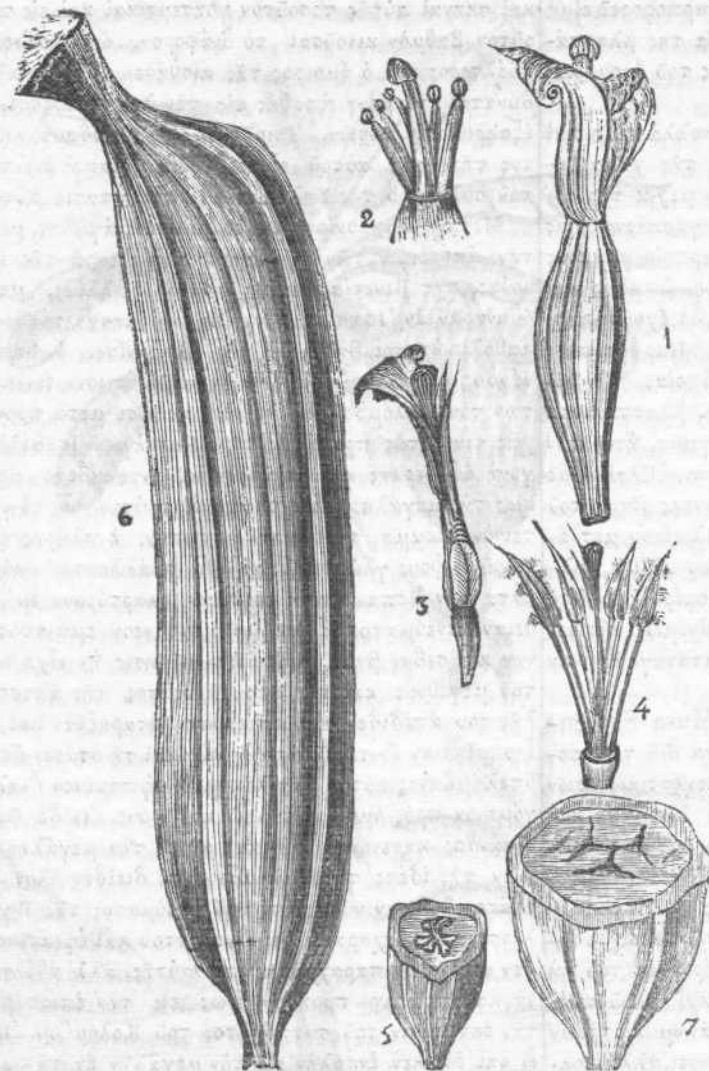
Αἱ βανάναι δυσκόλως ὠριμάζουσιν ἐπὶ τῆς Βανανέας, ἀλλὰ κόπτονται καὶ κρεμῶνται ἢ τίθενται ἐπὶ τούτῳ ἐντὸς ἀχύρων· καὶ πρὸ μὲν τῆς ὠρι-

Bararέα ἢ Παραδείσιος (*Musa Paradisiaca* Lin.) ἐν ἀνθήσει καὶ καρποφορίᾳ.

μάσεως εἶναι ἀνούσιαι καὶ ἀμυλώδεις, ὥστε δὲσ τρώγονται ἐὰν δὲν ψηθῶσι καὶ ἀρτυθῶν· ὅταν δὲ ὠριμάσῃσι, τὸ ἐν αὐταῖς ἄμυλον μεταβάλλεται εἰς σάκχαρ, συγγρόνως δὲ ἀναπτύσσεται ἰδιόζων τι καὶ ἐξαισίον ἄρωμα. Ὅλον τὸ ἐντὸς τοῦ καρποῦ εἶναι ὡς μάζα τις ὑποκύτρινος βουτυρώδης, εὐχυμος, ἀνευ σπερμάτων, ἰνῶν, ἢ σκληρότητός τινος, καὶ ἀπᾶλληλος πρὸς τροφήν, καὶ τῶν νηπίων ἄτινα δὲν ἀπέκτεσαν ὀδόντας, καὶ τῶν γερόντων ὀφτίνας τοῦς ἔχασαν· εἶναι τέλος εἰς τῶν περιζήτητων καρπῶν, ἐν τῶν λαμπροτέρων δώρων τῆς φύσεως. Παρατηρήθη ὅτι ἡ γεῦσις τῶν καλῶς ὠριμῶν βανανῶν εἶναι συγγενεῦσά καὶ μετᾶζουσα πρὸς ὅλα τὰ γνωστά εἶδη τῶν καρπῶν, ἰδίως δὲ τὰ καλὰ μήλα, τὰ ἄπια, τὰ ροδάκνια καὶ τὰ ἀρμενικὰ μήλα, ὥστε ὁ βανανοφάγος δύναται διὰ τῆς φαντασίας ν' ἀναπληροῦ καὶ ὡς ὕλικὸς τὴν ἔλλειψιν τούτων τῶν καρπῶν.

Εἰς πολλὰς ἐντὸς τῶν τροπικῶν χώρας οἱ μὴ εἰ-

Ἄνθη καὶ καρπὸς τῆς Παραδείσιου Bararéας. (Ἐξωγραφήθησαν κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ φυσικοῦ μεγέθους).

σέτι ὄροιμοι καρποὶ τῆς Βανανέας κόπτονται εἰς λεπτά, καὶ ξηραίνοντες εἰς τὸν ἥλιον ἀλήθονται καὶ μεταβάλλονται εἰς ἄλευρον ἢ ἐξέμενοι ἐντὸς ὕδατος δίδουσιν ὡς ἀποστάθμην ἐν ἄμυλον (νισεστὲ) ἐξαισία· ποιότητος, καὶ θρεπτικώτατον. Δι' αὐτοῦ τοῦ ἄμυλου καὶ τοῦ ἀλεύρου τρέφονται ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, ὥστε ἡ Βανανέα εἶναι εὐεργέτημα οὐ

- (1) Ἄνθος ἐρακροῦδιον γόνιμον, φαίνεται δὲ κάθωθεν ἢ ὠσθήκη καὶ ἀνοῦσιν τὸ διμερῆς περιάνθιον.
- (2) Τὸ αὐτὸ, ἀφ' οὗ ἀφῆρηθ' ἡ περιάνθιον ὅπου φαίνεται οἱ πέντε ἐξαμβλωθέντες στήμονες, ὁ στύλος, καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ ἐξάγωνον στήγμα.
- (3) Ἄνθος ἐρακροῦδιον ἄγονον.
- (4) Τὸ αὐτὸ, ἀφ' οὗ ἀφῆρηθ' ἡ περιάνθιον· φαίνεται δὲ οἱ πέντε γόνιμοι στήμονες καὶ ὁ στύλος.
- (5) Νέος καρπὸς ὀριζοντίως τεταμημένος ὅπου φαίνεται οἱ τρεῖς τῆς ὠσθῆ. π. χ. χῶροι.
- (6) Καρπὸς ἀκέραιος ὄριμος.
- (7) Ὁριζόντιος τομῆ τοῦ ὠριμοῦ καρποῦ ὅπου αἱ κοιλότητις τῶν χώρων ἐπληρώθησαν πύλου.

μικρὸν εἰς τὰς ἀγρίας καὶ νομαδικὰς φυλάς τῶν μερῶν ἐκείνων. Διὰ τοῦ ἀλεύρου τούτου τρέφονται οἱ ταξειδεύοντες, δι' αὐτοῦ εἰς τὴν νέαν Γρενάδην κατασκευάζουσι ἄρτον, οὔτινος γίνεται μέγιστη χρῆσις. Εἰς τὰς Ἀντίλλας (Ἀτλαντίδας) καὶ τὴν Καυένναν κατασκευάζουσι ποτὸν τι καλούμενον οἶνον Bararéας, καὶ οἰνόπνευμά τι εὐωδέστατον.

Ἐκτὸς τούτου, ὁ καυλὸς καὶ αἱ σαρκώδεις ρίζαι χρησιμεύουσιν ὡς νομῆ τῶν ζώων, διὰ δὲ τῶν ἰνῶν καὶ τῶν τρυχαλιῶν τῶν κορμῶν καὶ τῶν φύλλων δύναται νὰ κατασκευασθῶσι ὑφάσματα καὶ σκιάδια ἐλαφρότατα, καὶ θρυαλλίδες λύχνων προτιμότεραι τῶν ἐκ πάμβακος, ὡς μὴ ἀπανθρακούμεναι πρὸς τὴν κορυφὴν καὶ ἐλαττόνουσαι τὸ φῶς. Ἐκτὸς τούτων ὁ ἐν τῷ καυλῷ καὶ τὰ φύλλα χυμὸς ἀναλυθεῖς ὑπὸ τοῦ φουρκροῦ καὶ Βωκελίνου (Fourcroy et Vauquelin) ἐθεωρήθη ὡς στυπτικὸν ὡφέλιμον κατὰ τῶν διαβροχῶν.

« Ἡ Βανανέα (λέγει ὁ Βερνανδίνος Σχιμπιέρρος, ὁ εὐγλωττότερον πάντων περιγραφῆς αὐτὴν) ἀρκεῖ δι' ὅλας τὰς ἀνάγκαις τοῦ ἀνθρώπου, διότι χρησιμεύει τὴν ὑγιεινέραν τροφήν διὰ τῶν ἐχόντων τὴν διάμετρον τοῦ ἀθροῦστος στόματος

καρπῶν τῆς. Εἰς μόνος βότρυς ἀποτελεῖ φορτίον ἑνὸς ἀνδρός· ἔχει τὸ φύλλωμα ὡς μεγαλοπρεπῆ καὶ φαιδροπράσινον σκιάδα, ἕνεκα δὲ τοῦ εὐλυγίστου αὐτῶν παρέχει εἰς τοῦς Ἰνδοῦς διάφορα ἀγγεῖα δι' ὕδωρ καὶ τροφᾶς· δι' αὐτοῦ σκεπάζουσι τὰς καλύβας των, καὶ προμηθεύονται ἐν εἶδος νήματος· δύο ἐξ αὐτῶν τῶν φύλλων καλύπτουσιν ἕνα ἀνθρώπον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἔμπροσθεν καὶ ὀπίσθεν. Ἡμέραν τινα ἐν ᾧ περιεπάτουσιν μακρὰν τῆς πόλεως πλησίον παραθαλάσσιων τινῶν βράχων εἶδον δύο μαζοῦς φέρουσας ἐπὶ τῶν ὤμων των κορμῶν Βαμβούτης (εἶδος καλάμου ἰσχυροῦ) ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐκρέματο δέμα τι περιτετυλιγμένον μετὰξὺ δύο φύλλων βανανέας· ἦτον τὸ νεκρὸν σῶμα ἑνὸς δυστυχοῦς συνδούλου των, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπήγαγον νὰ προσφέρωσι τὰ τελευταῖα χρῆσις εἰς τὸν μοναχικὸν ἐκεῖνον καὶ ἀπομεμακρυσμένον τόπον. Οὕτως ἡ Βανανέα χρησιμεύει εἰς τοῦς δυστυχοῦς ἐκείνους τροφήν, κακοκίαν, ἐπιπλα, φάρμακα, καὶ νεκρικὴν συνδάνην. »

Ἡ Βανανέα εἰσῆχθη εἰς τὰ θερμοστρεῖα τῆς Εὐ-

ρώπης πρό ημισυ αιώνας όπου δέν καρποφορεί εἰμὴ μετὰ τριετίαν· ἀλλ' εἰς τὴν πατρίδα τῆς βλαστάνουσα ῥωμαλέοτερον καρποφορεῖ ἐντὸς τοῦ ἔτους καὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

Ἐν τῇ καλλιέργειᾳ ἀπαντῶνται πολλὰ εἶδη καὶ διαφοραὶ (variétés) Βανανῶν, ἀπὸ τῆς χαμικιήλου καὶ γάνου ἐχούσης ὕψος 6 ποδῶν μέχρι τῆς γιγαντώδους τῆς φουμένης εἰς Μαδαγασκάρην ἧτις ἔχει 15 ποδῶν ὕψος. Τινὲς ἔχουσι καρποὺς μικροὺς καὶ κυροῦς καλουμένους κέρατα βοῶς, ὧν εἰς ἀρκεὶ διὰ τὸ γεῦμα ἐνὸς ἀνθρώπου, τινὲς δὲ ἔχουσι καρποὺς μετρίους ἢ καὶ μικροὺς. Ἀλλὰ ἡ Πραδείσιος Βανανέξ (Musa Paradisiaca) τῆς ὁποίας τὴν εἰκόνα δημοσιεύομεν εἶναι ἡ κοινωτέρη, βλαστάνουσα ἐπιτυχῶς μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Μεσογείου, ἧτοι τὴν Ἀλεξάνδρειαν, Ἀλγερίαν καὶ Μελίτην. Ἐλαθον δὲ καὶ ὀριμὸς καρπὸς καὶ φυτό Βανανέξ παρὰ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ φίλου μου Κυρίου Καλλιníkου μετ' ἐπιτυχίας εἰς τὸ ὄμαλόν τῆς Ζακύνθου κλίμα καλλιερχοῦντος αὐτάς. Ἐν Ἀθήναις ὑποφέρει καὶ ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ ὑπὸ τῶν ὀρμητικῶν ἀνέμων, οἵτινες διασχίζοντες τὰ φύλλα τὰς τὰς καταναγκάζουσιν εἰς ἀσθένειαν καὶ θάνατον.

Ἔτερον εἶδος Βανανέξ εἶναι ἡ Musa Sapientum διαφέρειν τῆς Musa Paradisiaca διὰ τῶν πολυκαρπιωτέρων, μικροτέρων καὶ ἀρωματικωτέρων καρπῶν τῆς καλουμένων ἐν Εὐρώπῃ bacoves καὶ figues-bananes καὶ παρατεθειμένων εἰς τὰς τραπέζας τῶν πλουσίων. Φύεται δὲ εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Γουινέαν, τὴν Βραζιλίαν καὶ τὰς Ἀντίλλας.

Ἔτερον εἶδος Βανανέξ εἶναι ἡ τῶν Τρωγλοδυτῶν (Musa Troglodytarum) διαφέρειν ἐκ τοῦ μὴ κυροῦ καὶ κύπτοντος, ἀλλ' εὐθέως καὶ ὀρθοῦ στάχυος καὶ διὰ τῶν μικροτέρων καὶ ἀνωμαλωτέρων καρπῶν τῆς, μὴ κυτρίνων ἐν τῇ ὀριμάνσει, ἀλλὰ κοκκίνων μετὰ μελανῶν γραμμῶν. Φύεται δὲ αὕτη εἰς τὰς Μολουκικὰς νήσους.

Ἔτερον εἶδος φύεται ἐν Κίνα, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Musa Chinoensis ἢ Musa Cavendishii.

Δέκα ἔξ δ' ἕτερα εἶδη ἀναφέρονται εἰς τὰ βοτανικὰ συγγράμματα· καὶ ἴσως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα μὴ εἰσέτι ἀνακαλυφθέντα· διότι πολλὰ τῶν θερμωτέρων χωρῶν διατελοῦσιν εἰσέτι ἐπιστημικῶς ἀνεξέταστοι. Θ. Γ. Ο.

ΜΙΑ ΣΚΗΝΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΚΟΛΟΜΒΟΥ (*)

—ο—

Ὁ Κολόμβος ἐνώπιον τοῦ ἐν Σαλαμάγκῃ Συλλόγου τῶν Σοφῶν.

Σύμπασα μὲν ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοφοροῦ Κολόμβου εἶναι δραματικὴ καὶ περιέργως, ὑπάρχουσιν ὅμως

(*) Ἐκ τοῦ μετ' ὀλίγον ἐκδοθησομένου πανήματος τοῦ ἐν Λέσβῳ Σχολάρχου Κ. Γ. Ἀριστείδου, περὶ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς, γνωστοῦ τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Π α ν δ ῶ ρ α ε ἰς ἄλλων ἔργων αὐτοῦ.

καὶ σκηναὶ αὐτῆς τοσοῦτον γοητευτικαὶ καὶ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν κινῶσαι τὸ διάφορον, ὥστε μόνος ὁ ἀβέλετος καὶ ὁ ἄμοιρος τῆς αἰσθήσεως τοῦ καλοῦ δύναται νὰ μένῃ ἀπαθὴς εἰς τὴν λεπτομερεστέραν ἐξακριβῶσιν αὐτῶν. Τοιοῦτον ἀξιοσπούδαστον μέρος τῆς ζωῆς αὐτοῦ εἶναι βεβαίως καὶ ἡ ἐνώπιον τοῦ συλλόγου τῆς Σαλαμάγκῃς παράστασις αὐτοῦ.

Μετὰ πολυχρόνιους καὶ ἐπιμύχθους ἀγῶνας, μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τῶν προτάσεων του παρὰ τῆς Γενούης, τῆς Βενετίας καὶ τῆς Πορτογαλλίας, μετὰ ὀδυνηρὰν ἐν Ἰσπανίᾳ λιπαρίαν κηδόνικσαν τέλος οἱ καθολικώτατοι βασιλεῖς τῆς Ἰσπανίας, ὁ Φερδινάνδος καὶ ἡ Ἰσαβέλλα, νὰ προσκαλέσωσιν ἐνώπιόν των τὸν Κολόμβον καὶ νὰ ἀκοασθῶσι μετὰ προσοχῆς τινος τὰς προτάσεις του. Καὶ ἡ μὲν Ἰσαβέλλα, γυνὴ ὀξυδερκής καὶ μεγαλοφυῆς, ἀνταλάβετο ἀμέσως τῆς μεγάλης ιδέας τοῦ ξένου τούτου, οὗ τὸ φωνεῖν βλέμμα, τὸ ἔμψρον μέτωπον, ἡ πλήρης φυσικοῦ ὕψους γλῶσσο, καὶ τοῖς σφάλλουσα ἀκούη κατὰ τὴν Ἰσπανικὴν προσωδίαν, ἐμαρτύρουν ἐμβρίθειαν πνεύματος· ἐξήχου, καὶ ἐνέπνεον ἐμπιστοσύνην καὶ σέβας βεβαί. Διότι ἡ συνειδήσις ἦν εἶχε περ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἀποστολῆς του ἀπέδιδεν αὐτῷ τοιαύτην ἀταραξίαν καὶ ἀξιοπρέπειαν ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ καὶ τῇ στάσει ὥστε ὑπελάμβανες αὐτὸν βασιλεῖα μετημερισμένον διαλεγόμενον πρὸς ὁμοίους ἐκντῶ καὶ ἴσους. Ὁ δὲ Φερδινάνδος· κατενόησε μὲν καὶ αὐτὸς τὴν μεγάλην ἀξίαν τῆς ιδέας τοῦ Κολόμβου καὶ διείδεν ὅλον τὸ κράτος ὃ ἔσχεν αὐτὸς ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς Βασιλείσης, ἀλλὰ χαρακτηρὸς δυσπίστου καὶ ἐρεκτικοῦ, δὲν ἀπερῆνθη παραχρῆμα ὑπὲρ αὐτῆς, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ καθυποβάλῃ προηγουμένως εἰς τὴν ἐπιστήμην τὴν ἐκτίμησιν τοῦ συστήματος τοῦ Κολόμβου. Ἐφ' ᾧ καὶ ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τὸν μεγάλην ἐν τῇ αὐλῇ ἀσκούντα ἐπιρροὴν Φερνάνδον Ταλανέραν, Ἠγούμενον τῆς Πενυγίας τοῦ Πράδου (de Prado) καὶ πνευματικὸν τῶν βασιλέων, νὰ συγκαλέσῃ ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ προεδρίαν σύνοδον σοφῶν, ἧτις ἀκούσασα τὰς προτάσεις τοῦ Κολόμβου καὶ σκεφθεῖσα ἐπ' αὐταῖς, νὰ καθυποβάλῃ ἔπειτα τὴν γνώμην τῆς εἰς τὴν βασιλικὴν ἐγκρισίν.

Ἀκτὶς χαρᾶς ἐλαμψεν ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ Χριστοφοροῦ ἅμα ἀκούσαντος τὴν ἀπόφασιν ταύτην τοῦ βασιλέως. Ἐνόμισεν ὅτι ἐγγὺς ἦτο ἡδὴ τὸ τέρας τῶν ἀγῶνων του· μικρὸν ἔτι, καὶ ἡ ἡμέρα τοῦ θριάμβου του λαμπρὰ ἐμελλε ν' ἀνατείλῃ. Ἐμπαιχθεὶς ἄχρι τοῦδε ὑπὸ τῶν αὐλικῶν, θεωρηθεὶς ὡς μωρὸς καὶ φαντασιοκόπος ὑπὸ τοῦ ὄχλου καὶ τῶν ἀμαθῶν, ὑπελάμβανεν ὅτι ἐμελλε τέλος νὰ εὐρεθῇ ἐν τῷ μέσῳ σπουδαίου συλλόγου συγκεροτημένου ἐκ πάντων τῶν πεφωτισμένων καὶ πολυμαθῶν τῆς Ἰσπανίας ἀνδρῶν, φιλοσόφων, κοσμογράφων, ἀστρονόμων ἀνδρῶν πάσης προλήψεως καὶ παντός εὐτελοῦς συμφέροντος ἀνωτέρων, ἰκανῶν νὰ κατανοήσωσι κατὰ βίθους τὴν ἀληθῆ δύναμιν τῶν συλλογισμῶν αὐτοῦ. Αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ αὐτὸς πρὸ καιροῦ διακαῶς ἐπαθύμει. Καὶ ὅμως πόσον ἠπατήθη εἰς τὰς προσδοκίας

του ὁ πολυπαθὴς Κολόμβος! Ἐπέπρωτο ἐξ ἰδίας παίρας νὰ γνωρίσῃ μετὰ μικρὸν ὅτι ὁ ἐπενδύτης τοῦ Καθηγητοῦ δύναται πολλάκις νὰ καλύπτῃ αἰσχροὺς ἀμάθειαν καὶ σμικρόνοιαν.

Ἐν τούτοις οὐδαμῶς ἄλλοθι ἠδύνατο ἀρμολογεῖσθαι νὰ συγκεροτηθῇ ἡ πολυεὺκτος Σύνοδος τῶν σοφῶν ἢ ἐν τῇ Σαλαμάγκῃ, ὅπου κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος διεχειμαζέον ἡ πλανόδιος αὐλὴ τῆς Ἰσπανίας. Καὶ διὰ νὰ συλλάβωμεν ἰδέαν τινὰ ταύτης, φέρε διαγράψωμεν τὴν φυσιογνωμίαν τῶν τόπων καὶ τῶν προσώπων ἅτινα μετέσχον τῆς περιέργου ταύτης συζητήσεως καὶ λογομαχίας μετὰ τοῦ συλλογισμοῦ τοῦ θεωρητικοῦ πνεύματος καὶ τῆς δυσπιστίας τοῦ ἐμπειρικοῦ.

Σαλαμάγκα, ἡ παρὰ Ῥωμαίοις Ἑλμαντικὴ ἢ Σαλμαντικὴ πόλις τῆς παλαιᾶς Καστιλλίας, ἦν κατὰ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα Μ. Χ. ἡ πρώτη ἔδρα τῶν ἐπιστημῶν ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ. Τὸ Πανεπιστήμιον αὐτῆς ἐθεωρεῖτο τότε ἐν ἐκ τῶν τεσσάρων πρώτων Πανεπιστημίων τῆς Εὐρώπης. Περιελάμβανε δὲ ἡ πόλις ποικίλα καθιδρύματα θερηκευτικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ, καὶ πάντα σχεδὸν τὰ μοναστικὰ τάγματα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας διετήρουν ἐν αὐτῇ ἰδίᾳ σχολὰς. Ἐκτὸς τῆς βασιλικῆς σχολῆς καὶ τῶν σχολῶν τῶν Ἐγγυμάτων τῆς Καλατραύας καὶ Ἀλικαντάρας, τῶν πόλεων Βούργου καὶ Ὀβιέδου, τῶν Ἰρλανδῶν, τῶν Ὀρραῶν τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου, τοῦ Ἀγ. Πελαγίου, τοῦ Ἀγ. Μιχαήλ, τοῦ Ἀγ. Πέτρου, τοῦ Ἀγ. Παύλου, τοῦ Ὀρους τῶν Ἐλαιῶν, τοῦ Σταυροῦ, τῆς Πενυγίας τοῦ Ἀγ. Βαρθολομαίου, κτλ. διετήρουν ὡσαύτως σχολῆν ἰδίαν καὶ οἱ Δομινικανοί, οἱ Φραγκισκανοί, οἱ Λύγουατίνιοι, οἱ Βενεδικτινοί, οἱ Ἰερωνυμίται, οἱ Βερνανδῖνοι, οἱ πατέρες τοῦ Ἐλέους, οἱ Τριαδίται, οἱ τακτικοὶ Μοναχοὶ καὶ οἱ ἀνυπόδητοι Καρμυλίται. Τὰ διάφορα ταῦτα καθιδρύματα περιελάμβανον ὡς ἐγγύστα ἀπαντας τοὺς βαθμοὺς τῆς παιδείσεως, τὰ μὲν τούτων περιοριζόμενα εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν Λατινικῶν καὶ τῆς φιλολογίας, τὰ δὲ ἐκτείνοντα τὸν κύκλον τῶν σπουδῶν μέχρι τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τῆς Νομικῆς καὶ τῆς Θεολογίας. Ἐν τοῖς Μοναστηρίοις ὅπου ἐδιδάσκοντο τὰ ὑψηλὰ ταῦτα μαθήματα, αἴθουσαι δημόσιαι, ἐξωτερικῶς προσηρτημέναι εἰς τὴν Μονήν, ἠνοίγοντο καὶ προσεταί ἐγίνοντο εἰς τοὺς μαθητῶνας νέους προσερχομένους εἰς ἀκρόασιν τῶν μαθημάτων καθ' ὅρας ὀρισμένας, καθάπερ γίνεσθαι καὶ ἐν τοῖς σημερινοῖς Πανεπιστημίοις.

Τὰ πολυάριθμα λοιπὰ ταῦτα ἐκπαιδευτήρια τῆς Σαλαμάγκῃς, ἐν οἷς ἡ παιδεία διεδίδετο δαφιλῶς καθ' ὅλους τοὺς βαθμοὺς, διετέλουν ὑπὸ τὴν ἀπολειστικὴν διεύθυνσιν συμβουλίου καλουμένου Ἀκαδημία, ἧς προήδρευε κυριαρχικῶς Πρύτανις διοριζόμενος κατ' ἐκλογὴν ἐν τῇ ἐορτῇ τοῦ Ἀγ. Μαρτίνου. Ὁ ἀνώτατος οὗτος Ἄρχων εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ τεσσαράκοντα ὑπαλλήλων, γραμματεῖς, λογιστὰς, βιβλιοφύλους καὶ κλητῆρας, καὶ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του ἐβδόμηκοντα τρεῖς ἔδρας, ὧν τὴν διατήρησιν ἐξῆραζέτε πόρος ἐπαρκῶν ὀκτα-

καχίλιοι δὲ καὶ ἐπέκεινα μαθηταὶ ἐνεγράφοντο εἰς τὰ Μνηστῆρα τῆς ἰσχυρᾶς Ἀκαδημίας. Πάντα δὲ τὰ ἐκπαιδευτήρια ὑπερέβλεπεν ἐνεκα καὶ τῆς πραγματικῆς ὑπεροχῆς καὶ τῆς καυτημένης φήμης ἡ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν Δομινικανῶν διατελοῦσα Σχολὴ τῶν ὑψηλῶν μαθησῶν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἀγ. Στεφάνου. Ἐν τῷ περιβόλῳ λοιπὸν τούτου τοῦ Μοναστηρίου συνήλθεν ὁ σύλλογος τῶν ἐπιστημόνων καὶ σοφῶν.

Ἀδύνατον εἶναι νὰ φαντασθῇ τις τὸν κρότον ὃν προῦξενεν ἐν τῇ Σαλαμάγκῃ ἡ συγζήσεις παρομοίας συνόδου. Ἐν πρώτοις τὸ τοιοῦτον ἦτο γεγονός κιννοφανές, ἀνευ προηγουμένων ἔπειτα τὸ παράδοξον τοῦ μέλλοντος νὰ συζητηθῇ ἀντικειμένου διήγειρε τὴν περιέργειαν καὶ τῶν σπουδαίων πνευμάτων. Περίστασις δὲ τις λίαν ἀλλόκοτος καὶ σχεδὸν κωμικὴ προστιθεμένη εἰς τὴν φήμην τοιοῦτου συμβάντος κατέστησεν αὐτὸ περιλάλητον καὶ τοῖς πᾶσι γνωστὸν. Ἡ συντεχνία τῶν κουρέων τῆς Σαλαμάγκῃς εἶχε τὴν σημαίαν τῆς, τὴν ἐλαιοδόχον πυξίδα, καὶ τὸ παρεκκλήσιον τῆς ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἀγ. Στεφάνου. Ὅθεν ἐν τῇ κενοδοξίᾳ αὐτῶν χαρᾶ πάντες οὗτοι οἱ φλύαροι κουρευταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ἐφαίνοντο ὅτι συνεμερίζοντο τὴν ἀποδοθεῖσαν κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν μονὴν τῶν Δομινικανῶν τιμὴν. Κρίνατε λοιπὸν ἐὰν τὸ φύσει ἀδόλεστον καὶ λάλον τοῦτο γένος τῶν ἀνθρώπων ἀφινεν ἡσυχίαν τινὰ εἰς τοὺς προσερχομένους ὑπὸ τὰ ξυράριον των, καὶ ἐὰν ἦτο συγκεχωρημένον εἰς ὀλάκληρον τὴν πόλιν ν' ἀγνοῖ τὴν ἔκτακτον συγκρότησιν τῆς σοφῆς συνόδου. Καὶ αὐτοὶ οἱ ὀνηλάται, καὶ αὐταὶ αἱ τιτθαὶ ἐγνώριζον τοῦλάχιστον ὅτι ξένος τις διῆσχυρίζετο ν' ἀποδείξῃ τὴν γῆν στρογγύλην ὡς μῆλον, ὅτι ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι βαδίζοντες μετὰ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, καὶ ὅτι ἐξακολουθῶν τις νὰ πλέῃ κατ' εὐθείαν πρὸς δυσμὰς ἠθέλεν ἐπανέλθει ἐξ ἀνατολῶν. Ὁ λαὸς ἠπόρει ἴσως πῶς ἐθεωρεῖτο τόσον σπουδαίως ἐν τοιοῦτον παρχμύθῳ.

Κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1486 ὁ σύλλογος, συγκεκλιμένος ἐκ τῶν ἐπιστημοτέρων καθηγητῶν τῆς Ἀστρονομίας, Κοσμογραφίας καὶ Γεωμετρίας, ἐκ πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν μεγιστάνων καὶ θεολόγων, καὶ ἐκ πολλῶν μελῶν σοφῶν ἐταιρειῶν, συνήλθε διὰ ν' ἀποφανθῇ περὶ τοῦ μεγίστου ἐπιστημονικοῦ καὶ γωφραμικοῦ ζητήματος. Ποτὲ δικαστήριον δὲν ἐφάνη παρέχον πλειοπάρκας ἐγγυήσεις σοφίας, συνέσεως καὶ εὐθύτητος. Ἀλλ' ὅμως οἱ πλεῖστοι τῶν σοφῶν συνέδρων συνήλθον προκατειλημμένοι ὑπὸ τῶν δυσσεβῶν ἐκείνων προλήψεων, ἃς συμμερίζοντο πάντες οἱ ἐν ἀξιώματι ἀπέναντι πτωχοῦ τινος ἰκέτου. Ἡ ἐξέτασις τοῦ δόγματος τοῦ Κολόμβου ἐφαίνετο αὐτοῖς ὡς εἰδὸς τι προανακρίσεως, ἧν ἦσαν ἐπιτετραμμένοι νὰ ἐνεργήσωσι κατ' αὐτοῦ ὅπως ἀνακαλύψωσι καὶ ἐξελέγξωσι τὴν πλάνην του. Ὅθεν ὁ Κολόμβος περίστατο ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ ὑπὸ ἀπαισιωτέροισι οἰωνοῖς. Πρῶτον μὲν ἦτο ξένος, χαρακτηρὸς προσοχλιατικῆς καὶ ἐπιβάρυναν τὸ ἐγκλήμα του· ἔπειτα δὲ ἀσκήμος τις πλω-

τήρ, εἰς οὐδεμίαν συγκαταλεγόμενος σοφὴν ἐταιρείαν, ἀνευ τίτλου, ἀνευ προηγουμένων, ἀνευ οὐδεμιᾶς ιδιότητος ἐκθυμωσάμενος τὴν ἀμάθειαν ἤτο τέλος ἄνθρωπος μὴ ἔχων ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἄλλας συντάξεις παρὰ μόνην τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ εὐφυΐαν. Τινὲς τῶν τοῦ συλλόγου συνεμερίζοντο τὴν ἰδέαν τοῦ καινοῦ ὄχλου θεωροῦντες αὐτὸν ὡς τυχοδιώκτην, ἢ μᾶλλον ὡς φαντασιόπληκτον· ἄλλοι κατείχοντο ὑπὸ τῆς νοσοποιου ἐκείνης ἡρεμίας, ἣν πᾶν εἶδος νεωτερισμοῦ ἐρεθίζει, ἀσθενεῖς ἀναπτυσσομένης μάλιττα ἐν τῇ νωχελείᾳ καὶ ὀκνηρίᾳ τοῦ μοναστηρίου.

Ἐν τῇ ὠρισμένῃ ἡμέρᾳ ὁ Χριστόφορος Κολόμβος προσῆλθεν ἐνώπιον τῶν δικαστῶν του μετὰ θυμωστικῆς ψυχικῆς γαλήνης, ἀπεικονιζομένης καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ ἐφ' ὄλου τοῦ σχήματός του. Ἡ αἴθουσα τῶν συζητήσεων παρίστατο ἐν τῇ μέσῳ καταπληκτικῶν τάξεων διδασκῶν, ἐνώπιον τῶν ἐπιστημονεστέρων ἀνδρῶν τῆς Ἰσπανικῆς μοναρχίας. Μετ' ἀξιοπροεπιείας πολλῆς καὶ εὐγλωττίας ἀπαρμίλλου ἤρξατο ἐκθέτειν τὰς θεωρίας τοῦ συστήματός του, ἡρέμα καὶ μετὰ περισκέψους προβαίνων εἰς τὴν λεπτομερῆ ἀνάπτυξιν αὐτοῦ. Χθὲς ἀκόμη καὶ πρῶην ἢ αὐτὴ τῆς Πορτογαλλίας ἐπειράθη νὰ κλέψῃ τὸ μυστήριον τῶν σχεδίων του, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ πρώτης ἀφρηρίας δὲν ἤθελε νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν ἀδιακρίσιν τοῦ δημοσίου τὴν πηγὴν τῆς ἐνδομύχου του πεποιθήσεως. Περιωρίσθη λοιπὸν κατὰ πρῶτον εἰς γενικότητάς τινας, καὶ ὡς προτέρους λόγους παρίστα δευτερεύοντά τινα ἐπιχειρήματα. Ἀλλὰ καὶ οὕτω ἄπειρος ἦτο ἡ ἀπόστασις ἢ διαχωρίζουσα τὰς ἰδέας ἐκατέρων. Διότι οἱ μὲν τῶν σοφῶν ἐπρέσβευον σταθερῶς ὅτι ἡ γῆ ἦτο τὸ μέγιστον σῶμα τῆς ὁρατῆς Κτίσεως, τὸ στερεὸν κέντρον τοῦ Σύμπαντος, ἐξ οὗ φυσικωτάτη συνέπεια ἦν ἡ περὶ αὐτὴν περιστροφή τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων· οἱ δὲ ἐδόξουν ὅτι ἐσχημάτιζε κύκλον πεπλατυσμένον, ἢ τετράπλευρον ἀπειρομέγεθος περιζωννύμενον ὑπὸ ὄχλου ὕδατος ἀκαταμετρήτου, ἕτεροι δὲ καίτοι παραδεχόμενοι τὸ τετραγωνικὸν ἢ κυκλοτερές σχῆμα τῆς γῆς, ἀλλὰ πάντοτε πεπλατυσμένον, περιώριζον ὅμως τὴν ἕκτασιν τῶν θλασσῶν εἰς τὸ ἔσθρονον τὸ στερεοῦ μέρους τοῦ κόσμου. Ἄλλοι τέλος μὴδὲ νὰ πλάσσωσι σύστημα τι προαιρούμενοι, ἐθεώρουν ὡς ὄνειρον πᾶσαν ἰδέαν ἀντιβαινουσαν εἰς τὰς δόξας τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Πολλοὶ δὲ ἀνεκάλυπτον ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ ξένου τούτου ἐπικίνδυνον νεωτερισμὸν περικλείοντα ἰσως τὰ σπέρματά τινος αἰρέσεως.

Εἰ καὶ ὑπὸ τοιούτων κωλυμάτων παρεμποδιζόμενος, ἐξέθετο ὅμως ὁ Κολόμβος μετ' εὐσταθείας τοὺς θεμελιώδεις λόγους, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν βάσιν τοῦ συστήματός του. Καὶ ἐπειδὴ ἰδίως ὠρμαῖο ἐκ συλλογισμῶν ὅλως ἐπιστημονικῶν, δυσπαρακολούθητος ἐγένετο ὑπὸ τῆς Συνόδου καὶ σχεδὸν ἀκατάληπτος. Μόνοι οἱ Δομινικανοὶ τοῦ Ἁγ. Στεφάνου ἤκουσαν τὸν Κολόμβον μετὰ προσοχῆς καὶ εὐνοίας. Οἱ δὲ ἄλλοι περιωρίσθησαν εἰς συνετήν τινα δυσπιστίαν, διαλογιζόμενοι ὅτι ἀφ' οὗ τοσοῦτοι ἔμπειροι

θαλασσοπόροι πρυγγάγον τὰς ἐξερευνησεις των μέχρι τῶν περάτων τοῦ κόσμου, ἀφ' οὗ τοσοῦτοι βραθεῖς φιλόσοφοι ἐνησχολήθησαν εἰς γεωμετρικὰς θεωρίας; ἦτο τοῦλάχιστον μεγάλη οἰκισις εἰς ἄνθρωπον κινὸν νὰ ὑποθέτῃ ὅτι τοσοῦτον σπουδαῖαι ἀνακαλύψεις ἐπερυσάττοντο νὰ γίνωσιν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐπρεπεν αὐτὸς νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ συλλάβῃ καὶ γνωστοποιήσῃ αὐτάς.

Πολλοὶ τῶν προταθεισῶν εἰς τὸν Χριστόφορον Κολόμβον ἀντιρρήσεων διασωθεῖται μέχρις ἡμῶν, ἐνθεν μὲν μᾶς τέρπουσι καθιστῶσαι γελοῖαν τὴν σοφκράν καὶ σοφὴν Ἀκαδημίαν τῆς Σαλαμάγκης, ἐνθεν δὲ ἀποδεικνύουσι τὴν τότε ἀταλῆ κατάστασιν τῆς ἐπιστήμης, ἣτις, καίτοι ἐν τῇ ὁδῷ τῆς προόδου οὔσα, ἐκωλύετο ὅμως εἰς τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορεῖαν ὑπὸ τῆς καχυπόπτου μισομαθείας τῶν μοναχῶν. Εὐθύς ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν συζητήσεων ἐπέπεσον κατὰ τοῦ Κολόμβου ὀπλισμένοι μετὰ μαρτυριῶν ἐξηγημένων ἐκ τῶν Γραφῶν καὶ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ὅλα ταῦτα τὰ βιβλία ἀντέκρουον ἀπ' εὐθείας τὴν περὶ τοῦ σφαιροειδοῦς σχήματος τῆς γῆς ἰδέαν του. Εἰς τοὺς φιλοσοφικοὺς συλλογισμοὺς ἀπὴντων διὰ θεολογικῶν δογμάτων· καὶ ἡ ἀκριβεστέρα καὶ σαφεστέρα μαθηματικὴ ἀπόδειξις ἦτο ἀπαράδεκτος, εἰ καὶ κατὰ μικρὸν ἀντέκειτο εἰς ἐδάφιόν τι τῆς Ἰερᾶς Γραφῆς, ἢ εἰς σχολίον τι τῶν θεολόγων. Ἡ πιθανότης ὑπάρξεως ἀντιπῶδων εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον ἀπεκρούσθη ἀνελεημόνως ὑπὸ τῶν πλειοτέρων σοφῶν συμβούλων τῆς Σαλαμάγκης, στηριζομένων ἐπὶ τῶν λόγων τοῦ Λακταντίου καὶ τοῦ ἱεροῦ Λύγουστίνου (α), τῶν δύο τούτων ρωστήρων τῆς ἐποχῆς, ἣν καὶ ἐπωνόμαζον χρυσοῦν αἰῶνα τῆς Ἐκκλησίας. « Τίς εἶναι τοσοῦτον μωρὸς, λέγει ὁ Λακτάντιος, ὥστε νὰ πιστεύῃ εἰς τὴν ὑπαρξίν ἀντιπῶδων, ἀνθρώπων δηλ. ἐχόντων τοὺς πόδας ἐστραμμένους πρὸς τοὺς ἡμετέρους, ἢ λαοῦ βυθίζοντος μὲ τοὺς πόδας μὲν πρὸς τὸν οὐρανόν, τὴν κεφαλὴν δὲ ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ κόσμου, ἐν ᾧ τὰ πράγματα εἰσιν ἄνω κάτω, τὰ δένδρα φύονται μὲ τοὺς κλάδους χαμηλὰ, ἢ βροχὴ, ἢ χιών, ἢ χάλιζα ἐξακοντίζονται εἰς τὸν ἀέρα; Ὁ γελοῖος οὗτος μῦθος, προσθέτει ὁ Λακτάντιος, πηγάζει ἐκ τῆς γνώμης, ἣτις παραδέχεται τὴν γῆν ὡς σφαιρῶν. Παραδεχθέντες ἀπαξ οἱ φιλόσοφοι ταύτην τὴν πλάνην προὔχρησαν ἐξ ἀτόπου εἰς ἀτοπον, ἠναγκασμένοι ὄντες νὰ ὑπερασπισθῶσι τὸ ἐν διὰ τοῦ ἑτέρου. »

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

—000—

(α) Ἀμρότεροι πατέρες τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας διάσημοι; ὧν ὁ μὲν Λακτάντιος εἶ Ἀφρικῆς καταγόμενος ἠμασε κατὰ τὴν Γ'. ἑκατονταετηρίδα Μ. Χ., ὁ δὲ Λύγγιος Λύγουστίνος γεννηθεὶς τὸ 354 ἀπέθανε τὸ 430 διατελὼν ἐπίσκοπος Ἰππῶνος ἐν τῇ Νουμακίᾳ τῆς Ἀφρικῆς.